

RAPPORT OM SVERIGES KONTROLL I LIVSMEDELSKEDJAN, 2017

Denna titel kan laddas ner från: www.livsmedelsverket.se/publicerat-material/.

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2018.

ISSN 1104-7089

Beslut om fastställande av rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2017

Beslut

Livsmedelsverket beslutar att fastställa rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan 2017, enligt bilaga.

Bakgrund och skäl för beslutet

Enligt artikel 44 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, ska varje medlemsstat i Europeiska unionen överlämna en årlig rapport till kommissionen. Enligt 7 § förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket ska en sådan rapport utarbetas av Livsmedelsverket efter samråd med Jordbruksverket.

Livsmedelsverket fastställer den bilagda rapporten om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2017. Rapporten är framtagen i samarbete med Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), Tullverket, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelser, lokala kontrollmyndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting.

Beslutet har fattats efter samråd med generaldirektören vid Jordbruksverket och SVA.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen har Anna Lindam, föredragande, områdescheferna Eirikur Einarsson och Hanna Dufva samt verksamhetssamordnare Peyman Kia deltagit.

Annica Sohlström
Generaldirektör

Anna Lindam
Föredragande

Postadress
Box 622
751 26 Uppsala

Besöksadress
Hannesplanaden 5
Leveransadress
Strandbodgatan 4
753 23 Uppsala

Telefon
018-17 55 00
Telefax
018-10 58 48

E-post
livsmedelsverket@slv.se
Internet
www.livsmedelsverket.se

Organisationsnummer
202100-1850
VAT-nummer
SE202100185001
Innehåller F-skattebevis

Bilaga

Rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan, 2017

För kännedomRegeringskansliet, Näringsdepartementet
Kierstin Petersson-Grawé
Cecilia Dahlberg**Jordbruksverket**Charlotta Svärd
Sofia Petersson (arbetsgrupp)**Statens veterinärmedicinska anstalt**

Elina Lahti (arbetsgrupp)

Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Lena Bäck (arbetsgrupp)

Tullverket

Mats Frånberg

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac)Adia Groza
Selcuk Aydin**Sveriges lantbruksuniversitet**Antoine Roozen
Birgitta Åhman
Eva Forsgren**Länsstyrelsen**Åsa Regnander Dahl, länsstyrelsen i Västerbottens län (arbetsgrupp)
Jenny Larsson, länsstyrelsen i Gävleborgs län**Sveriges Kommuner och Landsting**Michael Öhlund
Thomas Forsberg**Livssamverkan Sverige**Emma Nordvik-Premfors, Stockholm stad (arbetsgrupp)
Olu Lindström, Helsingborgs stad (arbetsgrupp)

Innehåll

Innehåll.....	5
Tabeller.....	9
Diagram	11
1. Förord	12
2. Sammanfattning.....	13
2.1 Generell bedömning av kontrollen	13
2.2 Trender i kontrollfrekvens och typer av kontroll	13
2.3 Trender för avvikelser/ bristande efterlevnad	14
2.4 Trender för åtgärder vidtagna vid bristande efterlevnad	14
2.5 Nationellt revisionsystem	14
2.6 Resurser.....	15
2.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra behöriga myndigheters kontrollarbete	15
2.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagets efterlevnad	16
3. Sveriges fleråriga kontrollplan i livsmedelskedjan	17
3.1 Förändringar av Sveriges nationella kontrollplan 2017-2020	17
3.2 Gemensamma aktiviteter 2017	17
4. Generell bedömning av kontrollen	18
4.1 Växtskadegörare.....	18
4.2 Foder	18
4.3 ABP	20
4.4 Djurhälsa smittskydd	20
4.5 Djurskydd	21
4.6 Livsmedel i primärproduktion	22
4.7 Livsmedel efter primärproduktion, dricksvatten och särskilda provtagningsprogram.....	23
4.8 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter m.m.....	24
4.9 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser	25
4.10 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan	26
4.11 Försvarsinspektören för hälsa och miljö	26
4.12 Beredskap.....	27
5. Trender för kontrollfrekvens och typ av kontroller	28
5.1 Växtskadegörare.....	28

5.2 Foder	30
5.3 ABP	33
5.4 Djurhälsa – smittskydd	35
5.5 Djurskydd	37
5.6 Livsmedel i primärproduktion	38
5.7 Livsmedel efter primärproduktion	40
5.8 Dricksvatten	41
5.9 Särskilda provtagningsprogram.....	41
5.10 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.....	43
5.11 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser.....	44
5.12 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan	45
5.13 Försvarsinspektören för hälsa och miljö	47
6. Trender för avvikelser/bristande efterlevnad.....	49
6.1 Växtskadegörare.....	49
6.2 Foder	50
6.3 ABP	53
6.4 Djurhälsa – smittskydd	54
6.5 Djurskydd	56
6.6 Livsmedel i primärproduktion	59
6.7 Livsmedel efter primärproduktion	60
6.8 Dricksvatten	62
6.9 Särskilda provtagningsprogram.....	62
6.10 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.....	64
6.11 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser.....	65
6.12 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan	66
6.13 Försvarsinspektören för hälsa och miljö	67
7. Trender för åtgärder vidtagna vid bristande efterlevnad	69
7.1 Växtskadegörare.....	69
7.2 Foder	69
7.3 ABP	70
7.4 Djurhälsa – smittskydd	71
7.5 Djurskydd	73
7.6 Livsmedel i primärproduktion	73

7.7 Livsmedel efter primärproduktion	73
7.8 Dricksvatten	74
7.9 Särskilda provtagningsprogramprogram.....	74
7.10 RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed)	75
7.11 Gränskontroll av levande djur, livsmedel och andra animaliska produkter mm.	77
7.12 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser	77
7.13 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan	77
7.14 Försvarsinspektören för hälsa och miljö	78
8. Nationellt revisionssystem	79
8.1 Genomförande av revision	79
8.2 Resultat av revisionerna	80
8.3 Vidtagna åtgärder.....	83
8.4 Åtgärder för att förbättra revisionssystemet	84
9. Resurser.....	86
9.1 Växtskadegörare.....	86
9.2 Foder	86
9.3 ABP	86
9.4 Djurhälsa – smittskydd	87
9.5 Djurskydd	88
9.6 Livsmedel i primärproduktion	89
9.7 Livsmedel efter primärproduktion	89
9.8 Dricksvatten	89
9.9 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.	90
9.10 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser	90
9.11 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan	90
9.12 Försvarsinspektören för hälsa och miljö	91
9.13 Nationella referenslaboratorier (NRL)	92
10. Åtgärder vidtagna för att förbättra behöriga myndigheters kontrollarbete	97
10.1 Växtskadegörare	97
10.2 Foder	97
10.3 ABP	98
10.4 Djurhälsa – smittskydd	98
10.5 Djurskydd	100

10.6 Livsmedel i primärproduktion livsmedel efter primärproduktion, dricksvatten och särskilda provtagningsprogram.....	100
10.7 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter m.m.....	104
10.8 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser.....	104
10.9 Ekologiska livsmedel och foder som utförts av kontrollorgan.....	105
10.10 Försvarsinspektören för hälsa och miljö.....	105
10.11 Beredskap.....	105
11. Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad.....	106
11.1 Växtskadegörare.....	106
11.2 Foder.....	106
11.3 ABP.....	106
11.4 Djurhälsa – smittskydd.....	106
11.5 Djurskydd.....	107
11.6 Livsmedel i primärproduktion, livsmedel i leden efter primärproduktion inklusive dricksvatten och särskilda provtagningsprogram.....	107
11.7 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.....	107
11.8 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser.....	108
11.9 Ekologiska livsmedel och foder som utförts av kontrollorgan.....	108
11.10 Försvarsinspektören för hälsa och miljö.....	108

Tabeller

Nr	Titel
1	Omfattning av växtskyddskontroll vid import
2	Fördelningen av sändningar av reglerade växter och växtprodukter som anmäldes för import till Sverige under perioden 2014-2017
3	Omfattning av växtskyddskontroll inför export
4	Fördelningen av utfärdade sundhetscertifikat
5	Omfattning av växtskyddskontroll av träemballage
6	Omfattning av kontroll av företag som utfärdar växtpass eller som saluför växter med krav på växtpass
7	Omfattning av kontroll av företag som producerar värmebehandlat trä eller träemballage enligt ISPM 15
8	Utförd kontroll vid foderanläggningar
9	Antal prov tagna vid offentlig kontroll (förutom extra offentlig kontroll) för säkerhetsanalysen Salmonella och hygienindikator – analysen Enterobacteriaceae 2014-2017
10	Antal prov tagna vid offentlig kontroll hos foderleverantörer (förutom extra offentlig kontroll) för läkemedel och koccidiostatika under 2014-2016 uppdelad på typ av provtagning.
11	Extra offentlig kontroll i andra led än primärproduktion 2014-2017
12	Kommunernas offentliga kontroller av animaliska biprodukter 2013-2017.
13	Antal länsstyrelser som utfört kontroller inom respektive område under 2017
14	Kontroller djurskydd 2013-2017
15	Antal kontroller av djurskydd som genomförts av officiella veterinärer på slakteri 2017 (motsvarande siffror för 2016 och 2015 inom parentes)
16	Livsmedelskontroll i primärproduktion, andel kontrollerade anläggningar per kategori och kontrollorsak för år 2017, procent
17	Antal livsmedelsanläggningar, totalt antal kontroller, antal och andel anläggningar där planerad kontroll utförts
18	Antal dricksvattenanläggningar, totalt antal kontroller, antal och andel anläggningar där planerad kontroll utförts
19	Antal prov enligt mål samt antal tagna prov inom provtagningsprogram för dioxiner och PCB 2017
20	Ursprungsland, antal prover och planerat antal prover vid kontroll av främmande ämnen i vegetabilier 2017
21	Antal analyserade prov för algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur 2017
22	Gränskontroll utförd av Livsmedelsverket
23	Gränskontroll utförd av Jordbruksverket
24	Gränskontroll utförd av Tullverket 2017, resandeflödet/privatimport
25	Veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning
26	Veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur
27	Översikt över kontrollorganens kontrollbesök fördelat på olika kategorier av aktörer år 2016 och 2017.
28	Översikt över de behöriga myndigheternas tillsyn över kontrollorganen
29	Måluppfyllelse avseende behov av kontroller (inkl. kontrollskuld från året innan) på registrerade och riskklassade livsmedelsobjekt 2017 och 2016.
30	Antal fall av reglerade och andra allvarliga växtskadegörare samt avsaknad av eller brister i sundhetsintyg
31	Kvalitetssäkring av utförandet av foderkontrollen i andra led än primärproduktionen:
32	Avvikelser vid olika anläggningstyper vid planerad kontroll av foderanläggningar andra än primärproducenter
33	Avvikelser för säkerhetsanalyser hos foderleverantörer (gränskontroll ej inräknad)
34	Undersökning av animaliskt foder i gränskontrollen

Nr	Titel
35	Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande nötkreatur
36	Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande gris
37	Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande värphöns fler än 350
38	Antal kontroller, antal och andel kontroller med avvikelse vid livsmedelsanläggningar
39	Antal inrapporterade fall av matförgiftning
40	Antal kontroller, antal och andel kontroller med avvikelse vid dricksvattenanläggningar
41	Sammanfattning av all salmonellakontroll vid slakterier och styckanläggningar 2017
42	Antal analyserade prov för algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur 2017
43	Antal genomförda kontroller och antal kontroller där avvikelser upptäckts vid kontroll av läkemedel på gård
44	Översikt över kontrollorganens provtagning, funna avvikelser och vidtagna åtgärder i händelse av avvikelser fördelat på olika kategorier av aktörer år 2016 och 2017
45	Förelägganden och åtalsanmälningar mot foderleverantörer, butik/lager, transportörer, blandartjänster samt primärproducenter
46	Antal förelägganden för de kontrollerande myndigheterna under åren 2013- 2017, ABP
47	Typ av vidtagna åtgärder vid bristande efterlevnad (antal länsstyrelser som vidtagit typ av åtgärd, ej antal åtgärder)
48	Olika åtgärder och antal 2013-2017, djurskydd
49	Antal och typ av beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad funna vid livsmedelskontroll
50	Antal och andel kontroll med avvikelse som lett till tvingande åtgärder, dricksvattenanläggningar
51	Provresultat som har RASFF-notifierats till EU-kommissionen
52	Antalet meddelade icke säkra livsmedel i RASFF systemet där Sverige var involverade (inklusive material i kontakt med livsmedel).
53	Livsmedelskategorier inom RASFF som berördes flest gånger samt antalet meddelanden
54	Beslut om åtgärder vid brist av hantering av veterinärmedicinska preparat och rests substanser
55	Antal årsarbetskrafter för olika typer av kontroll av växtskadegörare 2016 och 2017
56	Årsarbetskrafter för foderkontrollen 2014 -2017
57	Antal årsarbetskrafter (åa) för djurskyddskontroll (länsstyrelserna)
58	Antal timmar för djurskyddskontroll på slakterier (Livsmedelsverket)
59	Kontrollmyndigheternas personalresurser i antal årsarbetskrafter, och bedömning av resursbehovet, livsmedelsanläggningar
60	Kontrollmyndigheternas personalresurser i antal årsarbetskrafter, och bedömning av resursbehovet, dricksvattenanläggningar
61	Antal årsarbetskrafter på länsstyrelserna, kontroll av veterinärmedicinska preparat och rests substanser
62	Livsmedelsverkets NRL-områden
63	NRL-funktioner vid SVA:s områden
64	Översiktstabell över åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontrollarbete
65	Antal beslutade föreskrifter per år
66	Antal möten för inspektörer och beslutsfattare inom livsmedelskontrollen
67	Kurser och utbildningar (fysiska och e-utbildningar) för livsmedelskontrollen
68	Rådgivning till företag inom livsmedelskontrollen

Diagram

Nr	Titel
1	Antal prov tagna för säkerhetsanalyser andra än läkemedel, koccidiostatika samt mikrobiologisk analys i den planerade riskbaserade kontrollen av foderleverantörer
2	Länsstyrelsernas, Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets offentliga kontroller av animaliska biprodukter 2013-2017.
3	Antal kontroller fördelade på olika kontrollorsaker under åren 2012-2017
4	Andel kontrollerade anläggningar per kategori. Livsmedel i primärproduktion.
5	Uppföljning av avvikelser vid den planerade kontrollen av foderleverantörer
6	Kontrollfrågor med högst andel avvikelser 2017, foder
7	Andelen kontroller med och utan avvikelser i procent av det totala antalet kontroller för de kontrollerande myndigheterna under åren 2013-2017, ABP
8	Andel planerade kontroller där avvikelse noterades vid tre olika typer av kontroll, procent. Livsmedel i primärproduktion.
9	Andel kontroller med avvikelser per myndighet 2017, livsmedelsanläggningar
10	Andelen överskridanden av gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i frukt och grönsaker 2008-2017
11	Medelvärde av antal avvikelser per livsmedelskontroll som Försvarsinspektören utfört under åren 2011-2017.
12	Totalt antal noterade avvikelser vid Försvarsinspektörens livsmedelskontroller 2017 (förutom kontroller på dricksvattenanläggningar) fördelade per kontrollområde
13	Andel av meddelanden i RASFF per några livsmedelskategorier 2010-2018
14	Avvikelser vid ordinarie revisioner inom livsmedelskontroll år 2017
15	Resultatet från 16 uppföljningar av åtgärdsplaner, revision av livsmedelskontroll 2017

1. Förord

Detta är Rapporten om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan 2017. Rapporten omfattar de kontrollområden som ingår i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, (benämns ofta endast som nationella kontrollplanen eller NKP)¹. Områdena är offentlig kontroll av växtskadegörare, foder, animaliska biprodukter, djurhälsa – smittskydd, djurskydd, livsmedel, gränskontroll, hantering av veterinärmedicinska preparat och restsubstanser samt kontroll av ekologiska livsmedel. Revisioner av kontrollmyndigheternas kontrollsystem, nationella referenslaboratorier, beredskap och hantering av kriser presenteras också i separata kapitel. Rapporten utgör underlag enligt artikel 44 i förordning (EG) nr 882/2004². I rapporten har hänsyn tagits till EU-kommissionens beslut 2008/654/EG, om en vägledning för att bistå medlemsstaterna i utarbetandet av den årliga rapport om den samlade fleråriga nationella kontrollplanen som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004. Sammanfattningen i avsnitt 2 följer EU-kommissionens överenskomna struktur för en sådan sammanfattning. I år följer även hela rapporten denna struktur.

Utförligare rapporter finns inom flertalet kontrollområden, men dessa biläggs inte denna rapport. Rapporten ersätter inte de rapporter som sänds till EU-kommissionen enligt specifika beslut.

För information om mål och prioriteringar, samarbete och ständiga förbättringar, kontrollens organisation, revisionssystem av kontrollen, se Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan 2017-2020. Sådan information upprepas vanligen inte i denna rapport.

Innehållet och sammanfattningen i rapporten bygger på inrapporterad data från kontrollmyndigheterna, inter nationella databasen TRACES för gränskontrollen, resultat från utförda revisioner av myndigheternas kontroll, genomförda analysmöten tillsammans med representanter från berörda kontrollmyndigheter, samt annan data och information.

Rapporten har utarbetats av Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelserna och de lokala kontrollmyndigheterna i samarbete. Tullverket, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Swedac, och Sveriges Kommuner och Landsting har bidragit med material från sina verksamheter. Livsmedelsverket har samordnat arbetet och är kontaktpunkt för rapporten. Underlag till det som rapporteras finns vid respektive ansvarig myndighet.

¹ <http://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/livsmedelskontroll/nationell-plan-for-kontrollen-i-livsmedelskedjan-nkp/>

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd.

2. Sammanfattning

2.1 Generell bedömning av kontrollen

Målen i Sveriges Nationella Kontrollplan för livsmedelskedjan(NKP) 2017-2020 är av övergripande karaktär.

Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt.

De livsmedelproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.

Verksamhetsutövarna i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras ansvarstagande.

De samverkande *kontrollmyndigheterna* tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.

Den sammantagna generella bedömningen är att en riskbaserad kontroll utförs, väsentliga avvikelser upptäcks, åtgärder vidtas och att avvikelser följs upp inom kontrollen i hela livsmedelskedjan. Det gäller både kontroll av att maten är säker och av att informationen är korrekt.

Resultatet av den kontroll och övervakning som genomförts av djurhälsa och sundhetsläget för växter visar att Sverige fortfarande har ett gott smittskydds- och sundhetsläge. De utbrott av djursjukdomar som skett under året har hanterats på ett effektivt sätt.

I Sverige skedde ett utbrott av campylobacter under sommaren 2016, som fortsatte under våren 2017. Utbrottet resulterade i cirka 4000 registrerade sjuka. Det kunde snabbt härledas till färsk kyckling men det var svårare att hitta smittkällan och komma till rätta med problemet. Den externa utvärdering som gjordes av Evira (finländska livsmedelssäkerhetsverket) kom fram till att de inblandade parterna kunde ha agerat snabbare och effektivare. Utvärderarna lyfter också fram att ansvarsfördelningen och kommunikationen mellan myndigheterna måste bli tydligare. De svenska myndigheterna tar nu hjälp av utvärderingen i arbetet att förbättra arbetet med stora livsmedelsburna utbrott och minska risken för nya utbrott. Några exempel på åtgärder är tätare dialog med företag och branschorganisation, bättre uppföljning av rengöringen av transportburar, fortsatta kartläggningar av campylobacter på kycklingkött i butik och att fortsätta kommunicera råd till konsumenter om hantering av kycklingkött hemma i köket.

Det finns ett fortsatt behov av att utveckla kontroll och rådgivning, för att ytterligare öka företagets förtroende och ge ännu bättre förutsättningar för att göra rätt.

Ett annat viktigt förbättringsområde är att åstadkomma ökad likvärdighet i bedömningen av avvikelser vid kontroll och tillsyn.

2.2 Trender i kontrollfrekvens och typer av kontroll

Trenden visar att antalet kontroller, antalet objekt och andelen kontrollerade objekt är stabila över tid. I stort sett har alla myndigheter en riskbaserad kontrollplan som följs upp kontinuerligt. Inom de flesta områden kontrolleras företag och anläggningar regelbundet och kontroll utförs i högre utsträckning hos företag och vid anläggningar med högre risk.

Inom livsmedels- och foderkontroll i primärproduktion har antalet registrerade anläggningar ökat ytterligare. Kontrollfrekvensen är fortsatt låg, men alla branscher inom livsmedel i primärproduktion kontrolleras. På grund av den ojämna fördelningen över landet av olika typer av livsmedelsanläggningar med primärproduktion finns svårigheter att i tillräcklig utsträckning styra kontrollen till de mest riskfyllda anläggningarna.

Beträffande kontrollmetoder är trenden att provtagning används i allt mindre utsträckning inom foder- och livsmedel. Inom övriga områden går inte att utläsa trender.

2.3 Trender för avvikelser/ bristande efterlevnad

Trenden visar att de vanligaste typerna av avvikelser, antalet avvikelser och andelen kontroller med avvikelser i stort är stabilt över tid. En hög andel avvikelser återfinns i kontrollen av foder i leden efter primärproduktion.

De vanligaste avvikelserna i livsmedelskedjan finns liksom tidigare år inom områdena registrering av anläggningar, journalföring, hygien, Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) och livsmedelsinformation.

Antalet avvikelser som rapporteras påverkas inte bara av företagets efterlevnad. En iakttagelse är att det finns skillnader mellan kontrollmyndigheter i hur avvikelser sätts. Likvärdigheten i kontrollen är en viktig faktor för att bibehålla företagets förtroende.

2.4 Trender för åtgärder vidtagna vid bristande efterlevnad

Kontrollmyndigheterna använder åtgärder i form av förelägganden, omhändertaganden, förbud och åtalsanmälningar för att lagstiftningen ska efterlevas. Kontrollmyndigheterna använder dock dessa åtgärder i varierande utsträckning.

Andelen åtgärder vid kontroller med avvikelse i livsmedelskontrollen i leden efter primärproduktion uppgår precis som 2016 till cirka 6 procent. Lokala myndigheter (kommuner) som utför livsmedelskontroll använder dock tvingande åtgärder vid bristande efterlevnad i mycket varierande utsträckning. Drygt 35 procent av myndigheterna (88 st.) har inte beslutat om någon tvingande åtgärd under 2017. Mönstret är likartat över perioden 2014-2017 och antyder att principen för om och hur beslut om åtgärd fattas skiljer sig åt mellan myndigheterna. Detta tyder på att arbetssättet, kontrollen och/eller bedömningen behöver säkerställa aktiviteter som rättar till detta för att minska skillnaderna.

2.5 Nationellt revisionssystem

Resultatet från revisionen av livsmedelskontrollen visade att avvikelserna har ökat till över hälften av revisionerna inom områdena kompetens, riskbaserad kontroll, utrustning/utrymning/provtagning, beredskap, finansiering och rutiner/enhetlighet. Orsakerna till resultatet kan till stor del kopplas till de nationella föreskrifter som började tillämpas 2017.

Resultatet från revisionen av djurskyddskontrollen visade att handläggarna har hög kompetens. Tillvägagångssätt för hur kontrollverksamheten bedrivs skiljer sig åt. Det har även framkommit att debiteringen för extra offentlig kontroll skiljer sig markant åt mellan olika kontrollmyndigheter och att arbetet med anmälningsärenden varierar mellan kontrollmyndigheterna.

Resultatet av genomförd internrevision vid Jordbruksverket, visar att processen är fungerande för att säkerställa att personer som utför offentliga kontroller har tillräcklig kompetens. Detta

gäller för de kontrollområden där Jordbruksverket ansvarar för genomförandet av de offentliga kontrollerna och det område där kontrollen har delegerats till kontrollorgan. Berörda sektorer är foder, animaliska biprodukter och djurhälsa.

En Sante F-revision av revisionsystemet har genomförts i Sverige 2017. Det gav två rekommendationer till myndigheterna.

2.6 Resurser

Resursläget (antal årsarbetskrafter) är relativt stabilt över tid, både totalt och fördelningen mellan kontrollområdena. Då resurserna beräknas på skilda sätt bör jämförelser mellan kontrollområden undvikas.

Rapporten visar dock att störst andel resurser läggs på livsmedels- och dricksvattenkontroll samt djurskyddskontroll. Trots det är majoriteten av kontrollmyndigheterna som utför livsmedel- och dricksvattenkontroll små. En tredjedel av myndigheterna hade mindre än en årsarbetskraft och det finns svårigheter att behålla och anställa personal. Detta får konsekvenser för genomförandet av kontrollen. Revision av kontrollen visar att myndigheterna har svårt att upprätthålla kompetens inom vissa områden.

Liknande problem finns inom de kontrollmyndigheter som kontrollerar veterinärmedicinska preparat.

Inom livsmedelskontrollen kan antalet årsarbetskrafter finansieras via avgifter medan kontrollen inom primärproduktion och djurskydd är anslagsfinansierad.

2.7 Åtgärder vidtagna för att förbättra behöriga myndigheters kontrollarbete

Viss uppdatering av lagstiftning har skett under året, bland annat tillägg som rör krav på att kontrollmyndigheterna upprättar kontrollplan, beredskapsplan, kompetensförsörjningsplan och följer upp verksamheten. Lagstiftningen har också uppdaterats vad gäller Försvarsinspektören för hälsa och miljöns ansvar för vissa kontrollområden inom livsmedelskedjan.

Inom ramen för totalförsvarsplaneringen har myndigheterna arbetat med att stärka sin förmåga till samverkan.

Alla kontrollmyndigheter arbetar med förändringar i sitt arbetssätt för att förbättra kontrollen. Till väsentliga förbättringar under 2017 hör exempelvis samsynsprojekt för lika bedömning och kontrollprojekt inom ett flertal områden, användning av vitesförelägganden inom foder och ABP, ökad kommunsamverkan i livsmedelskontrollen och samverkan mellan Försvarsmakten och Fortifikationsverket.

Under 2017 har arbete med införande av ett nationellt RAFFS-system pågått.

Inom flera områden har olika utbildningsinsatser genomförts under året. Bland dessa kan nämnas att 461 personer har deltagit i BTSF-kurser. Nya regler och krav för officiella veterinär har resulterat i att dessa har genomgått en grundutbildning under 2016-2017.

Inga större förändringar av NKPN för 2017-års kontroll(2017-2020) har gjorts under året.

2.8 Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

Inom alla områden genomförs kontinuerligt informations- och utbildningsinsatser samt olika dialogmöten. Inom djurhälsa har utbildningar arrangerats för hjort- och fjäderfäägare. Vidare har program för utbildning och klassificering av gris- och nötkreatursgårdar genomförts av branschorganisationer.

3. Sveriges fleråriga kontrollplan i livsmedelskedjan

3.1 Förändringar av Sveriges nationella kontrollplan 2017-2020

Inför 2017 antogs nya övergripande mål och effektmål för hela livsmedelskedjan samt operativa mål för livsmedelskontrollen för perioden 2017-2019. Det togs även fram operativa förutsättningar som utgör grunden i kontrolluppdraget.

Under 2017 antogs sedan operativa mål för områdena sunda växter, foder, gränskontroll, ekologisk produktion, veterinärmedicinska preparat, djurhälsa/smittskydd, djurskydd och animaliska biprodukter som gäller för kommande planperiod 2018-2021.

Generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA fattade beslut om att nästkommande plan ska gälla för perioden 2018-2021 och finnas digitalt på en webbplats från och med hösten 2018. Uppdateringar görs vid behov inom planperioden.

3.2 Gemensamma aktiviteter 2017

Generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA har identifierat tre prioriterade samarbetsområden:

- Ta fram en gemensam berättelse som ska fokusera på hur myndigheterna ska samarbeta.
- Se över och utveckla nationella kontrollplanen.
- Utöka och utveckla samarbetet rörande export.

Arbetet inom den strategiska gruppen fokuserade på följande aktiviteter under 2017.

- *Utveckla den nationella kontrollplanen utifrån direktiv från generaldirektörerna.*
Den nationella kontrollplanen har omarbetats i sin helhet samt kortats ner från ca 400 sidor till drygt 100 sidor. Den omarbetade planen har en styrande, operativ, del som vänder sig till kontrollmyndigheterna och en beskrivande del som beskriver det svenska kontrollsystemet. Syftet med omarbetningen är att planen ska vara lättillgänglig och ett tydligt styrande dokument för kontrollmyndigheterna samtidigt som den ska uppfylla kraven på nationella kontrollplaner enligt EU-lagstiftningen. Företagen ska också tycka att planen är relevant och underlättar för dem att göra rätt.
- *Utarbeta en övergripande nationell beredskapsplan för hela foder- och livsmedelskedjan.*
Arbetet har påbörjats under 2015 och kommer att slutföras 2018.
- *Fortsätta arbetet inom den gemensamma Sante F-funktionen i syfte att minimera antalet nya rekommendationer och släcka så många som möjligt av de nuvarande rekommendationerna.*
Arbetet har fortsatt i arbetsgruppen under 2017. Lena Englund från generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet besökte Sverige i maj och berättade om hur svenska myndigheter kan få ut så mycket som möjligt av en Sante F-revision. En analys har genomförts av Sveriges 34 öppna rekommendationer och vad vi behöver förbättra, bland annat att utveckla vår uppföljning och verifiering av kontrollsystemet.
- *Vidareutveckla den årliga rapporten till kommissionen*
Nya direktiv om att arbeta med förändrad struktur, analys och text gavs av generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA, vilket har styrt utvecklingen av rapporten för 2017.

4. Generell bedömning av kontrollen

I detta avsnitt beskrivs en generell bedömning av kontrollen, samt hur kontrollen svarar mot de övergripande målen i Sveriges nationella kontrollplan 2017-2020 (NKP).

4.1 Växtskadegörare

Vi har uppnått de kontrollfrekvenser som krävs och avvikelser har åtgärdats i tid. Vi bedömer att vår information och vår kontroll bidrar till att företagen har förståelse för syftet med kontrollen.

I kontrollen 2017 hittades något färre reglerade skadegörare, främst kopplat till färre fall av Bemisia än tidigare. Bemisia är dock fortfarande vanliga fynd.

För att upptäcka och förebygga utbrott av allvarliga växtskadegörare kontrollerar Jordbruksverket varje år alla företag som producerar växter för vidare odling. Dessutom inventeras plantskolor, i skog och i andra växtmiljöer..

Inom Jordbruksverket har växtregelenheten och växtkontrollenheten ett kontinuerligt arbete för att uppdatera interna rutiner och olika former av styrdokument avseende kontrollarbetet. Växtregelenheten och växtkontrollenheten genomför studiebesök hos varandra och har gemensamma planeringsmöten.

Samverkan med Tullverket är viktig för växtskyddskontrollen vid import. Både växtregelenheten och växtkontrollenheten på Jordbruksverket är medlemmar i ett nätverk för gränskontroll som drivs av Tullverket.

Kontrollen har planerats i Jordbruksverkets årliga kontrollplan och i de fall kontrollfrekvens saknas i lagstiftningen har vi uppnått den målsättning som vi har satt upp för kontrollfrekvensen. De kontrollmetoder som används finns beskrivna i internationella standarder (IPPC och EPPO) och avvikelser åtgärdas inom befintlig tid. Kontrollavdelningen genomför intern granskning för att säkerställa att kontrollen är likvärdig.

Riskanalysen finns i växtregelenhetens vägledning till växtkontrollenheten. Den ses över vid behov.

Jordbruksverket arbetar för att säkerställa tillräcklig kompetens inom området offentlig kontroll av växtskadegörare. Även under 2017 har den individuella kompetensutvecklingsplanen genomförts enligt plan. Under 2017 uppfylldes också det specifika målet att de kontrollanter som arbetar med växtskyddskontroller ska kvalitetssäkras. Utöver detta har några kontrollanter haft utbytestjänstgöring, vilket innebär att kontrollanten arbetar på ett annat kontor för att utbyta erfarenheter och öka samsyn.

4.2 Foder

Foder har enligt kontrollen (liksom föregående år) inte medfört några allvarliga risker för djurs eller människors hälsa.

Foderlagstiftningen är mycket omfattande med en stor mängd kontrollpunkter. Mindre allvarliga avvikelser påvisades vid en stor andel kontrollerade foderanläggningar. För kommande år planeras rapporteringen att förändras så att allvarliga respektive mindre allvarliga anmärkningar kan särskiljas i den årliga rapporten, eftersom nuvarande rapportering ger ett missvisande sken av att foderföretagen missköter sig då det i stor grad handlar om mindre brister utan betydelse för fodersäkerheten.

Under 2017 har Djurkontrollenheten förändrat sitt arbetssätt så att förelägganden ges till företagen i ett tidigare skede. Tidigare har i högre utsträckning påminnelser getts, medan förelägganden getts först efter en eller flera påminnelser.

Helhetssynen finns med vid kontrollplanering och riskanalys, vilket görs i samarbete med bl.a. SVA och Livsmedelsverket. Utförda kontroller och förmedlade kontrollresultat hjälper företagen att identifiera brister och förbättra säkerheten för foder och livsmedel.

De flesta länsstyrelser har haft en plan/mål för att säkerställa att kontrollen utförts i tillräcklig omfattning. Även Jordbruksverkets djurkontrollenhet har haft en plan för att säkerställa att kontrollen utförs i tillräcklig omfattning. Gränskontroll har skett enligt en planerad kontrollfrekvens. För såväl primärproduktionen som senare led följs planen/målen upp med denna rapportering.

Vid kontrollplanering och riskanalys samverkar Jordbruksverket med SVA och Livsmedelsverket samt Länsstyrelserna. Även i vissa kontrollrelaterade projekt, och vid vissa typer av kontrollresultat sker sådan samverkan. Flera länsstyrelser samverkar/nätverkar med andra länsstyrelser.

Flera Länsstyrelser har genomfört bl.a. samkontroller/parallellkontroller. Dessa har framförallt genomförts inom tvärvillkorskontrollen för att säkerställa att bedömningarna görs enhetligt. Även Jordbruksverkets djurkontrollenhet har genomfört olika insatser för likvärdig kontroll. Resultaten från dokumentär kontroll och skuggkontroller var goda. Kontrollanterna på djurkontrollenhet har under 2017 haft regelbundna kalibreringsmöten. Det finns ett nära samarbetet mellan kontrollanterna.

Det krävs rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma risker inom foderlagstiftningen. Jordbruksverket har inte under 2017 gett någon utbildning i specifika risker med foderproduktionen i primärproduktion. I vägledningen för offentlig foderkontroll i primärproduktionen framgår dock detta.

Jordbruksverkets foderinspektörer har under 2017 haft en 2-dagarsutbildning i provtagningsmetodik, som SVA hållit. Man har även haft en HACCP-workshop med SVA. Det pågår ett långsiktigt arbete inom foderkontrollen mot mål inom kompetens, enhetlig bedömning, utvärdering, riskbaserad kontroll samt ett kontrollurval som svarar mot riskanalysen. Arbetet syftar till att nå det satta inriktningsmålet att bristande efterlevnad på ett likvärdigt sätt upptäcks och följs upp av kontrollmyndigheten, för att säkerställa att brister åtgärdas. Sakenheten på Jordbruksverket har en regelbunden dialog med de operativa kontrollmyndigheterna i syfte att vägleda kontrollens genomförande.

Under 2017 har personalomsättningen på kontrollanter som utför kontroll hos andra än primärproducenter varit relativt hög, vilket tillsammans med rekrytering av säsonganställd kontrollpersonal gjort att mycket tid har lagts på utbildning av kontrollanter.

Kontrollen är riskbaserad och riktar sig mot områden som bedöms viktiga ur fodersäkerhetsaspekt. Revision som kontrollmetod skulle kunna vara en utvecklingsmöjlighet för foderkontrollen i primärproduktionen där en revision görs först sedan inspektion. För mindre företag skulle enbart inspektion vara lämpligt. Det krävs bättre förberedelser för att utveckla kontrollmetoderna. Det finns en önskan om att i större utsträckning använda provtagning som metod inom primärproduktionen. Men provtagning kan enbart ses som stickprovskontroll. Merparten av foderkontrollanternas, i andra led än primärproduktionen, resurser inriktas på kontroll av företagens egenkontroll inklusive spårbarhet.

Vår erfarenhet är att det är svårt att påvisa brister genom stickprovsanalyser. Vår uppfattning är att riskbaserad kontroll av företagens egenkontroll ger största möjliga effekt av kontrollen. Vid avvikelser vid foderkontrollen begär Jordbruksverket in en åtgärdsplan från företagen, alternativt kompletteringar som styrker att avvikelserna åtgärdats. I åtgärdsplanen ska företagen

ange hur avvikelserna ska åtgärdas samt inom vilken tidsrymd. I fall med mindre allvarliga avvikelser görs i många fall bedömningen att uppföljning kan ske i samband med nästa planerade kontroll.

De flesta länsstyrelser anger att de utför kontroll där riskerna bedöms som störst enligt Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets riskklassvägledning och Jordbruksverkets vägledning för foderkontroll i primärproduktionen. Att kontrollen av foderleverantörer är riskbaserad är en grundläggande princip.

Under 2017 har(i andra led än primärproduktionen) fokus inte legat på märkning eftersom detta normalt inte utgör de största riskerna med foder.

4.3 ABP

Myndigheternas kontroll av animaliska biprodukter bidrar till att säkerställa att livsmedels- och foderkedjan är fri från ämnen, organismer och substrat etc., som inte ska vara där enligt lagstiftningen, samt att förebygga och minimera risker för människors och djurs hälsa. Kontrollen säkerställer att animaliska biprodukter inte kommer in i livsmedelskedjan och kontrollmyndigheterna har en plan som följs upp under året.

Utförda kontroller och förmedlade kontrollresultat hjälper företagen att identifiera brister och förbättra säkerheten för foder och livsmedel. Kontroll av animaliska biprodukter bör göras på plats och då lämpar sig inspektion och revision väl och de flesta avvikelser åtgärdas inom utsatt tid. Samordning och samverkan gör att det får effekt på verksamhetsutövarna. Genom olika projekt har kontrollen blivit mer likvärdig. Insatserna bidrar också till att kontrollen blir mer enhetlig avseende samsyn och likriktning av kontroll.

Jordbruksverket påbörjade under 2017 en satsning för förbättrad och förenklad kontroll av animaliska biprodukter. Arbetet inleddes med en dialogkonferens tillsammans med kommunerna.

Den samlade bedömningen är att kontrollen inom området generellt sett är riskbaserad. Det görs t.ex. kontroll av korrekt märkning och spårbarhet på produkter som definieras som animaliska biprodukter för att säkerställa rätt information och märkning som kan vara avgörande för konsumenterna.

Myndigheterna följer upp att de som arbetar med animaliska biprodukter har relevanta kunskaper och utbildning.

4.4 Djurhälsa smittskydd

Kontrollen inom området bidrar sammantaget till att säkerställa att konsumenterna får säkra livsmedel och i tillämpliga områden säkerställs att informationen är enkel och korrekt. Kontrollen bidrar till att säkerställa att livsmedelsproducerande djur är friska och inte utgör någon allvarlig smittorisk.

Kontrollen är riskbaserad och har identifierat brister (som inom kontrollområdet är få). Kontrollen har därmed fungerat enligt plan. Dock kan samordning, checklistor etc. göra kontrollen mer likvärdig i landet t.ex. vad gäller semin- och embryoverksamhet och kontroll av hästpass.

Under 2017 drabbades Sverige av sju allvarliga utbrott på fjäderfä. Sjukdomarna har bekämpats effektivt i samverkan med bl.a. länsstyrelser. Kontrollen av hjorthägn har underlättats genom länsstyrelsernas kontrollprojekt 2016-2017.

Avseende BVD har länsstyrelserna identifierat nötbosättningar som inte har varit anslutna till hälsoövervakning. Flera av dessa ansluter sig, vilket gör att antalet kontrollobjekt kontinuerligt minskar.

Inom övriga områden bedrivs verksamheten utan betydande förändringar eller händelser.

Kontrollmyndigheterna har haft en plan för kontrollområdet för att säkerställa att kontrollen utförs i tillräcklig omfattning. Planen har följts upp under året. Myndigheterna kommunicerar bedömningar, har nätverksträffar, referensgruppsmöten och kontrollprojekt. Samverkan sker även med näringsorganisationer.

Det finns ett begränsat urval av kontrollmetoder, däribland dokumentationskontroller eller fysisk kontroll. Kontrollmyndigheternas rapportering visar att avvikelser upptäcks inom kontrollområdet. Kontrollmyndigheterna anser därmed att de använder de kontrollmetoder som är bäst lämpade för att upptäcka avvikelser. I den mån det är aktuellt, åtgärdas upptäckta avvikelser inom utsatt tid.

Kontrollmyndigheterna planerar och utför riskbaserad kontroll med fokus på de största riskerna. För vissa områden, exempelvis inom salmonellakontroll och höns hälsa, ligger riskvärderingen i ett tidigare skede (reglerat genom föreskrifter).

Säkerställande av rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma risker sker genom vägledning och fortbildningsinsatser. Kontrollmyndigheterna anser dock att en grundläggande förståelse för kontrolluppdraget är en förutsättning för en korrekt bedömning. I vissa fall utförs även kalibreringsprojekt och övningar.

4.5 Djurskydd

En god djursorg ökar förutsättningarna för friska djur och därmed säkra livsmedel, varför djurskyddskontroll har en direkt koppling till livsmedelssäkerhet. För att bidra till de övergripande målen för kontrollen inom området har ökat fokus satts på normalkontroller av företrädesvis livsmedelsproducerande djurhållningar.

Kontrollmyndigheterna upprättar kontrollplaner som omfattar de kontroller som planeras under verksamhetsåret. Kontrolluttaget för normalkontroller baseras på STORK och vidare finns ett så kallat PIMKO dokument som är till hjälp för att styra kontrollen mot de största riskerna inom slakterierna. Uppföljning av att kontroller utförs i enlighet med plan görs regelbundet under året samt i samband med årsredovisning och inför kommande års verksamhetsplanering. Planeringen omfattar även hantering av de anmälningar som inkommer till myndigheten.

Länsstyrelserna arbetar aktivt med att likrikta arbetet både inom den egna myndigheten och nationellt genom ständigt pågående dialog i arbetsgrupperna och i de gemensamma fora som står till buds.

Den länsstyrelsegemensamma rutinen för handläggning av anmälningsärenden är ett exempel på hur vägledningar från Jordbruksverket och samverkan mellan länsstyrelserna syftar till att likrikta kontrollen i landet. I ett antal fall har positiv respons getts från företagen till Livsmedelsverkets personal på det likriktade arbetssätt som 2017 års arbete med exempelvis checklisten för kontroll av bedövning av blodning medförde. Det finns både en nationell och flera regionala djurskyddsgrupper som arbetar med saminspektioner på slakterier. Att uppmärksamma likheter och skillnader leder till att föra arbetet framåt, t ex vid analys och utvecklingsmötena. Jordbruksverket reviderar också länsstyrelsernas arbete enligt fastställd revisionsplan.

Kontrollmyndigheterna använder de kontrollmetoder och de verktyg som står till buds i lagstiftningen. Val av kontrollmetod grundar sig bl.a. på erfarenhet, kontrollobjektets art, regional kännedom om objekten samt gemensamt framtagna rutiner. Det faktum att effekt av

kontrollen nås genom åtgärdade brister tyder på att det i normalfallet är korrekt att använda metoden inspektion i kombination med administrativ handläggning.

Att åtgärd vidtas i rätt tid avgörs vid uppföljning, och om åtgärder inte vidtagits har myndigheten juridiska verktyg att ta till i syfte att tillse att rättelse sker. Kontrolluttag för normalkontroll hanteras med hjälp av SToRK. Uttaget kan kompletteras med utgångspunkt från regional kännedom om objekten. På slakterierna åtgärdas i huvudsak upptäckta avvikelser inom utsatt tid, ca 70 procent.

För att göra det lätt för företagen att göra rätt arbetar även kontrollmyndigheterna aktivt med att kommunicera tydligt både vid kontrolltillfället och i skrift. Gemensamma informationsinsatser, gemensamt informationsmaterial, mallar och klarspråksutbildningar är exempel på aktiviteter avseende detta.

Kompetensinventering och kompetensutvecklingsplan utarbetas av respektive myndighet. De olika instrument för uppföljning som står till buds syftar till att upptäcka eventuella avvikelser i handläggning och kontrollutförande. Lämpliga korrigerande åtgärder vidtas vid behov därefter.

Djurskyddsgruppen för slakterier bygger likvärdighet och kompetens. Däremot ingår inte alla officiella veterinärer (OV) i gruppen. Det innebär att även andra sätt behöver användas för att nå övriga OV. Det kan till exempel vara att ha en djurskyddspunkt på teammöten eller att ha ett Skype-möte för alla OV med djurskyddsinformation. Nyanställda introduceras inom djurskyddet av djurskyddskoordinatören på avdelningen. Samverkan mellan myndigheter inom området sker på många olika sätt, t ex i nationella nätverk, råd, referensgrupper och dialoggrupper.

4.6 Livsmedel i primärproduktion

Antal livsmedelsanläggningar som registreras i primärproduktion fortsätter att öka, det är dock oklart hur stor andel av totala andelen livsmedelsanläggningar som registreras. Kriterierna för registrering kan tolkas olika och ibland leder detta till att anläggningar inte registreras som ur spårbarhetssynpunkt borde ingå i livsmedelskedjan.

Kontrollplaner finns och följs upp under året, dock inte alltid av ledning högt upp på myndigheterna. Det är ovanligt att kontroller samordnas med andra myndigheter. Gränsdragning mellan länsstyrelser och kommuner då myndigheterna har kontroll på samma anläggning diskuteras dock. Viss samverkan med Livsmedelsverkets kontroll förekommer vid kontroll av fisk.

Länsstyrelsernas kontroll i primärproduktion baseras vanligtvis på övergripande mål enligt den nationella kontrollplanen. Myndigheterna har inte gemensamma mål och det operativa målet 2017-2021 som berör primärproduktion hör till en bransch som framförallt förekommer i södra och mellersta Sverige, vilket försvårar en likvärdig kontroll.

Nationell kontrollfrekvens är lägre än tre procent av registrerade anläggningar. Länsvis varierar kontrollfrekvensen mellan 1 till 6 procent. Så få kontroller omöjliggör en regelbunden kontroll på anläggningsnivå och begränsar möjlighet till regelbunden kontroll på branschnivå. Det saknas tydlig beskrivning på vilket sätt myndigheter bedömer att kravet uppfylls att riskbaserad offentlig kontroll genomförs regelbundet och så ofta som är lämpligt för att uppnå målen i förordning (EG) nr 882/2004.

Verifiering av att kontrollen uppfyller lagstiftningen förekommer vanligtvis på myndigheterna. Vem som ansvarar för verifieringen och vad som verifieras skiljer sig dock mellan myndigheter. Utbyte av erfarenhet vid gemensamma kontroller och möten mellan myndigheter förekommer, vilket upplevdes av de som medverkade som givande och stöd till att myndigheterna kunde uppfylla lagstiftningen mer enhetligt.

Kontrollen använder vissa av de metoder som enligt lagstiftningen kan användas. Provtagning skulle kunna användas i större utsträckning. Avvikelse noterades vid 156 kontroller 2017 och följdes upp med 55 extra offentliga kontroller, dock finns ingen information om inom vilken tid avvikelserna följdes upp. Andelen kontroller med avvikelse är låg (15 procent) och minskar, även vid kontroller med riskbaserat urval. Fortfarande upptäcks fler avvikelser vid kontroller med riskbaserat urval än vid tvärvillkorskontroller. Kontroll inom ramen för tvärvillkorskontrollen är fortfarande något vanligare än kontroller med riskbaserat urval.

Tidigare analyser har visat att det finns stora variationer i andelen kontroller med avvikelse mellan olika länsstyrelser. Statistik för 2017 visar att andelen kontroller med avvikelser varierar mellan 3 till 27 procent mellan Länsstyrelserna.

Kontrollen av livsmedel i primärproduktion utgår från en riskmodell, där anläggningar i de högsta riskkategorierna bör få flest kontroller. I tillägg till riskmodellen finns en som tar hänsyn till tidigare erfarenhet av och kunskap om anläggningarna där sådan finns. Att det inte finns ett riskbaserat urval på nationell nivå orsakar stora svårigheter för länsstyrelserna att styra kontrollen mot de anläggningar som har högst risk, eftersom anläggningarna är ojämnt fördelade i Sverige.

Kompetensen i kontrollen erhålls framförallt genom BTSF-kurser och gemensamma samsynsprojekt. Livsmedelsverkets revisioner av kontroll i primärproduktion visar att kompetens saknas inom mer ovanliga produktionsinriktningar. En informationsdag om livsmedelskontroll i primärproduktionen identifierade behovet länsöverskridande samverkansformer.

4.7 Livsmedel efter primärproduktion, dricksvatten och särskilda provtagningsprogram

Antalet registrerade livsmedels- och dricksvattenanläggningar ökar och andelen anläggningar med kontroll är stabil. Kontroll genomförs regelbundet, även om det finns variationer mellan kontrollmyndigheterna. En myndighet har inte utfört någon kontroll.

De särskilda provtagningsprogrammen har utförts enligt plan.

Revisionsfunktionen vid Livsmedelsverkets samlade intryck från 2017 års revisioner är att variationen mellan kontrollmyndigheterna fortfarande är mycket stor. Det fanns myndigheter som i allt väsentligt uppfyllde kraven, samtidigt som det fanns myndigheter som hade allvarliga brister.

Ett exempel på bristande likvärdighet är den stora variationen mellan kontrollmyndigheter i andelen kontroller med avvikelse. Den kan variera från inga avvikelser till att myndigheter sätter avvikelser vid över 85 procent av alla kontroller.

Åtta av tio kontroller är oanmälda, en stabil andel över tid. Vid dricksvattenanläggningar är andelen dock betydligt lägre, cirka en fjärdedel. En orsak är att många dricksvattenanläggningar i allmänhet är obemannade och att oanmäld kontroll därför inte kan utföras. Antalet provtagningar inom kontrollen har minskat med drygt 1000 prov jämfört med 2016 och 2015. Däremot utförs fler analyser per prov.

Kontroll görs i stor utsträckning (95 procent) på livsmedelsanläggningar de högsta riskklasserna (kategori 1-4) med 5 eller fler kontrolltimmar. Det gäller även för dricksvattenanläggningar även om andelen som fått kontroll i dessa riskklasser är något lägre (80 procent).

Kompetensbrist inom ibland relativt ovanliga lagstiftningsområden och avsaknad av kompetensförsörjningsplan är vanliga brister som framkommit under revisionerna för 2017. Det tyder på att rätt kompetens saknas för vissa delar inom kontrollen. En orsak till detta kan vara att 30 procent av kontrollmyndigheterna har mindre än 1 årsarbetskraft för livsmedelskontroll.

Andelen kontroller med avvikelse ligger stabilt på strax under 50 procent (strax över för dricksvattenanläggningar). Resultaten pekar på att brister upptäcks på liknade sätt över tid, men en minskad variation mellan kontrollmyndigheterna är dock önskvärd.

Åtgärder har vidtagits vid avvikelser, den vanligaste sanktionen är föreläggande. Det är dock inte möjligt att följa i rapporteringen huruvida upptäckta avvikelser åtgärdas i tid.

Livsmedelskategorin kosttillskott, bantningspreparat och berikade livsmedel har sedan 2014 dominerat de RASFF-meddelanden om icke säkra livsmedel som Sverige hanterar.

Under 2017 rapporterades större utbrott av campylobacter, Salmonella Typhimurium, Salmonella Enteritidis och EIEC, där campylobacter är det i särklass största.

4.8 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter m.m.

Genom att information om import av livsmedel uppdateras kontinuerligt, på både Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets webbplats, uppmärksammas berörda aktörer på ny lagstiftning eller annan information av betydelse. Informationen underlättar för dem att göra rätt och därigenom uppmuntras också ett eget ansvarstagande.

Livsmedelsverkets gränskontrollverksamhet säkerställer att konsumenter får säkra livsmedel inklusive dricksvatten som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt.

Gränskontrollveterinärerna arbetar i enlighet med EUs importlagstiftning samt vägledningar och instruktioner från Jordbruksverket. Gränskontrollpersonalen är välutbildad och har en hög kunskapsnivå.

Livsmedelsverkets gränskontroll kontrollerar att den information/märkning som krävs i samband med import av ett livsmedel finns och är korrekt. För att säkerställa tillhandahållande av enkel information, har Jordbruksverket vägledning och information till gränskontrollveterinärer i form av ett intranät (offvet.sjv.se) som uppdateras kontinuerligt. Därutöver finns information till importörer på Jordbruksverkets webbplats.

Gränskontrollen säkerställer att de livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och inte utgör någon allvarlig smittorisk. Såväl Livsmedelsverkets som Jordbruksverkets kontroll tillser att endast djur och produkter som uppfyller djurhälsovillkoren godkänns för införsel till EU.

Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets gränskontrollpersonal bedriver ett nära samarbete med Tullverket för att upptäcka sändningar med kontrollpliktiga produkter och djur som har kommit in eller riskerar att föras in i landet utan att ha genomgått föreskriven kontroll. Därutöver har Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tullverket en central samverkansgrupp som har möten ca 2-3 gånger per år.

Det finns en plan för kontrollområdet som uppdateras kontinuerligt. Samtliga sändningar som föränmäls till gränskontrollen kontrolleras enligt EU-lagstiftningen. Därutöver har både Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets gränskontrollpersonal ett nära samarbete med Tullverket för att upptäcka kontrollpliktiga produkter och djur som inte föränmälts. Därmed anses att kontrollen utförs i tillräcklig omfattning.

Livsmedelsverket har regelbundna möten med gränskontrollpersonalen, har omfattande interna rutiner, samordnar verksamheten centralt samt utför arbetsrotationer. Även Jordbruksverket anordnar regelbundna gränskontrollavstämningar, ca 1 gång per månad, för att likrikta kontrollerna. Här berörs frågeställningar om gemensam bedömning och tolkning. Insatserna har visat på ett behov av tydliga vägledningar och instruktioner samt av ett kontinuerligt arbete för att uppnå likvärdighet i kontrollen.

Utförda kontroller utförs i enlighet med EUs importlagstiftning. Lagstiftningen är mycket detaljerad vilket anses medföra goda förutsättningar för att använda de bäst lämpade metoderna för att upptäcka avvikelser inom kontrollområdet och ger förutsättningar att åtgärda avvikelser inom utsatt tid.

Livsmedelsverkets gränskontroll har ett provtagningsprogram som revideras årligen. Även Jordbruksverket genomför provtagning av exempelvis foder varje år enligt en provtagningsplan som är framtagen utifrån en riskanalys.

Livsmedelsverkets gränskontroll kontrollerar förekomst och innehåll av märkning och information på import. Detta säkerställer att information och märkning som är avgörande för konsumenterna är korrekt.

Gränskontrollveterinärer från Jordbruksverket samt personal från Livsmedelsverket genomgår BTSF-utbildningar. Båda myndigheterna genomför olika former av erfarenhetsutbyte för att likrikta kontrollerna, bland annat med arbetsrotationer till andra gränskontrollstationer och gemensamma gränskontrollsavstämningar. Kurser, interna utbildningsdagar och studiebesök utgör vidare en försäkran om att det finns rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma risker.

4.9 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser

Den riskbaserade kontrollen och det faktum att Sverige har mycket få fynd av rests substanser i livsmedel tyder på att kontrollen av området fungerar och tillgodoser samhällets krav på livsmedelssäkerhet.

Kontrollmyndigheter inom området bidrar till målen i den nationella kontrollplanen genom att arbeta med riskbaserade kontroller. Varje myndighet har en plan för kontrollområdet där tidigare kontroller och avvikelser påverkar framtida riskklassificering av kontrollobjektet. Myndigheterna i livsmedelskedjan samverkar bland annat genom regionsamarbete mellan länsstyrelserna och genom gemensamma analysmöten för berörda myndigheter inom kontrollen av livsmedelskedjan.

Kontrollen av läkemedel på gård är riskbaserad och länsstyrelserna riskklassar kontrollobjekten och planerar sin kontroll utifrån detta.

Det har gjorts färre kontroller av läkemedel på gård i jämförelse med 2016. Dock har andelen kontroller med konstaterade brister också minskat i jämförelse med tidigare år. Den svenska rests substanskontrollen gör mycket få fynd av rests substanser vilket tyder på att kontrollen av läkemedel på gård fungerar med avseende på att tillgodose samhällets krav på livsmedelssäkerhet.

Länsstyrelserna för en kontinuerlig dialog i referensgrupper och genom andra samordningsfunktioner för att likrikta kontrollarbetet mellan län och enskilda kontrollanter.

Det är erfarenhet från tidigare kontroller samt kännedom om kontrollobjekten (riskklassning) som visat att de kontrollmetoder som används är bäst lämpade för ändamålet.

Vid riskklassificering av kontrollobjekten använder sig flertalet länsstyrelser av Jordbruksverkets vägledning och anvisningar.

Länsstyrelserna följer upp att eventuella brister har åtgärdats vid nästkommande kontrollbesök. Om bristen kvarstår vid nästa besök påverkar det riskklassificeringen och kontrollobjektet kommer att prioriteras under planeringen av kommande års kontrollarbete. Det riskbaserade urvalet samt det uppföljande arbetet gör att kontrollresurserna läggs där de bedöms göra störst nytta.

En av de vanligaste bristerna som identifierats hos djurhållare och veterinärer anses bero på otillräckliga rutiner kring vad som ska dokumenteras i samband med läkemedelsbehandling av

livsmedelsproducerande djur. Kontrollmyndigheterna arbetar därför aktivt med information till djurhållare och förskrivande veterinärer.

4.10 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan

Kontrollen av ekologiska aktörer har i stort fungerat enligt plan. Myndigheternas bedömning är att konsumenterna kan lita på att produkter märkta som ekologiska uppfyller kraven. Myndigheternas tillsyn ledde fram till att ett kontrollorgan tillfälligt förlorade sin ackreditering.

Swedac och Jordbruksverket samverkar i tillsynen av kontrollorganen och har följt sina planer för tillsyn. Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Swedac genomför årligen två fysiska kalibreringsmöten med samtliga kontrollorgan. Kontrollorganen har årsplaner för kontrollen och vid tillsyn granskar myndigheterna att dessa finns och följs. Ett kontrollorgan har haft avvikelser från sin provtagningsplan. Den tillsyn som Swedac och Jordbruksverket har genomfört har i övrigt inte påvisat att det förekommer signifikanta skillnader mellan kontrollorganen.

Kontrollorganen lyfter själva områden där de bedömer att andra kontrollorgan gör annorlunda och dessa frågor diskuteras på kalibreringsmöten eller i arbetsrummet (som är en lösenordskyddad websida där myndigheter och kontrollorgan kan utbyta information.)

Kontrollorganen har rutiner för att förmedla vad diskussioner om kalibrering har mynnat ut i till sina revisorer.

Det ekologiska regelverket styr att de flesta företag ska ha årliga fysiska besök och därutöver att det ska genomföras minst 10 procent kompletterande besök och att dessa ska vara beroende på risk. Vidare ska minst 10 procent av alla kontroller vara oanmälda samt att prov ska tas hos minst 5 procent av företagen.

Myndigheterna granskar inte alltid uppföljning av kontrollorganens rapporterade fynd av avvikelser. I normalfallet har företaget 28 dagar på sig att åtgärda en avvikelse, annars kan företaget förlora sitt certifikat.

Kontrollen syftar till att verifiera att den slutliga produkten som saluförs som ekologisk uppfyller reglerna för produktion m.m. Både kontrollorganen och kommunerna granskar märkning av produkter som saluförs som ekologiska. Livsmedelsverket har utfärdat sanktionsavgift riktade till företag som inte uppfyller reglerna.

Innan ackreditering eller delegering till kontrollorgan försäkrar sig myndigheterna om att kontrollorganens personal har rätt kompetens. Vid tillsyn görs en uppföljning av riskklassificering och hur enskilda revisorer arbetar. Kontrollorganen har rapporterat till myndigheterna vilken kompetensutveckling de har genomfört under året. Livsmedelsverket ger kommunerna stöd i hur man kan kontrollera produkter märkta som ekologiska.

4.11 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (Försvarsinspektören) utför riskbaserad kontroll inom Försvarsmakten, Försvarets materielverk och Fortifikationsverket av registrerade och riskklassade objekt. Försvarsinspektören har en kontrollplan som säkerställer att kontroll-utförs i tillräcklig omfattning. Genom förfarandet säkerställs att livsmedel inklusive dricksvatten produceras och hanteras på ett livsmedelshygieniskt acceptabelt sätt. Dock har underbemanning föranlett nedprioriteringar inom kontrollarbetet vilket har orsakat brister i måluppfyllelse. Underbemanningen har dessutom bidragit till försening med inventering av nya kontrollobjekt. Försvarsinspektörens kontrollplan har inte heller följts upp i formell mening eller varit föremål för revidering.

Vid livsmedelskontrollerna granskar Försvarsinspektören regelmässigt informationsöverföring, rutiner för allergiinformation till konsument samt rutiner för säker hantering av specialkost.

Kontrollen har därmed fokus på information och märkning som kan vara avgörande för konsumenten.

Genom samverkan med verksamhetsutövarna och genom uppfyllnad av myndighetens serviceskyldighet säkerställer Förvarsinspektören att verksamhetsutövarna får de råd samt den service och kontroll som underlättar deras eget ansvarstagande.

Samverkan med andra kontrollmyndigheter sker genom medverkan på länsmöten, deltagande i nationell samrådsgrupp för dricksvattenkontroll samt nationell samrådsgrupp för revision i livsmedelskedjan. Förvarsinspektören deltar även i arbetsgrupp för framtagande av den nationella kontrollplanen.

Förvarsinspektören uppnår en likvärdig kontroll genom rutiner med kollegiegranskning av kontrollrapporter, genomförande av saminspektioner, samsyns- och kalibreringsdiskussioner vid arbetsmöten samt genom att följa aktuella vägledningar. Även omvärldsbevakning, såsom deltagande vid länsmöten, prenumeration på nyhetsbrev från centrala myndigheter samt bevakning av aktuella rättsfall, bidrar till en likvärdig kontroll.

Förvarsinspektören använder framför allt inspektion som kontrollmetod och bedömer att det arbets sättet är det mest ändamålsenliga för den typ av kontrollobjekt som Förvarsinspektören har och att relevanta avvikelser kan upptäckas. Till exempel noterades ett flertal avvikelser vid de 14 inspektioner som Förvarsinspektören genomfördes av hemvärnets kokverksamhet under 2017. Samtidigt finns behov av offentlig provtagning som ett komplement till inspektionsverksamheten men sådan provtagningsrutin saknas i dagsläget

Förvarsinspektören följer upp avvikelser genom att verksamhetsutövaren får inkomma med åtgärdsplan. Förvarsinspektören bedömer att verksamhetsutövarna åtgärdar avvikelserna enligt redovisade planer och inom utsatt tid. Förvarsinspektören har dock noterat att avvikelser som rör brister i materialtilldelning och underhåll av lokaler är svåra för verksamhetsutövaren att åtgärda skyndsamt och inom önskvärd tid.

Förvarsinspektören bedömer att rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma risker finns vid myndigheten. Dock saknar Förvarsinspektören i detta avseende en formell kompetensinventering och kompetensutvecklingsplan.

4.12 Beredskap

Inom beredskapsområdet sker gemensamma övningar, kunskapsseminarier, framarbetande av beredskapsplaner. Vid samhällsstörningar har myndigheterna ett ansvar att samverka och stödja varandra.

Alla myndigheter har inte haft övnings-, och beredskapsplan för 2017. De som har övningsplan har följt upp denna. Däremot har några av de myndigheter som inte har en övningsplan deltagit i övningar.

Varje myndighet ansvarar för att krisorganisationen eller motsvarande får den utbildning och övning som behövs (9§, förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap).

Några myndigheter har genomfört utbildning i stabs-, och ledningsmetodik. Även reella händelser under 2017 ligger till grund för att flera myndigheter har väl fungerande krisorganisationer.

Utbrott som hanterats för Jordbruksverkets krisorganisation har varit ett utbrott av fågelinfluensa i april. I detta arbete involverades SVA, Livsmedelsverket och berörd länsstyrelse.

5. Trender för kontrollfrekvens och typ av kontroller

I detta avsnitt beskrivs huvudsakliga trender vad gäller intensitet och typ av kontroller.

5.1 Växtskadegörare

Tabell 1. Omfattning av växtskyddskontroll vid import

År	Antal sändningar	Antal dokumentkontroller	Antal fysiska kontroller
2016	4 726	4 726	2 731
2017	4 800	4 800	2 695

Tabell 2. Fördelningen av sändningar av reglerade växter och växtprodukter som anmäldes för import till Sverige under perioden 2014-2017

Typ av vara	2017	2016	2015	2014
Växter för plantering	117	123	138	178
Frö (utsäde)	24	22	13	17
Spannmål	0	0	0	0
Frukt och grönsaker, inkl. bladgrönsaker	3 653	3 616	2 983	3 348
Snittblommor och andra växtdelar, utom bladgrönsaker	580	611	1 149	1 825
Trä och bark	426	353	397	550
Odlingssubstrat	0	1	0	0
Totalt	4 800	4 726	4 680	5 918

Tabell 3. Omfattning av växtskyddskontroll inför export

År	Antal utfärdade sundhetscertifikat	Antal fysiska kontroller
2016	12 803	58
2017	13 293	55

Tabell 4. Fördelningen av utfärdade sundhetscertifikat

Typ av vara	2017	2016	2015
Träemballage	809	897	957
Trä	8 868	8 431	7 312
Frö (utsäde)	215	227	188
Växter för plantering	591	558	533
Färska bär, frukter och grönsaker (utom potatis)	253	258	223
Potatis	194	321	246
Frysta bär, frukter och grönsaker	84	189	162
Spannmål	361	272	262
Torv och jordblandningar	1 211	1 003	112
Övrigt	707	647	-
Totalt	13 293	12 803	10 605

Tabell 5. Omfattning av växtskyddskontroll av träemballage

År	Antal sändningar	Antal kontroller
2016	502 (i vissa sändningar från Kina)	81
2016	Antalet sändningar med träemballage i övrigt är okänt	1 329
2017	490 (i vissa sändningar från Kina)	75
2017	Antalet sändningar med träemballage i övrigt är okänt	1 279

Tabell 6. Omfattning av kontroll av företag som utfärdar växtpass eller som saluför växter med krav på växtpass

År	Antal företag ³	Antal kontroller
2016	95 som utfärdar växtpass	1 204
2016	511 som saluför växter	100
2017	102 som utfärdar växtpass	121
2017	521 som saluför växter	100

³ Dessa siffror utgör populationen då kontrollen planerades. Därefter har några företag tagits bort från populationen pga. att tillståndet har upphört, verksamheten har omorganiserats eller av andra skäl.

⁴ Detta antal kontroller omfattar även några kontroller som har gjorts hos företag som inte har tillstånd att utfärda växtpass, men som omfattas av krav i (SJVFS 2004:79).

Tabell 7. Omfattning av kontroll av företag som producerar värmebehandlat trä eller träemballage enligt ISPM 15

År	Antal företag ⁵	Antal kontroller
2016	187 som producerar värmebehandlat trä	199
	572 som producerar träemballage	592
2017	188 som producerar värmebehandlat trä	178
	582 som producerar träemballage	543

5.2 Foder

Antalet riskbaserade kontroller i primärproduktionen (314) motsvarar ca 0,6 % av de registrerade anläggningarna. 491 kontroller utifrån tvärvillkorsurval har gjorts där många gånger hela foderlagstiftningen kontrolleras. Totalt har 805 offentliga kontroller av foderlagstiftningen gjorts. Detta är fler än tidigare år. De flesta kontroller som planerades genomfördes. Några län har genomfört fler kontroller och några färre, orsaken till färre genomförda än planerade kontroller uppges ofta vara resursbrist.

Antalet registrerade anläggningar andra än primärproducenter har under perioden ökat för såväl typerna butik, lager, transportörer som blandartjänst. Om detta beror på en ökad efterlevnad eller ett faktiskt ökat antal anläggningar är inte känt.

Då bortprioritering av kontroller krävdes pga. tidsbrist skedde detta endast i enstaka fall (2/83) hos foderleverantörer. Sammantaget var antalet kontroller vid butiker, lager samt transportörer, där hög andel bortprioritering av kontrollbesök skedde fortfarande i nivå med föregående år.

⁵ Dessa siffror utgör populationen då kontrollen planerades. Därefter har några företag tagits bort från populationen pga. att tillståndet har upphört, verksamheten har omorganiserats eller av andra skäl.

Tabell 8. Utförd kontroll vid foderanläggningar

	År	Antal registrerade anläggningar	Antal kontrollerade anläggningar inklusive extra offentlig kontroll	Antal kontrollbesök totalt inklusive extra offentlig kontroll	Antal extra offentliga kontroll-besök	Antal administrativa kontroller (ej besök)	Antal kontroller där endast provtagning ingick	Antal planerade kontroller som prioriterades bort pga. tidsbrist
Primärproduktion	2017	53 986	805	805	16	US	US	US
Primärproduktion	2016	Ca 50 000	397*	397	25	US	US	US
Primärproduktion	2015	53 481	654	654	17	US	US	US
Primärproduktion	2014	50 104	714	714	3	US	US	US
Foderleverantörer	2017	571	142	159	6	7	13	2
Foderleverantörer	2016	565	131	135	8	9	10	39 US (23 %)
Foderleverantörer	2015	552	157	162	12	4	10	6 (4 %)
Foderleverantörer	2014	547	145	188	8	2	43	17 (9 %)
Butik/lager	2017	610	42	42	0	0	0	47
Butik/lager	2016	523	47	47	0	0	0	0
Butik/lager	2015	479	293**	293***	US	US	US	US
Butik/lager	2014	400	8***	8***	US	US	US	US
Transportörer	2017	457	19	19	0	0	0	32
Transportörer	2016	358	20	20	0	0	0	0
Transportörer	2015	353	***	***	US	US	US	US
Transportörer	2014	270	***	***	US	US	US	US
Blandartjänst	2017	26	2	2	0	0	0	2
Blandartjänst	2016	17	0	0	0	0	0	0
Blandartjänst	2015	10	***	***	US	US	US	US
Blandartjänst	2014	9	***	***	US	US	US	US

* Otydlighet i rapporteringen, viss del av tvärvillkorskontrollen har utelämnats

** Särskild satsning 2015 på butik/lager

** Siffra för sammanslagning av kategorierna butik, lager, transportörer och blandartjänst

US = Uppgift saknas

Nedan visas prover för olika typer av säkerhetsanalyser tagna 2014, 2015 och 2016 och 2017 hos foderföretagare i andra led än primärproduktionen .

I primärproduktionen tog ett län prover i samband med kontroll. Det var hygien- samt näringsanalysprover.

Tabell 9. Antal prov tagna vid offentlig kontroll (förutom extra offentlig kontroll) för säkerhetsanalysen Salmonella och hygienindikator – analysen Enterobacteriaceae 2014-2017

Provtyp	År	Foder leverantör	Butik	Lager	Transportör	Blandartjänst
Salmonella foder	2017	22	0	0	0	0
Salmonella foder	2016	26	0	0	0	0
Salmonella foder	2015	46	0	0	US	0
Salmonella foder	2014	47	US	US	US	0
Salmonella miljö	2017	261	0	10	6	0
Salmonella miljö	2016	367	0	33	8	0
Salmonella miljö	2015	399	0	1	29	0
Salmonella miljö	2014	474	US	US	US	0
Entero-bacteriaceae	2017	16	0	0	0	0
Entero-bacteriaceae	2016	15	0	0	0	0
Entero-bacteriaceae	2015	8	0	0	0	0
Entero-bacteriaceae	2014	0	0	0	0	0

Få salmonellaprover hos foderleverantörer 2016-2017 jämfört med 2014-2015 och färre miljöprover för salmonella tar gitats hos foderleverantörerna för varje år.

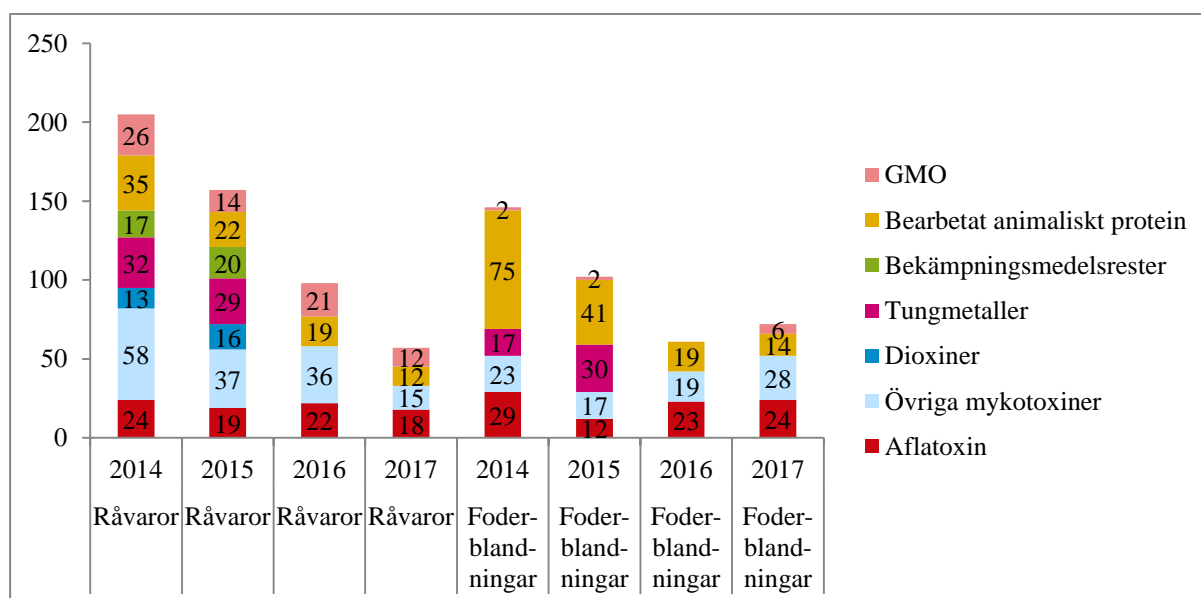

Diagram 1. Antal prov tagna för säkerhetsanalyser andra än läkemedel, koccidiostatika samt mikrobiologisk analys i den planerade riskbaserade kontrollen av foderleverantörer

Liksom för 2016 har under 2017 vissa ämnen som normalt ingår i foderkontrollen inte analyserats. Detta beror på en oavslutad upphandling med laboratoriet. Dessa provtyper kommer att börja analyseras igen under 2018. Antalet prover för bearbetat animaliskt protein har sjunkit över åren

Tabell 10. Antal prov tagna vid offentlig kontroll hos foderleverantörer (förutom extra offentlig kontroll) för läkemedel och koccidiostatika under 2014-2016 uppdelad på typ av provtagning.

År	Kontamination (antal prov)	Rätt inblandad halt (antal prov)
2017	4	5
2016	1	0
2015	3	9
2014	18	14

Den nedåtgående trenden vad gäller prover för läkemedel och koccidiostatika var i botten 2016, men vände under 2017.

Extra offentlig kontroll

I primärproduktionen genomfördes 16 extra offentliga kontroller.

Tabell 11. Extra offentlig kontroll i andra led än primärproduktion 2014-2017*

År	Kontrollorsak (varav administrativa anges i parentes)						
	Totalt antal extra offentliga kontroller, varav administrativa anges i parentes	Salmonella vid företagets egenkontroll	Avvikelse vid provtagning i offentlig kontroll	Avvikelse vid gränskontroll	Osäkert foder (exkl avvikelse vid gränskontroll)	Uppföljning av offentlig kontroll	Inkomna anmälningar
2017	11 (5)	4	2 (1)	0	0	2 (2)	3 (2)
2016	17 (5)	5	-	4 (4)	1 (1)	3	4
2015	16	7	-	-	-	-	4 (3)
2014	10	4	-	-	-	1	5

*Administrativ extra offentlig kontroll har inte ingått vid sammanställning för kontrollen vid år tidigare än 2016. Siffrorna för 2014 och 2015 är därför inte helt jämförbara med siffrorna för 2016 och 2017.

5.3 ABP

Länsstyrelsen

Under 2017 rapporterade länsstyrelserna, som i huvudsak kontrollerar transporter och omlastningsplatser, att de planerade 36 kontroller och genomförde 21, dessutom framkommer det av rapporteringen att det vid 15 länsstyrelser inte bedrivits någon kontroll. Trenden gällande antalet planerade och genomförda kontroller är något nedåtgående mot de tre föregående åren. Nedgången beror troligen på att det genomförts många kontroller under de två-tre föregående åren och därför har det planerats och genomförts färre kontroller följande år. Länsstyrelserna genomför ett gemensamt projekt under 2017-2018 och det kommer troligen att bryta den nedåtgående trenden.

Livsmedelsverket

Under 2017 rapporterade Livsmedelsverket att de planerade 1162 kontroller och genomförde 1318, Antalet kontroller är fler än föregående år. Anledningen till att Livsmedelsverket genomfört så mycket

fler kontroller under 2017 än tidigare år är att det finns en femårsplan som anger när en viss anläggningstyp ska kontrolleras och 2017 kontrollerades många anläggningar där animaliska biprodukter uppstår.

Jordbruksverket

I januari 2017 fanns 253 anläggningar som var registrerade eller godkända. Inför 2017 planerades 109 kontroller varav 92 genomfördes. Antalet planerade och genomförda kontroller är ungefär på samma nivå som tidigare. Orsaken till att inte samtliga av de planerade kontrollerna genomfördes beror till stor del på att det inte fanns full bemanning hela året då två kontrollanter avslutade sin anställning hos Jordbruksverket, dels på att vissa anläggningar inte hade någon pågående verksamhet. Ingen tydlig trend kan påvisas.

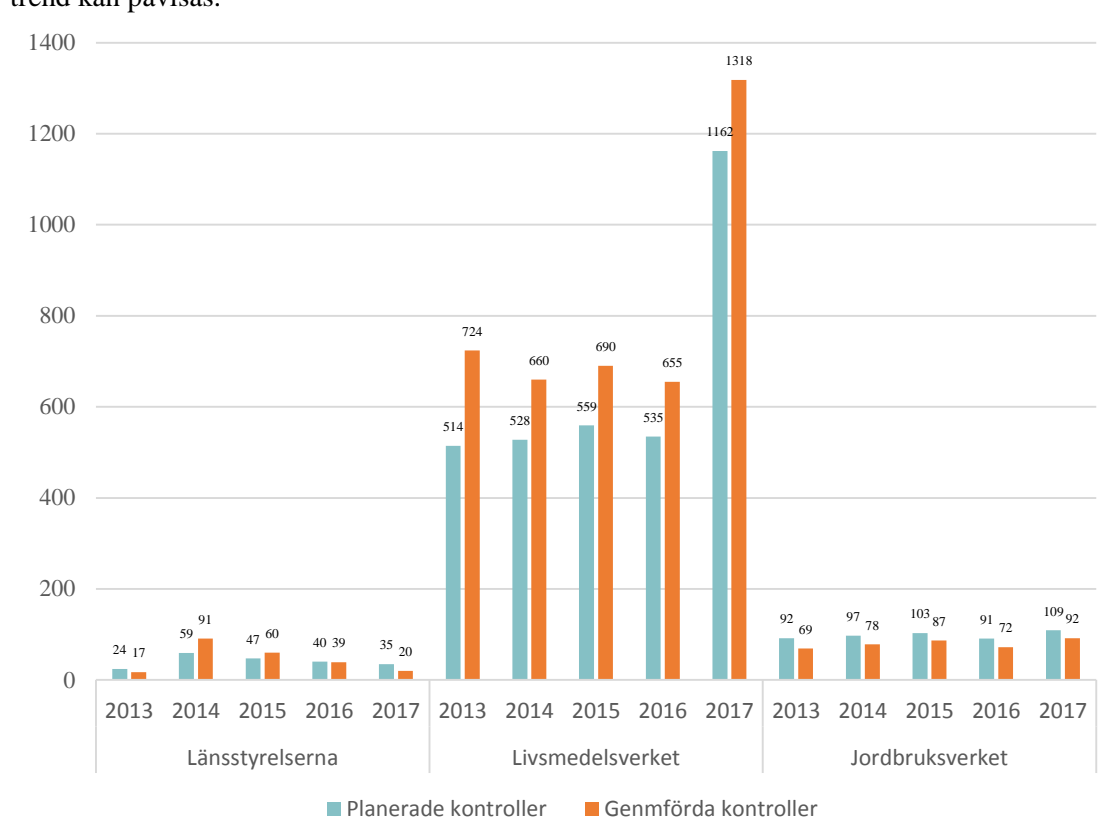

Diagram 2. Länsstyrelsernas, Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets offentliga kontroller av animaliska biprodukter 2013-2017.

Kommunerna

Under 2017 genomförde 181 (av 291) kommuner kontroll av animaliska biprodukter. Kommunerna hade planerat att genomföra 6747 kontroller av animaliska biprodukter inom primärproduktionen och genomförde 5689. Kommunerna planerade att genomföra 18391 kontroller av animaliska biprodukter på livsmedelsanläggningar och genomförde 17364. Av tabell 12 framgår att antalet planerade och genomförda kontroller inom primärproduktionen är högre än föregående år, medan motsvarande siffror är lägre när det gäller kontrollen på livsmedelsanläggningar. Utfallet visar inte på att det finns en trend om jämförelsen görs på flera år.

Tabell 12. Kommunernas offentliga kontroller av animaliska biprodukter 2013-2017.

	2017	2016	2015	2014	2013
Antal planerade kontroller inom primärproduktion	6 747	6 713	5 420	7 277	4 444
Antal genomförda kontroller inom primärproduktion	5 689	5 120	4 806	6 589	3 673
Antal planerade kontroller på livsmedelsanläggningar	18 391	29 806	27 523	46 533	8 049
Antal genomförda kontroller på livsmedelsanläggningar	17 364	29 973	24 559	29 415	6 814

5.4 Djurhälsa – smittskydd

Kontroll av smittskydd (kontroll av efterlevnad av smittskyddslagstiftningen)

Kontrollområdet är händelsestyrt på så sätt att det endast är vid utbrott av smittsam sjukdom som det är aktuellt med åtgärder och kontroll. Under 2017 drabbades Sverige av sju allvarliga utbrott på fjäderfä och i samverkan med bl.a. länsstyrelser har vi på ett, som vi bedömer, effektivt sätt bekämpat respektive sjukdom. Kontrollen och åtgärderna får därför bedömas ha haft önskad effekt och måluppfyllelsen varit mycket bra.

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

Av de 20 länsstyrelser som rapporterade resultat av salmonellakontroll för år 2017 är 17 länsstyrelser som utförde kontrollen. Anledning till att kontrollerna inte utfördes i ett län är hög arbetsbelastning. Förutom dokumentationskontroll har även inspektion i ett län tillämpas som kontroll.

Obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä (hönshälsa)

För programmet finns uppsatta krav i föreskriftsform på antalet kontroller och antal provtagningar. Kläckerier samt Grand Parents (GP) flockar ska ha 4 kontroller per år samt Parents (P) 2 kontroller per år. Kontrollerna som utförts har följt de föreskrivna reglerna för antal besök och provtagningar och 4 brister har rapporterats i årsrapporterna. I vissa fall har besättningarna inte funnits vid årsskiftet eller under vissa delar av året, i andra fall har verksamheten ändrats under året och dessa faktorer gör att antalet utförda kontroller kan skilja sig från årsfrekvens.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

Antalet länsstyrelser som har utfört kontroller av hägnad hjort 2017 har ökat till 16 st från 11 st 2016. Anledningen till att antalet kontroller har ökat 2017 och 2016 är att länsstyrelserna hade ett kontrollprojekt för hägnad 2016-2017.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Sedan 2014 anses Sverige vara fritt från BVD. För att behålla BVD-friheten behövs fortsatt övervakning.

Den nationella bekämpningen av BVD har sin grund i det frivilliga BVD-programmet som idag drivs av Växa Sverige. Som komplement till det frivilliga programmet finns föreskrifter om obligatorisk hälsoövervakning avseende BVD, som omfattar alla nötkreatursbesättningar *utom* de som endast bedriver uppfödning av tjurar på stall till slakt, och de som är anslutna till det frivilliga programmet. Länsstyrelsen utövar offentlig kontroll gentemot de enskilda djurhållarna när det gäller den obligatoriska hälsoövervakningen för BVD.

I praktiken är de allra flesta nötkreatursbesättningar i landet anslutna till det frivilliga programmet och därmed undantagna från kraven om obligatorisk hälsoövervakning. Antalet kontrollobjekt per län är alltså litet. 12 länsstyrelser uppger att de inte har haft några kontrollobjekt alls i sitt län under 2017. Bland de 10 länsstyrelser som hade aktuella kontrollobjekt har alla utom en uppgett att de genomfört riktade informationsinsatser, vilket resulterat i att majoriteten av besättningarna anslutit sig till det frivilliga programmet och därmed inte längre är föremål för kontroll inom den obligatoriska hälsoövervakningen.

Sammanfattningsvis har länsstyrelserna fokuserat på att, genom riktade informationsinsatser minimera antalet kontrollobjekt inom sina respektive län, vilket i sin tur lett till en kraftig minskning av antalet kontrollobjekt, och därmed har behovet av kontroll också minskat.

Offentlig kontroll av vattenbruk

Antal planerade och genomförda kontroller 2017 var 187, jämfört med 2016 då det utfördes 144 kontroller av planerade 157. Skillnaden i antalet planerade kontroller beror på att frekvensen av besök varierar år från år beroende på riskklassning.

Seminverksamhet för häst, gris, får och get samt nötkreatur sam verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, hästdjur, gris, får och get

Kontrollen av seminverksamhet med häst har ökat jämfört med åren 2015 och 2014.

Kontroll av embryoöverksamhet med får har utförts av en länsstyrelse, vilket blygsamt speglar att denna verksamhet har sett en relativ ökning under året.

Kontroll av hästpass och avelsorganisationer

Samtliga länsstyrelser utom en utförde kontroll av hästpass under året.

Tabell 13. Antal länsstyrelser som utfört kontroller inom respektive område under 2017

Kontrollområde	2017	2016	2015	2014
Semin nöt	17	17	14	15
Semin får	0	0	2	2
Semin gris	4	6	7	7
Semin häst	13	19	10	7
Embryo nöt	0	0	3	1
Embryo får	1	0	0	-
Embryo häst	1	-	0	1
Avelsorganisationer häst	3	1	7	1
Hästpass	20	21	20	21
Kontroll av smittskydd hägnad hjort	16	11	4	10
Obligatorisk salmonellakontroll	17	-	16	16
Obligatoriska BVD-programmet	9	11	0	1

5.5 Djurskydd

Tabell 14. Kontroller djurskydd 2013-2017

	2017	2016	2015	2014	2013
Djurskyddskontroller varav ⁶	10 828	10 899	11 875	12 820	12 692
-normalkontroller	4 528	4 490	4 590	4 859	4 989
-kontroller efter anmälan	4 181	4 320	4 918	5 695	5 071
-uppföljande kontroller	2 119	2 089	2 367	2 266	2 702
Antal kontrollobjekt	86 938	86 430	87 751	87 875	85 376
Övriga kontroller ⁷	844	970	1 115	1 587	1 721
Djurskyddskontroller på slakteri (OVS)	1 582	1 594	1 789	1 839	1 634

Tabell 15. Antal kontroller av djurskydd som genomförts av officiella veterinärer på slakteri 2017 (motsvarande siffror för 2016 och 2015 inom parentes)

Typ av anläggning	Antal anläggningar som kontrollerats	Antal planerade inspektioner	Antal genomförda inspektioner
Storskaliga slakterier	27 (26; 28)	642 (658; 797)	865 (864; 977)
Småskaliga slakterier	68 (74; 75)	235 (281; 299)	305 (319; 357)
Fjäderfäslakterier	18 (18; 18)	314 (338; 387)	379 (376; 418)
Renslakterier	11(12; 13)	22 (26; 26)	32 (31; 34)
Hägnat viltslakteri	1 (2; 3)	1 (3; 2)	1 (4; 3)

⁶ För mer om djurskyddskontrollen, se Jordbruksverkets redovisning *Djurskyddskontrollen 2017 – en redovisning av länsstyrelsernas arbete*.

⁷ Övriga kontroller görs i samband med ansökningar om tillstånd enligt 16§ djurskyddslagen, ansökningar om godkännande för offentlig förevisning enligt 27§ djurskyddsförordningen samt intyg vid besiktningar av djurtransporter.

5.6 Livsmedel i primärproduktion

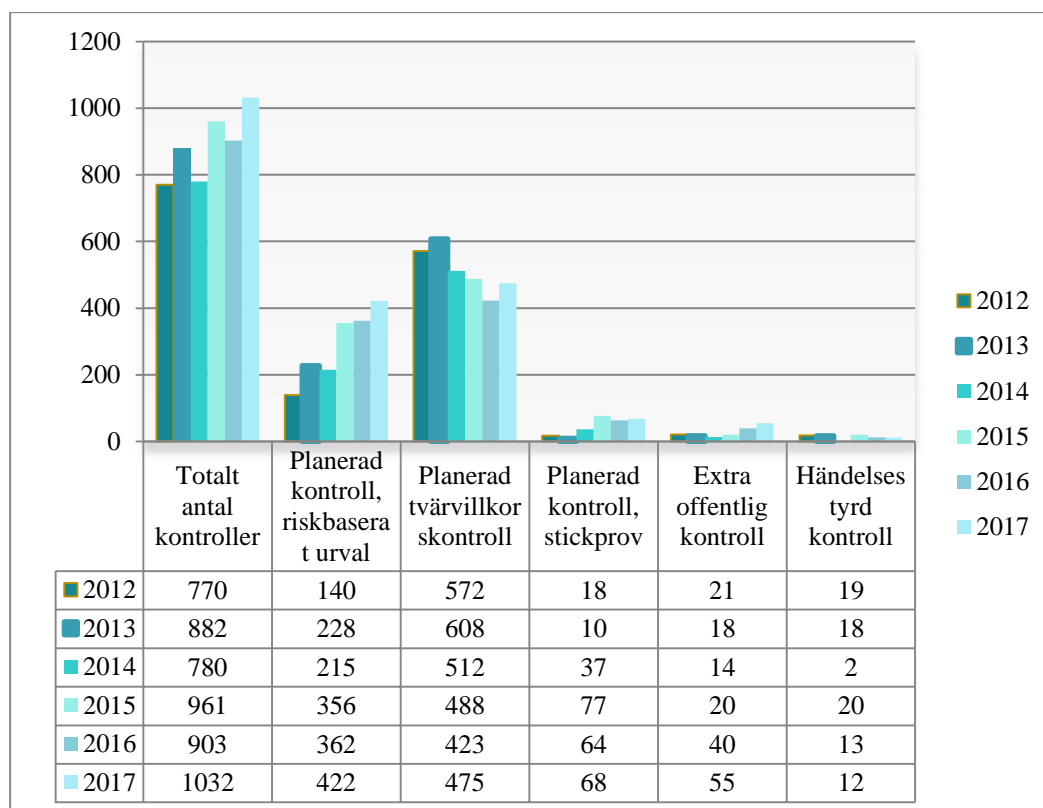

Diagram 3: Antal kontroller fördelade på olika kontrollorsaker under åren 2012-2017 ⁸

Antal utförda kontroller har ökat över tid, främst planerad kontroll med riskbaserat urval och extra offentlig kontroll. Den vanligast förekommande kontrollen är fortfarande tvärvillkorsskontroll. Av det totala antalet planerade kontroller utgör kontroller med riskbaserat urval 44 procent, tvärvillkorsskontroll 49 procent och stickprovskontroll 7 procent. Av samtliga kontroller var 85 procent föranmälda och 15 procent oanmälda. För 2016 var motsvarande andel 79 respektive 21 procent.

Totalt var 34 678 anläggningar registrerade i primärproduktion 2017, vilket är en ökning med cirka 4300 anläggningar från 2016. Det totala antalet anläggningar beräknas till 40 086, men siffran är endast en skattning och motsvarande siffra för 2016 är 45 398. Hur stor andel av samtliga anläggningar som registrerats är därmed oklart.

Totalt fick 1 002 anläggningar kontroll 2017, vilket motsvarar 2,9 procent av alla registrerade anläggningar. Länsvis varierar kontrollfrekvensen mellan 1 till 6 procent.

⁸ Fr.o.m. 2015 benämns extra offentlig kontroll för uppföljande kontroll.

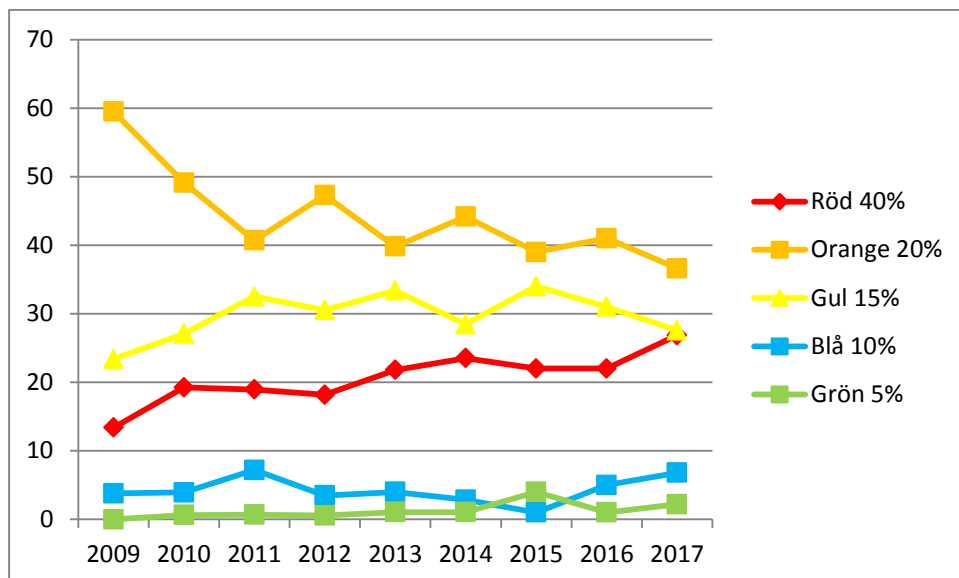

Diagram 4: Andel kontrollerade anläggningar per kategori (där röd är anläggningar med högst risk, grön är lägst), procent.* Livsmedel i primärproduktion.

*Procentsiffrorna till höger är riktvärden för kontrollens fördelning enligt vägledningen.

Högst andel av kontrollerna fick anläggningar i kategori orange (diagram 4 ovan), den näst högsta riskklassen. Nedan visas fördelningen av olika typer av kontroller per anläggningskategori.

Tabell 16. Livsmedelskontroll i primärproduktion, andel kontrollerade anläggningar per kategori och kontrollorsak för år 2017, procent

Kontrollorsak	Antal kontrollerade anläggningar	Kategori röd	Kategori orange	Kategori gul	Kategori blå	Kategori grön
Riskbaserat urval	422	27	32	24	13	4
Tvårvillkorsurval	475	27	42	29	2	1
Stickprov	68	28	32	35	4	0

5.7 Livsmedel efter primärproduktion

Tabell 17. Antal livsmedelsanläggningar, totalt antal kontroller, antal och andel anläggningar där planerad kontroll utförts

	2017	2016	2015	2014
Antal anläggningar*	89 009	88 378	87 594	86 567
Totalt antal kontroller**	86 412	89 652	87 302	88 614
Antal anläggningar med planerad kontroll	55 113	55 349	54 268	54 823
Andel anläggningar med planerad kontroll, procent	61,9	62,6	61,9	63,3
Andel anläggningar i riskklass 1-4 med 5 eller fler timmar tilldelad kontrolltid som fått kontroll.	95	95	94	95

*Anläggningarna har rensats på nyregistrerade anläggningar november till december och anläggningar som upphört under januari till mars, detta för att ge en så rättvisande bild av kontrollarbetet som möjligt.

**planerade, uppföljande och händelsestyrda kontroller

Antalet registrerade livsmedelsanläggningar fortsätter att öka, men andelen anläggningar med planerad kontroll är stabil över tid.

Antalet utförda planerade kontroller har minskat något. En av orsakerna till det minskade antalet kontroller kan vara att Livsmedelsverket arbetat med att få bort dubbelrapportering i den egna registreringen. Antalet kontroller som rapporterats in av Livsmedelsverket har därför minskat med ca 2 400 kontroller.

Andelen kontroller på anläggningar i riskklass 1-4 med 5 eller fler kontrolltimmar ligger stabilt på 95 procent sedan 2014. Däremot varierar andelen mellan myndigheterna. Sjuttioåtta procent av myndigheterna har kontrollerat över 90 procent av anläggningarna i de högsta riskklasserna med 5 eller fler kontrolltimmar.

Av de utförda kontrollerna utgör planerad kontroll 84 procent av kontrollerna, uppföljande kontroll 12 procent och händelsestyrd kontroll 4 procent, en liknande fördelning som 2016. Kontrollen kan vara antingen föranmäld eller oanmäld. Majoriteten av de utförda kontrollerna (80 procent) under 2017 var oanmälda och högst var andelen oanmälda kontroller vid planerad kontroll (82 procent). Anledningen till att myndigheten kan välja att i stället föranmäla kontrollen kan vara att anläggningen är nyregistrerad och man vill vara säker på att ansvarig verksamhetsutövare är där eller att det gäller en revision (som alltid föranmäls).

Provtagning för mikrobiologisk analys

Kontrollmyndigheterna har under 2017 tagit ut 2 535 prov för mikrobiologisk analys (exklusive salmonellakontrollprogrammet). Motsvarande siffra var 3 681 för 2016 och 3 645 för 2015.

Användande av kontrollmetoden provtagning har därmed minskat över tid. Antal analyser per prov har dock ökat.

Data har erhållits från alla berörda laboratorier, utom ett som endast anlitas av en enstaka kontrollmyndighet. Prov har tagits med anledning av bland annat rutinkontroll/verifiering av företagets egen kontroll, projekt/kartläggning eller utredning av matförgiftning. De uttagna proven har använts för att leta efter olika agens. Flest analyser 2017 gjordes för Aeroba mikroorganismer, Koagulaspositiva stafylokocker och E.coli. Inga prover på dricksvatten gjordes detta år.

5.8 Dricksvatten

Tabell 18. Antal dricksvattenanläggningar, totalt antal kontroller, antal och andel anläggningar där planerad kontroll utförts

	2017	2016	2015	2014
Antal anläggningar*	5 540	5 364	5 203	4 744
Totalt antal kontroller**	2 915	2 953	2 775	2 544
Antal anläggningar med planerad kontroll	2 103	2 018	2 067	1 982
Andel anläggningar med planerad kontroll, procent	37,9	39,3	39,7	41,8
Andel anläggningar i riskklass1-4 med 5 eller fler kontrolltimmar, som har fått kontroll.	80	78	77	84

*Anläggningar som nyregistrerats under november och december eller som har upphört under januari till mars har rensats bort i statistiken, för att ge en så rättvisande bild av kontrollarbetet som möjligt.

**planerade, uppföljande och händelsestyrda kontroller

Antalet dricksvattenanläggningar har ökat stadigt sedan 2014, liksom antalet kontroller, med undantag för 2017, då antalet minskat obetydligt. Däremot finns en svagt minskande trend av andelen anläggningar med planerad kontroll. Det kan bero på att ökningen av anläggningar sker i de lägre riskklasserna med få kontrolltimmar. Dessa behöver inte kontrolleras varje år.

Av alla kontroller som utfördes på dricksvattenanläggningar 2017 utgjordes 86 procent av planerad kontroll, 10 procent av uppföljande kontroll och 4 procent av händelsestyrd kontroll. Majoriteten av kontrollerna (74 procent) var till skillnad från vid livsmedelsanläggningar förannmälda. Att de flesta kontroller förannmäls beror på att många dricksvattenanläggningar är obemannade och att kontrollen anpassas för att vara ändamålsenlig.

5.9 Särskilda provtagningsprogram

För en detaljerad beskrivning av de särskilda provtagningsprogrammen, se ”Nationell plan för kontrollen i livsmedelskedjan 2017-2020”, del 3 sid 82 <https://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/livsmedelskontroll/nationell-plan-for-kontrollen-i-livsmedelskedjan-nkp>. Där benämns de ”särskilda kontrollprogram”.

Restsubstanser

Under 2017 togs och analyserades 5 071 prover inom restsubstanskontrollen, vilket väl överensstämmer med den plan som Sverige överlämnade till Kommissionen i början av året. Provtagningen skedde på såväl slakterier, fiskodlingar, äggpackerier samt gårdar (mjölk och levande djur).

Dioxiner och PCB

Tabell 19. Antal prov enligt mål samt antal tagna prov inom provtagningsprogram för dioxiner och PCB 2017.

Matris	Provantal som mål	Uppnått provantal
Fisk	40	38
Kött	15	15
Ägg	20	20
Importerat äggpulver	5	5
Importerad fisk	5	5
Mjölk	10	10
Barnmat	5	5
Summa	100	98

Dioxiner och PCB har provtagits enligt målsättningen, förutom tvåuteblivna prover på fisk.

Bekämpningsmedelsrester

Av planerade 1 730 prov har 1 718 uttagits. Dessa fördelades på 439 prov på inhemskt, 519 prov på övriga EU samt 760 prov på 3:e land. I det EU-koordinerade programmet uttogs totalt 197 prov. Antalet uttagna prov per produkt inom det EU-koordinerade programmet uppfyllde minimikravet på femton stycken.

Oönskade ämnen i vegetabilier

Kontrollprogrammet för oönskade ämnen i vegetabilier omfattar mellan 100 till 150 prov per år. Under 2017 analyserades i kontrollprogrammet totalt 105 prov för mykotoxiner och metaller. Produkter som har provtagits är spannmålsbaserad barnmat (välling- och grötpulver), vete, vetemjöl, råg, rågmjöl, havregryn och ris. Samtliga av de planerade 105 proven har tagits för analys.

Tabell 20. Ursprungsland, antal prover och planerat antal prover vid kontroll av främmande ämnen i vegetabilier 2017

Livsmedel	Ursprungsland	Antal prov taget	Planerat antal prov
Spannmålsbaserad barnmat (välling- och grötpulver)	Sverige	15	15
Spannmål (vete, råg)	Sverige	20	20
Vetemjöl	Sverige, EU	5	5
Rågmjöl	Sverige, EU	5	5
Havregryn	Sverige, EU	10	10
Ris	3-L	50	50
Totalt		105	105

Salmonella i animalier

Totalt har 28 662 prover av salmonella tagits i samband med kontroll vid slakterier respektive styckningsanläggningar 2017. Av dessa togs 23 603 på nöt och svin och resterande 5 059 på fjäderfä.

Algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur

Livsmedelsverkets kontrollprogram för tvåskaliga blötdjur avser kontroll av marina biotoxiner och E.coli i blåmusslor, hjärtmusslor och ostron. Kontrollen innefattar också klassificering av musselvatten med avseende på halten av bakterien Escherichia coli i de tvåskaliga blötdjuret.

Det svenska nationella kontrollprogrammet för tvåskaliga blötdjur omfattade år 2017 analys av 1540 prov. Proverna tas från havsområden där musselproduktion sker.

Tabell 21. Antal analyserade prov för algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur 2017

	Analyserade prov	Överskridanden
Lipofila toxiner	581	1
AST	0	-
PST	490	4
E. coli	364	17
Plankton	105	-
Totalt	1 540	22

I kontrollprogrammet tas prover minst en gång per vecka i områden där musslor och ostron skördas, men antalet provtagningar går inte att förutse eftersom det beror på hur många områden som är öppna för skörd under året. Målet att ta prover varje vecka i öppna områden är uppfyllt.

5.10 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.

Tabell 22. Gränskontroll utförd av Livsmedelsverket

	2017	2016	2015	2014	2013
Livsmedel av animaliskt ursprung	3 254	3 688	3 592	3 949	4 034
Vegetabiliska livsmedel	1 385	1 182	1 988	2 200	2 488
Antal provtagna sändningar	321	245	302	290	356
Antal avvisade sändningar	80	62	21	18	20

Under 2017 kontrollerades 3254 importsändningar med livsmedel av animaliskt ursprung av Livsmedelsverkets gränskontroll. Dessutom kontrollerades 1385 vegetabiliesändningar och ett fåtal sändningar med köksredskap.

Totalantalet gränskontrollerade livsmedelssändningar som importeras från länder utanför EU ligger relativt konstant. En mindre tillbakagång kan bland annat förklaras med den hamnarbetarkonflikt i Göteborgs hamn som pågick under 2017 och som förorsakade att livsmedelssändningar importerades via andra EU hamnar till Sverige.

Tabell 23. Gränskontroll utförd av Jordbruksverket

	2017	2016	2015	2014
Produkter	853	579	561	463
Djur	417	586	524	513
Antal provtagna sändningar	71 produkter 27 djur			
Antal avvisade sändningar	2 produkter 7 djur			

Det kan noteras att antalet sändningar med produkter har ökat väsentligt jämfört med tidigare år, medan antalet sändningar med djur har minskat. Vi kan dock inte se någon specifik förklaring till förändringarna.

Huvuddelen av sändningarna med produkter bestod av foder till framför allt sällskapsdjur, medan ett mindre antal var andra produkter, såsom laboratorieprodukter jakttroféer och sperma. Ca 250 av sändningarna med levande djur var hästar (enbart islandshästar från Island) och 40 var försöksdjur. Resterande sändningar bestod av sällskapsdjur som exempelvis hundar, katter, kaniner, fåglar och akvariefiskar. För mer detaljerad information om sändningarna hänvisas till datasystemet Traces.

Tabell 24. Gränskontroll utförd av Tullverket 2017, resandeflödet/privatimport

	Resandeflödet	Post- och kurirflödet
Kött eller kött produkter	138 (15 beslag)	3 (1 beslag)
Mjök eller mjölkprodukter	3 (1 beslag)	-

I övrigt har nedan angivna mängd varor överlåtits till Tullverket under 2017. Kött och mjölkprodukter: 319 stycken överlåtelser på totalt 1 448 kilo köttprodukter och 406 kilo mjölkprodukter.

5.11 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser

Tabell 25. Veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning

År	Kontrollfrekvens	Antal objekt	Antal genomförda kontroller
2017	80 %	333	265
2016	86 %	330	283
2015	80 %	245	196
2014	73 %	252	185

En veterinär som förskriver läkemedel i flera län blir ett kontrollobjekt i varje enskilt län där denne arbetar och kan därför ingå en eller flera gånger i antalet objekt i tabellerna 25 och 26.

19 länsstyrelser har under 2017 rapporterat att de utfört kontroll av veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning. Antal kontrollobjekt i respektive län varierar mellan 3-55.

Tabell 26. Veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur

År	Kontrollfrekvens	Antal objekt	Antal genomförda kontroller
2017	28 %	1527	420
2016	13 %	1 992	258
2015	18 %	2 155	355
2014	18 %	1 559	285

Antal genomförda kontroller i tabell 26 omfattar även kontroller av veterinärer som förskriver läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning.

18 länsstyrelser har under 2017 rapporterat att de kontrollerat veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur. Antalet kontrollobjekt i respektive län varierar mellan 36 - 207.

Länsstyrelsernas kontroll av veterinärer bör öka för att nå upp till de kontrollfrekvenser som framgår av Jordbruksverkets allmänna råd.

Länsstyrelserna har under året genomfört 288 kontroller av läkemedel på gårdsnivå.

5.12 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan

Tabell 27. Översikt över kontrollorganens kontrollbesök fördelat på olika kategorier av aktörer år 2016 och 2017.*

Typ av aktör	Antal registrerade aktörer per den 31 december för respektive år	Antal årliga inspektioner	Kompletterande riskbaserade besök	Antal oanmälda besök	Totalt antal besök
2017					
Jordbruksproducenter	5 906	5 885	623	600	6 508
Produktionsenheter för vattenbruksdjur	6	6	0	0	6
Förädlare	1 250	1 248	45	54	1 293
Importörer	36	36	10	0	46
Exportörer	1	1	0	0	1
Andra aktörer	138	113	9	4	122
2016					
Jordbruksproducenter	5 927	6 775	671	339	7 446
Produktionsenheter för vattenbruksdjur	4	0	0	0	0
Förädlare	1 082	1 086	70	38	1 156
Importörer	118	109	9	0	118
Exportörer	8	7	1	0	8
Andra aktörer	103	81	6	2	87

* Data som rör år 2016 skiljer sig från det vi rapporterade i fjol. Det beror på att uppgifterna då var preliminära, men nedan rapporterar vi de slutliga siffrorna för år 2016. Siffrorna avseende år 2017 i tabellen kan skilja sig från data i OFIS (Organic Farming Information System). Då OFIS har varit möjligt att uppdatera efter att denna rapport beslutades är det uppgifterna i OFIS som är de mest korrekta.

Swedac utövar också tillsyn av kontrollorganen för att de ska behålla sin ackreditering.

Tabell 28. Översikt över de behöriga myndigheternas tillsyn över kontrollorganen.*

Kontrollorganets kod	Kontrollorganets namn	Antal aktgranskningar	Antal office audits	Antal Review audits	Antal Witness audits
2017					
SE-EKO-01	Kiwa Certifiering AB	15	2	0	4
SE-EKO-03	Smak Certifiering AB	19	2	0	2
SE-EKO-04	HS Certifiering AB-	18	2	0	4
SE-EKO-05	Valiguard AB	3	1	0	0
SE-EKO-06	ControlCert Scandinavia AB	1	1	0	0
SE-EKO-07	ProSanitas Certifiering AB	4	1	0	0
SE-EKO-08	Intertek Certifiering AB	3	1	0	0
2016					
SE-EKO-01	Kiwa Certifiering AB	6	1	0	4
SE-EKO-03	Smak Certifiering AB	2	1	0	2
SE-EKO-04	HS Certifiering AB-	4	1	0	1
SE-EKO-05	Valiguard AB	5	1	0	1
SE-EKO-06	ControlCert Scandinavia AB	1	1	0	1
SE-EKO-07	ProSanitas Certifiering AB	7	1	0	1
SE-EKO-08	Intertek Certifiering AB	2	2	0	3

* För en mer detaljerad information, se OFIS (Organic Farming Information System). Tillsyn på Kiwas huvudkontor ägde rum i januari 2018 men redovisas här då den var planerad för år 2017.

För ett kontrollorgan återkallade Swedac tillfälligt ackrediteringen från den 24 till den 31 maj 2017. Anledningen var att kontrollorganet inte i tid hade rapporterat hur de hade löst åtta fall av bristande efterlevnad som Swedac hade funnit i november 2016. Efter att kontrollorganet skickat över stödande dokument som visade att de hade åtgärdat den bristande efterlevnaden, fann Swedac att kraven för ackrediteringen var uppfyllda och kontrollorganet fick tillbaka sin ackreditering.

5.13 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Livsmedelskontroll

Tabell 29. Måluppfyllelse avseende behov av kontroller (inkl. kontrollskuld från året innan) på registrerade och riskklassade livsmedelsobjekt 2017 och 2016.

Kontrollobjekt	Behov av kontroller (antal)		Antal genomförda kontroller		Mål-uppfyllelse	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Totalt antal registrerade och riskklassade i Vision	135	139	83*	109	60 %	78 %
Tillagningskök	55	66	43	68	78 %	106 %
Mottagningskök	11	8	6	7	55 %	88 %
Servering	1	4	1	4	100 %	100 %
Fartyg	28	28	6	8	21 %	29 %
Livsmedelslager	0	1	0	1	100 %	100 %
Butik	0	1	0	1	100 %	100 %
Flyg	2	2	0	0	0 %	0 %
Dricksvattenanläggningar	16	28	12*	18	62 %	64 %
Fältmässig livsmedelsverksamhet Hemvärn	22	okänt	14**	2	45 %	okänt
Fältmässig livsmedelsverksamhet förband	okänt	okänt	1	0	okänt	okänt

*2 kontroller var uppföljande kontroller, d.v.s. ej planlagda.

**14 kontroller genomfördes fördelade på 10 kontrollobjekt, d.v.s. utbildningsgrupper inom Hemvärnet.

Då Försvarsinspektören uppskattar att ytterligare livsmedelsanläggningar behöver inventeras och registreras, främst inom förbandsförplägnad och dricksvattenverksamhet, torde den faktiska måluppfyllelsen för livsmedelskontrollen vara lägre än tabellens 60 procent.

Under 2017 var antalet oanmälda livsmedelskontroller 25 stycken (30 procent och föranmälda kontroller 58 stycken (70 procent). Under verksamhetsåret 2016 var 54 procent av kontrollerna oanmälda och 46 procent föranmälda. 2015 var 53 procent av kontrollerna oanmälda och 47 procent föranmälda. Förra årets relativt höga andel föranmälda kontroller beror på att flera kontroller utfördes av hemvärnets och även ett förbands livsmedelsverksamhet där föranmälan och även viss samverkan med verksamhetsutövaren innan kontrolltillfället behövdes. Försvarsinspektören bedömer att föranmälan av livsmedelskontroller endast görs när så är ändamålsenligt och effektivt för myndighetens arbete. Detta med hänsyn till kontrollobjektens lokalisering och verksamhet.

39 dricksvattenanläggningar omfattas av beslut om fastställande av regelbundna undersökningar och 16 dricksvattenanläggningar saknar sådant beslut.

Försvarsinspektören har under 2017 uppfyllt punktlighetsmålen avseende skyndsam hantering av misstänkt matförgiftning, klagomål samt avvikelserapportering avseende livsmedel och dricksvatten. Ärenden med registrering av livsmedelsanläggning och dricksvattenanläggning har handlagts inom stipulerad tidsram, däremot har kravet på kontroll snarast efter en registrering av ny anläggning inte uppfyllts.

Försvarsinspektören bedömer att brister i måluppfyllelsen inom livsmedelskontrollen till stor del beror på underbemanning för genomförandet av kontrollarbetet.

Djurskyddskontroll

Av 25 registrerade djurskyddsobjekt var 10 objekt inplanerade för kontroll under året. 5 djurskyddskontroller utfördes enligt planen, vilket betyder en måluppfyllnad med 50 %. Året innan var måluppfyllelsen av planlagda djurskyddskontroller 67 procent.

Endast en oanmäld djurskyddskontroll har genomförts under 2017. Den kontrollen utfördes efter inkommen djurskyddsanmälan. Förvarsinspektören bedömer att föränmälan av djurskyddskontrollerna de i flesta fall är ändamålsenligt och effektivt för myndighetens arbete. Detta med hänsyn till kontrollobjektens lokalisering och verksamhet. Förvarsinspektören avser dock att i möjligaste mån och där så är lämpligt utföra djurskyddskontrollerna oanmälda.

Förvarsinspektören har under 2017 uppfyllt punktlighetsmålet avseende skyndsamt hantering av inkommen djurskyddsanmälan.

Förvarsinspektören bedömer att brister i måluppfyllelsen inom djurskyddskontrollen till stor del beror på underbemanning för genomförandet av kontrollarbetet. Därtill har betydande arbete med djurskyddskontroller lagts på nytillkomna objekt inom framför allt hemvärnet.

6. Trender för avvikelser/bristande efterlevnad

I detta avsnitt presenteras övergripande trender för efterlevnad, huvudsakliga typer av avvikelser och identifierade orsaker.

6.1 Växtskadegörare

Tabell 30. Antal fall av reglerade och andra allvarliga växtskadegörare samt avsaknad av eller brister i sundhetsintyg

Avvikelse		Antal År 2017	Antal År 2016
Förekomst av skadegörare	Reglerade minerarflugor (<i>Liomyza</i>)	6	12
	<i>Thrips palmi</i>	0	1
	Reglerade fruktflugor	8	9
	<i>Spodoptera</i> sp.	0	1
	<i>Bemisia tabaci</i>	13	45
	<i>Thaumatotibia</i>	3	
	Allvarliga icke reglerade skadegörare	0	1
	Summa fall av allvarliga skadegörare	30	69
Sundhetscertifikat	Summa brister i sundhetscertifikat	3	11
Produkt med importförbud	Summa produkter med importförbud (vinblad från Jordanien)	1	5
ISPM 15 (träemballage)	Förekomst av skadegörare	3	0
	Felaktig märkning eller märkning saknas	0	0
	Summa brister hos träemballage	3	0

Kontroll av företag som producerar värmebehandlat trä eller träemballage enligt ISPM 15

Sammantaget under 2017 noterades brister hos 17 procent av de företag som utför värmebehandling (KD 56°C/30 min och HT) och hos 16 procent av de företag som tillverkar träemballage.

I kontrollerna av företag som utför värmebehandling är de vanligast förekommande anledningarna till anmärkning dels att företagen inte skötte dokumentation av kalibrering av de temperaturgivare som säkerställer korrekt värmebehandling, samt att företagen inte skötte dokumentation av kalibrering av fuktkvotsmätare.

Bland tillverkare av träemballage är den vanligaste anledningen till anmärkning bristande dokumentation av att det använda virket uppfyller kraven för märkning med ISPM 15, det vill säga brister i spårbarhet.

Kontroll av företag som producerar eller saluför växter som ska vara försedd med växtpass

Vid fyra tillfällen hittade vi den reglerade skadegöraren *Phytophthora ramorum*. Dessa fall var på växter som köpts in från ett annat EU-land. Vid två tillfällen hittade vi *Erwinia amylovora* (päronpest). Samtliga fall har bekämpats. Vid kontroll av företag som producerar eller saluför växter och som utfärdar växtpass konstaterades i 19 fall brister i växtpassens utformning eller hantering.

Vid kontroll av företag som endast saluför växter som ska vara försedda med växtpass konstaterades i 1 fall brister i växtpasshanteringen.

6.2 Foder

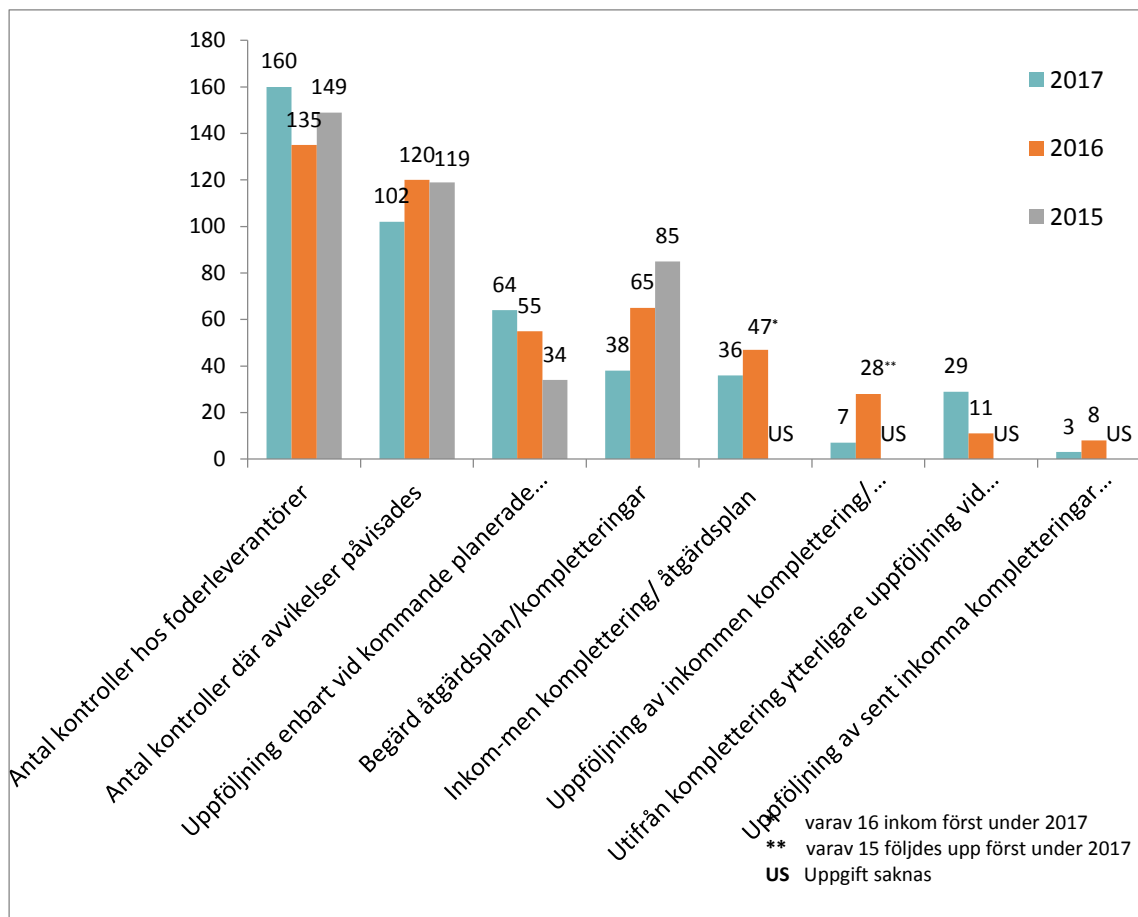

Diagram 5. Uppföljning av avvikelser vid den planerade kontrollen av foderleverantörer

Under 2017 var andelen kontroller utan avvikelser något högre än tidigare år och vid en större andel av kontroller med avvikelser (60 %) skedde uppföljning först vid kommande planerade kontroll. Begärda kompletteringar eller åtgärdsplaner kom under 2017 in till Jordbruksverket i högre grad (36/38) än tidigare år. Uppföljning av inkommen komplettering/åtgärdsplan skedde dock vid färre tillfällen än föregående år, då denna uppföljning i stället kommer göras vid kommande inplanerade kontroll.

Tabell 31. Kvalitetssäkring av utförandet av foderkontrollen i andra led än primärproduktionen:

ÅR	Typ av kontroll	Antal	Andel utförda kontroller utan anmärkning på utförandet
2017	Dokumentära kontroller	9	89%
2017	Övervakade kontroller	2	100%
2016	Dokumentära kontroller	12 (3 per kontrollant)	75 %
2016	Övervakade kontroller	2	100 %

Under 2017 var andelen utförda kontroller utan anmärkning på utförandet betydligt högre än 2016 vid dokumentär kontroll.

Största andel avvikelser är precis som tidigare år att foderföretagaren i primärproduktionen inte är registrerad eller godkänd för sin foderverksamhet. Avvikelse ses även i journalföringen över användningen av växtskydd- och bekämpningsmedel, skadedjursbekämpningen, hanteringen av farliga ämnen samt att foder inte kommer från registrerade foderföretag. Jämfört med tidigare år är det avvikelser inom dessa områden som brukar förekomma. Vid 19 % av kontrollerna upptäcks avvikelser.

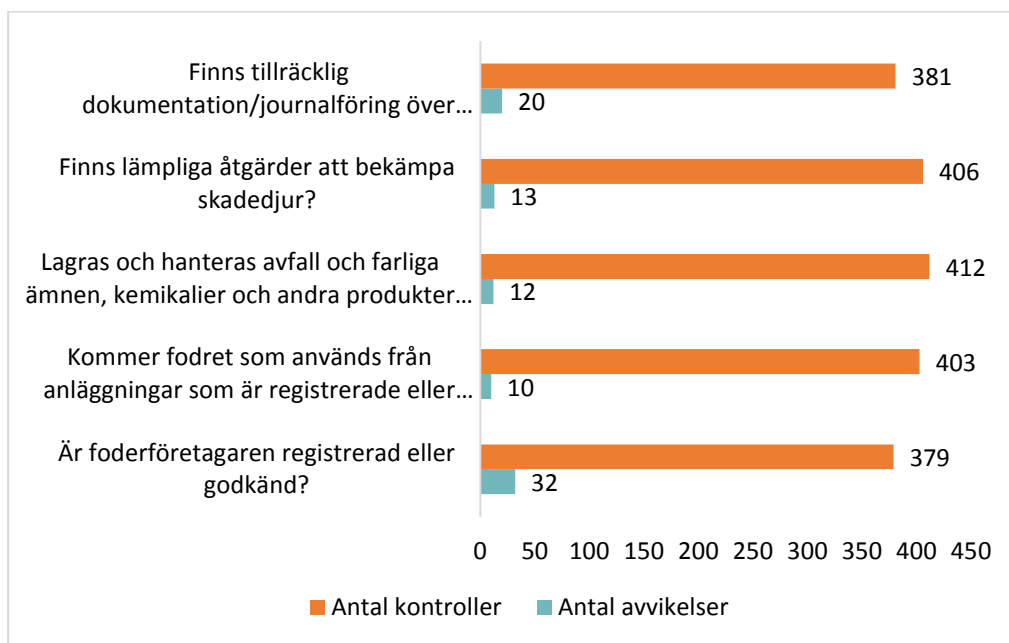

Diagram 6. Kontrollfrågor med högst andel avvikelser 2017, foder. (På grund av ofullständig inrapportering är siffrorna inte kompletta.)

Tabell 32. Avvikelser vid olika anläggningstyper vid planerad kontroll av foderanläggningar andra än primärproducenter

		Antal kontrollerade anläggningar (exkl. extra offentlig kontroll)	Antal anläggningar med avvikelser	Antal avvikelser
Butiker, lager, transportörer, blandartjänster	2017	56	24 (42%)	40
Butiker, lager, transportörer, blandartjänster	2016	67	30 (45%)	US
Butiker, lager, transportörer, blandartjänster	2015	293	77 (26%)	272
Butiker, lager, transportörer, blandartjänster	2014	8	5	29
Foderleverantörer	2017	160	102 (63%)	648
Foderleverantörer	2016	123	115 (93%)	611
Foderleverantörer	2015	145	119 (82%)	783
Foderleverantörer	2014	137	91 (66%)	632

Foderlagstiftningen är mycket omfattande. Det är vanligt att någon eller några avvikelser påvisas vid foderanläggningarna, utan att fodersäkerheten riskeras. Andelen foderleverantörer utan avvikelser är dock lägre för 2017 (liksom för 2014) än vad som varit för 2015-2016. Avvikelser finns hos leverantörer till alla djurslag och hos både stora och små företag. Jordbruksverkets bedömning är att avvikelserna till stor del beror på bristande kunskap hos foderleverantörerna. Denna okunskap kan delas i två typer; dels bristande kunskap om HACCP-principen och hur ett egenkontrollprogram enligt denna princip ska vara utformad och vad det ska innehålla, samt dels bristande kunskap om de faror som är förenade med tillverkning, hantering och försäljning av foder och även specifika faror för olika djurslag.

Tabell 33. Avvikelser för säkerhetsanalyser hos foderleverantörer (gränskontroll ej inräknad)

	Salmonella i miljö	Salmonella i foder	Enterobacteriaceae	Koccidostatika	Zearaleone
2017	1	0	4	1	0
2016	5	0	1	0	0
2015	3	0	1	2	1
2014	1	1*	0	3	0

*sällskapsdjursfoder infört från annat land

Betydande förändring: Under 2017 påvisades för höga halter av enterobacteriaceae vid flera tillfällen i den offentliga foderkontrollen.

Tabell 34. Undersökning av animaliskt foder i gränskontrollen

	Antal sändningar provtagna för Salmonella	Antal sändningar avvisade pga. salmonella	Antal sändningar provtagna för Enterobacteriaceae	Antal sändningar avvisade pga. Enterobacteriaceae
2017	24	0	44	2 (4,54 %)
2016	14	1 (7 %)	22	2 (9 %)
2015	11	0	18	0
2014	14	0	19	3 (16 %)
2013	15	0	15	1 (7 %)

Under 2017 underkändes efter provtagning vid gränskontroll dubbelt så många sändningar på grund av enterobacteriaceae som tidigare år.

Under 2017 togs ett prov i enlighet med de skyddsbeslut som finns gällande import, vilket förklaras av den ytterst begränsade importen av foder som berörs av sådana skyddsbeslut.

6.3 ABP

Länsstyrelsen

Totalt genomfördes 21 kontroller av sju länsstyrelser där sex stycken avvikelser påvisades. Avvikelseerna bestod av brister i utrustning, brister avseende skriftliga rutiner som saknades vid en trafikolycka och bristfällig hantering av handelsdokument. Andelen avvikelser håller sig på samma nivå som tidigare år.

Livsmedelsverket

Rapporteringen visar på en ökning av andelen avvikelser under de senaste fyra åren.

Jordbruksverket

Andelen avvikelser är något lägre jämfört med föregående år. Dock går ännu ingen trend att utläsa av resultatet. Cirka 65 procent av anläggningarna med avvikelser hade avvikelser gällande brister i användandet av handelsdokument. Resterande avvikelser på 35 procent, var t.ex. brister i skriftliga rutiner, HACCP, samt att animaliska biprodukter inte har hanterats på ett smittskyddsmässigt säkert sätt.

Kommunerna

Andelen avvikelserna är något fler jämfört med föregående år. Dock går ännu ingen trend att utläsa av resultatet.. Avvikelseerna som nämns är kadaverhantering, nedgrävning av häst och avfallshantering.

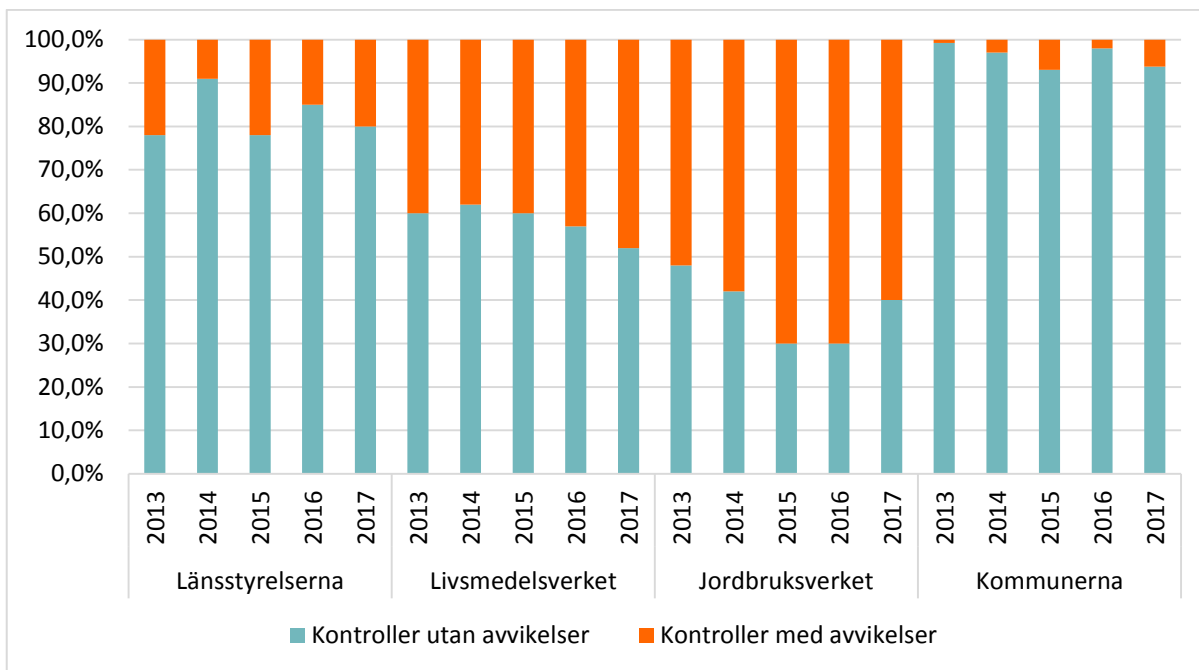

Diagram 7. Andelen kontroller med och utan avvikelser i procent av det totala antalet kontroller för de kontrollerande myndigheterna under åren 2013-2017, ABP

6.4 Djurhälsa – smittskydd

Kontroll av smittskydd (kontroll av efterlevnad av smittskyddslagstiftningen)

Det här handlar om att kontrollera efterlevnaden av anmälningsplikten; d v s att djurägaren eller motsvarande har anmält misstanke om att en smittsam sjukdom drabbat dennes besättning. En sådan kontroll är i sig ”omöjlig”. I och med att vi faktiskt upptäcker fall av epizootiska sjukdomar i tidigt skede utan att det blivit någon spridning får vi utgå från att anmälningsplikten efterlevs.

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

Vid kontrollen kan man notera två typer av brister - antingen att provtagningar som djurägaren skulle ta inte har tagits med rätt intervall eller att veterinärens provtagning saknades. När det gäller utebliven veterinärs provtagning har brister i unghönsbesättningar noterats i tre län, i värphönsbesättningar i tolv län, i slaktkycklingsbesättningar i två län och i kalkon-, gås-, vaktel - och ankbesättningar i ett län. När det gäller uppfyllda krav för djurägarens provtagningar har brister i unghönsbesättningar noterats i ett län, i värphönsbesättningar i tio län, i strutsbesättningar i två län. När det gäller avelsbesättningar har inga brister i provtagningar noterats.

Obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä (hönshälsa)

Inom ramen för hönshälsan har de officiella veterinärerna rapporterat 4 brister under 2017 vilket är färre än under 2016 då 7 brister rapporterades.

Bristerna handlade om bristande mikrobiologisk vattenkvalitet i vattenlinjer (likt vid förra årsrapporteringen), hög koldioxidhalt vid en anläggning, problem med värmepanna som påverkat ventilationen vid en anläggning samt problem med korrekt ventilation under flera månader vid produktionshusen inom ett företag. Ingen av bristerna har rapporterats till länsstyrelserna eller Jordbruksverket.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

För att minska eller eliminera bristerna har åtgärder såsom informationsmaterial eller uppföljande kontroll gjorts. De län som har hittat brister vid kontrollen har mest gjort uppmaningar, det finns även två län som gjort uppföljningar 2017. Det har inte gjorts några förelägganden.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Tio länsstyrelser rapporterar att de har besättningar med okänd smittstatus avseende BVD inom sitt län. Trenden är att tack vare riktade informationsinsatser har allt fler besättningar anslutits till det frivilliga programmet under året men att länsstyrelsen sen i vissa fall har bristande resurser att följa upp provtagningsstatus för de enstaka besättningar som återstår. Att ta reda på produktionsform och provtagningsstatus för potentiella kontrollobjekt är förhållandevis arbetskrävande.

Offentlig kontroll av vattenbruk

I kontrollen av vattenbruksanläggningar har i vissa fall avvikelser noterats. Under 2018 kommer avvikelser att följas upp i större utsträckning. Detta kommer främst att genomföras vid nästkommande kontrolltillfälle, men viss uppföljning kommer även ske genom dokumentkontroller.

Kontroll av semin- och embryoverksamhet för häst, gris, får och get samt nötkreatur samt verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, hästdjur, gris, får och get

Vid kontrollerna av seminverksamhet har 16 avvikelser noterats. Avvikelseorna rör i 13 fall häst, i 2 fall nötkreatur och i 1 fall gris. De noterade avvikelserna är att tillstånd saknas för verksamheten, otillräcklig provtagning, identifiering och utbildning, bristande journalföring och rapportering samt utrustning som inte uppfyller kraven. Vid kontroll av embryoverksamhet noterades avsaknad av tillstånd för verksamheten i ett fall.

Kontroll av hästpass och avelsorganisationer

16 av länsstyrelserna rapporterar brister under 2017. De brister som är dominerande är att hästpass saknas eller inte kan uppvisas vid kontrollen d.v.s. passen finns inte där hästen finns. Hästhållarna har uppmanats eller förelagts att åtgärda bristerna.

6.5 Djurskydd

Nötkreatur

Tabell 35. Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande nötkreatur (brist >10% redovisas utan inbördes ordning)

Kontrollpunkt	Andel brister (%) 2017	Andel brister (%) 2016
Nötkreaturen hålls tillfredställande rena.	22	20
Utrymmen för nötkreatur äldre än 6 månader är enligt gällande måttföreskrifter.	16	13
Kalvgömma finns för kalvar upp till 3 månaders ålder i lösdriftstallar för amkor eller dikor.	25	18
För nötkreatur äldre än 6 månader är kraven på inredningens utformning avseende skaderisker etc. uppfyllt.	17	15
Kraven för användning av dränerat golv är uppfyllda.	14	14
Stallutrymmen rengörs och utgödslas på ett sätt som ger en god hygien och god djurhälsa.	13	12
Kraven på ströets kvalitet och användningen av strö på liggytor är uppfyllda.	12	10
Liggytor hålls rena och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat	17	14
Kraven på betesmarker, rastgårdar, markytor, drivningsvägar och drivning, rörelsefrihet samt stängsel är uppfyllda.	16	15
Kraven för hållande av utegångsdjur är uppfyllda.	24	21
Mekaniskt ventilerade stallar med kalvar har nödventilation och är utrustade med en fungerande larmanordning.	18	21
För nötkreatur äldre än 6 månader är kraven på inredningens utformning avseende skaderisker etc uppfyllt	17	15

De generella skälen till brister i hållningen av nötkreatur bedöms vara kunskapsbrist, resurser och engagemang hos djurägaren. Som mer specifika skäl anges bl.a. att smutsiga djur bero på brister i renhållning och dåligt strödda liggytor vilket i sin tur är kopplat till brister i skötseln men även ibland till tungarbetade och gamla inhysningssystem.

De vanligaste återkommande bristerna är smutsiga djur och andra brister kopplade till denna punkt såsom renhållning, rena liggytor ytor, strömedel etc. Vid ca 20 procent av de tillfällen när denna kontrollpunkt bedömts har det funnits brister. Tidigare har en svag positiv trend av förbättring setts men det senaste året har trenden vänt. Dessa brister är tydligt kopplade till de dagliga rutinerna i djurhållningen. Faktorer som påverkar är tillgången till personal, utformningen av byggnader, ekonomi, utbildning och kunskap eller insikt om hur detta påverkar djuren. Vädret sommaren och hösten 2017 ledde till att många lantbrukare fick in mindre skördar än normalt, vilket kan ha direkt påverkan på brister gällande torra och rena liggytor samt mängden strö. Troligtvis kommer dessa problem synas ännu tydligare efter årsskiftet 2018.

Brister kopplade till drift med utegångsdjur såsom avsaknad av eller för liten ligghall är vanligt förekommande och visar en svag ökning. Delvis beror bristen på att djuren stallas in för sent på hösten i förhållande till när ligghallskravet infinner sig och uppmärksammas inte sällan genom anmälningar. Under året har det varit ovanligt långa slaktköer vilket har påverkat brister gällande till exempel sen installation och överbeläggningar. Överbeläggningar påverkar i sin tur även renhet på liggytor och djurens renhet speciellt i samband med brist på halm.

Skaderisker i inredningen visar en fortsatt negativ trend. Orsaken anges främst bero på att äldre byggnader används för inhysning, som antingen byggts om från t.ex. mjölkproduktion till köttproduktion eller som inte underhållits i nödvändig utsträckning. När det gäller avsaknad av larm i

stall där kalvar hålls uppger länsstyrelsen att djurhållarna många gånger inte känner till bestämmelsen eller anser att den inte är relevant för svenska förhållanden. Denna brist har däremot minskat betydligt i flera av länen de senaste åren, vilket sannolikt kan kopplas till ökad kunskap bland djurhållarna. En annan trolig orsak till minskningen är en tydligare vägledning från Jordbruksverket om larm i stallar vilket påverkat Länsstyrelsernas bedömning

Sett över flera år verkar många brister stabiliseras över tid. Flera brister som tidigare setts minska har nu åter ökat. Förändringarna mellan åren är dock ganska små procentuellt sett och kan bero på en normalvariation. Skötselrelaterade brister är vanligare än byggnadsrelaterade. Detta är positivt sett ur aspekten att bristerna är relativt lätta att åtgärda, men samtidigt negativt då bristerna finns i djurets absoluta närmiljö och därmed direkt påverkar djurets välbefinnande.

Grisar

Tabell 36. Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande gris (brist >10% redovisas utan inbördes ordning)

Kontrollpunkt	Andel brister (%) 2017	Andel brister (%) 2016
Personalstyrkan är tillräcklig och den har lämpliga färdigheter och kunskaper samt yrkesskicklighet.	9	10
Grisarna hålls tillfredsställande rena.	13	10
Sjuka/skadade grisar ges nödvändig vård. Grisar som behöver särskild vård kan tas omhand i särskilt utrymme.	11	13
Kraven på inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfyllt.	15	15
Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen.	15	13
Stallutrymmen rengörs och utgödslas på ett sätt som ger en god hygien och god djurhälsa.	16	16
Liggytor hålls rena och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat.	21	15
Kraven för hållande av utgångsdjur är uppfyllda.	16	14
Kraven på ströets kvalitet och användningen av strö för komfort och sysselsättning på liggytor är uppfyllda.	18	12
Kraven på tillgång till vatten och vattnets kvalitet är uppfyllda.	13	12

När det gäller brister i grishållningen har länsstyrelserna uppgivit att de vanligaste skälen till brister är bland annat kunskapsbrist och för lite personal. Det finns betydande skillnader mellan mindre producenter och större. Det bedöms också att bristerna kan skilja sig åt mellan olika djurkategorier samt mellan produktionsbaserad grishållning och hobbybaserad grishållning. Avsaknad av strö bedöms t ex vara vanligare i slaktgrisproduktion.

Även för djurslaget gris ses i år en ökning av brister på punkter där trenden de senare åren varit positiv. Detta upplevs som ett nationellt problem. Brister som rör sjuka och skadade djur ligger stabilt runt tio procent. I kontrollpunkten ingår både frågan om det finns sjukbox och om skadade eller sjuka djur fått adekvat behandling. Den höga frekvensen av bristen behöver därmed inte spegla djurlidandet men är väsentlig ur djurskyddssynpunkt och därmed för hög.

Även brister gällande överbeläggning, luftkvalitén och grisarnas renhet har ökat. Dessa brister hänger troligen ihop. Branschens ekonomiska situation kan göra att fler lantbrukare tvingas ligga på den övre gränsen för beläggningsgrad och därmed inte har några marginaler när det gäller exempelvis slaktköer. Skaderisker i inredningen ligger fortsatt högt. Skaderisker i form av trasig inredning är framför allt vanliga i hobbybesättningar samt att stallarna blir äldre och mer slitna.

Brist gällande strö mängd är fortfarande vanligt och har dessutom ökat. Tolkningen av hur mycket strö som är tillräckligt är svår för både lantbrukare, kontrollmyndighet och branschorganisationer.

Gällande strömmängd har brister uppgetts till exempel bero på att strö fastnar i utgödslingsmaskineriet samt att det är ett tidskrävande och tungt arbetsmoment. Att liggytor inte hålls rena och torra är fortfarande en vanlig brist som ligger högt.

Brister avseende fri tillgång till vatten har visat en positiv trend men verkar nu plana ut och ligger fortfarande för högt. Orsaker som anges är till exempel att det finns mycket små besättningar där djuren hålls i byggnader utan rinnande vatten. Brister avseende vatten har även berott på att det inte varit påslaget under hela dygnet utan endast delar av det. Orsaken till flera av dessa brister handlar om hobbybesättningar med viss kunskapsbrist.

Värphöns fler än 350

Tabell 37. Vanliga brister vid djurskyddskontroll gällande värphöns fler än 350 (brist >10% redovisas utan inbördes ordning)

Kontrollpunkt	Andel brister (%) 2017	Andel brister (%) 2016
Burar: Inredda burar för värphöns eller unghöns har täta sidoväggar och värphönsburar är försedda med klonötare.	10	14
Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen.	41	33
De ytor djuren vistas på hålls rena och är och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat.	11	10
Kraven på strö, användning av strö och sandbad är uppfyllda.	19	12
Dagsljus eller dagsljusliknande artificiellt ljus finns.	18	16

Relativt få kontroller har gjorts på området, jämfört med andra djurslag. Det innebär att eventuellt återkommande kontroller under året hos en djurhållare med problematisk djurhållning får ett relativt stort genomslag på siffrorna. Under 2017 gjordes 91 kontroller, vilket är en fördubbling av antalet kontroller jämfört med 2016.

Luftkvalitet och ventilation har varit ett stort problem inom värphönsproduktionen under många år. Brist har markerats i 41 procent av kontrollerna under 2017 vilket är en ytterligare ökning från tidigare år. För hög ammoniakhalt beror ofta på dålig ströbädd och/eller dålig ventilation i kombination med äldre byggnader och system. Det uppges även att de brister som ses i fjäderfäbesättningar till stor del handlar om systemfel i produktionsformen.

Den tidigare förbättringen gällande bland annat sjuka och skadade djur, samt den som avlivar djur i besättningen har tillräckliga kunskaper har nu avstannat. Siffrorna varierar mellan åren vilket kan vara ett resultat av att underlaget är litet. Brister i ljusinsläpp/belysning är vanligt. Bristen har däremot minskat sedan 2014, men verkar nu stabiliseras. Minskningen beror till stor del på Jordbruksverkets tydligare regler vad gäller dagsljusinsläpp.

Inom produktionsformen värphöns i inredda burar är det vanligt med brister gällande tillgång till ströbad. Det kan bero på tveksamheter hos producenten ifall ströbadet fyller sitt syfte, problem att strömaterialet snabbt försvinner ur ströbadet eller att fåglarna får tillgång till ströbadet under för kort tid. Bristen är så pass vanlig att man kan dra slutsatsen att det är ett systemfel gällande denna produktionsform.

Brist gällande tillräcklig mängd sittpinnar har ökat. Det kan eventuellt förklaras med att det kom en ny föreskrift gällande sittpinnelängd för unghöns som trädde i kraft första januari 2017.

Får och hästar

Antalet får i landet har ökat över en längre tidsperiod och länsstyrelserna anser att detta sannolikt medfört en större andel fårägare med bristande kunskap. De vanligaste bristerna rör klippning, hull, skaderisker och hållande av utegångsdjur. Generellt sett ligger alla brister på får på en stabil nivå. Sammantaget bedöms flertalet av de vanligaste bristerna bero på okunskap om hur får bör hållas och skötas. Upplevelsen är också att de flesta bristerna återfinns hos hobbybesättningarna. Får ska exempelvis klippas minst en gång per år eller vid behov. Många hobbyägare tolkar detta som en gång årligen utan att ta hänsyn till att många får behöver klippas oftare.

Vad gäller hästar och sett över tid så består i princip samma brister i denna djurhållning. Det är även en stor variation över landet avseende förekomst av brister. Många av bristerna bedöms bero på okunskap och detta är även ett djurhållningsområde där gruppen djurhållare är väldigt blandade. En av de vanligaste bristerna handlar om skaderisker i stall, exempelvis att fönstergaller saknas eller inte är tillräckligt bra. Denna brist ligger stabilt högt och är viktig för det förebyggande djurskyddsarbetet. Ofta beror bristen på att djurägaren inte är medveten om vad som kan utgöra skaderisker för hästar. Andra vanliga brister som rör stallbyggnader är till exempel att takhöjden i stallet är för låg, att stallet har ventilationsbrister eller att ligghall för utegångsdjur saknas alternativt inte uppfyller kraven. Trots att allt fler hästar har hästpass och bristen visar en positiv trend är det förvånande vanligt med brist på denna punkt. Det tas nu fram en ny vägledning för kontroll av hästpass för att likrikta kontrollen och säkerställa att passen verkligen kan visas upp. Några av skälen till bristerna anges vara gamla slitna stallar och brister i ekonomi och kunskap. Även brist på förståelse för lagstiftningens krav uppges av länsstyrelserna vara en orsak, vilket bland annat märks vad gäller takhöjd och luftkvalitet. Många hästhållare är inte medvetna om skaderiskerna i hästens närmiljö.

6.6 Livsmedel i primärproduktion

Totalt (inklusive extraoffentlig och händelsestyrd kontroll) noterades 156 kontroller med avvikelser vid 1032 kontroller, vilket motsvarar 15 procent. Mellan länsstyrelserna varierar andelen avvikelser mellan 3 till 27 procent. Andelen avvikelser vid planerad kontroll är 14 procent (139 av 965 kontroller), men varierar mellan olika typer av planerad kontroll.

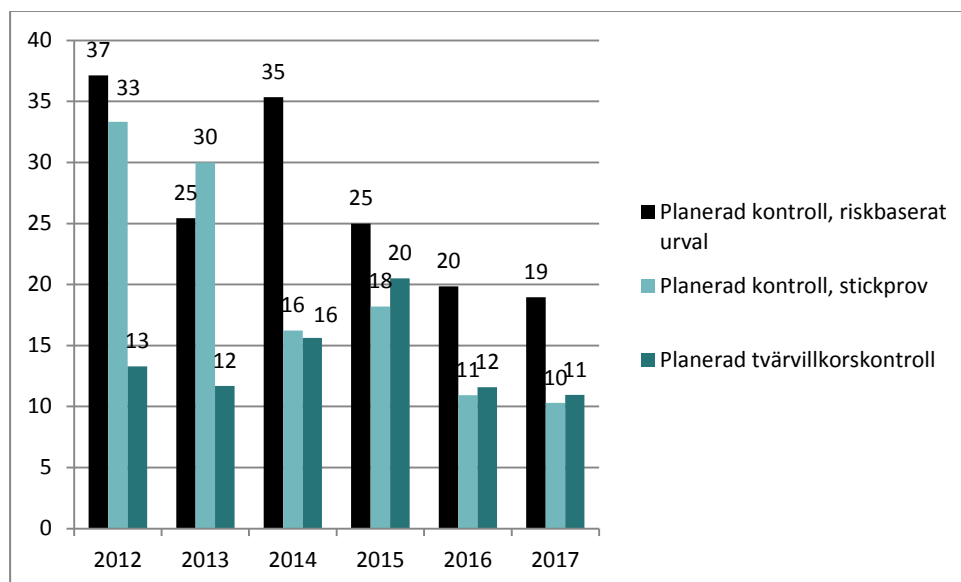

Diagram 8. Andel planerade kontroller där avvikelse noterades vid tre olika typer av kontroll, procent. Livsmedel i primärproduktion.

Andelen kontroller med avvikelse är betydligt högre vid planerad kontroll med riskbaserat urval än vid tvärvillkorskontroller eller stickprov. Även trenden vid riskbaserat urval är dock att andelen kontroller med avvikelse blir allt lägre.

6.7 Livsmedel efter primärproduktion

Tabell 38. Antal kontroller, antal och andel kontroller med avvikelse vid livsmedelsanläggningar

	2017	2016	2015	2014
Totalt antal kontroller*	86 412	89 652	87 302	88 614
Kontroller med avvikelse	41 122	43 019	41 680	41 676
Andel kontroller med avvikelser	47,6	48,0	47,7	47,0

*planerade, uppföljande (2014 extra offentlig kontroll) och händelsestyrda kontroller

Andelen kontroller med avvikelser ligger konstant på 47- 48 procent mellan 2014-2017. Hur myndigheterna sätter avvikelser skiljer sig dock åt, från inga avvikelser till att myndigheter sätter avvikelser vid över 85 procent av alla kontroller (se diagram 9).

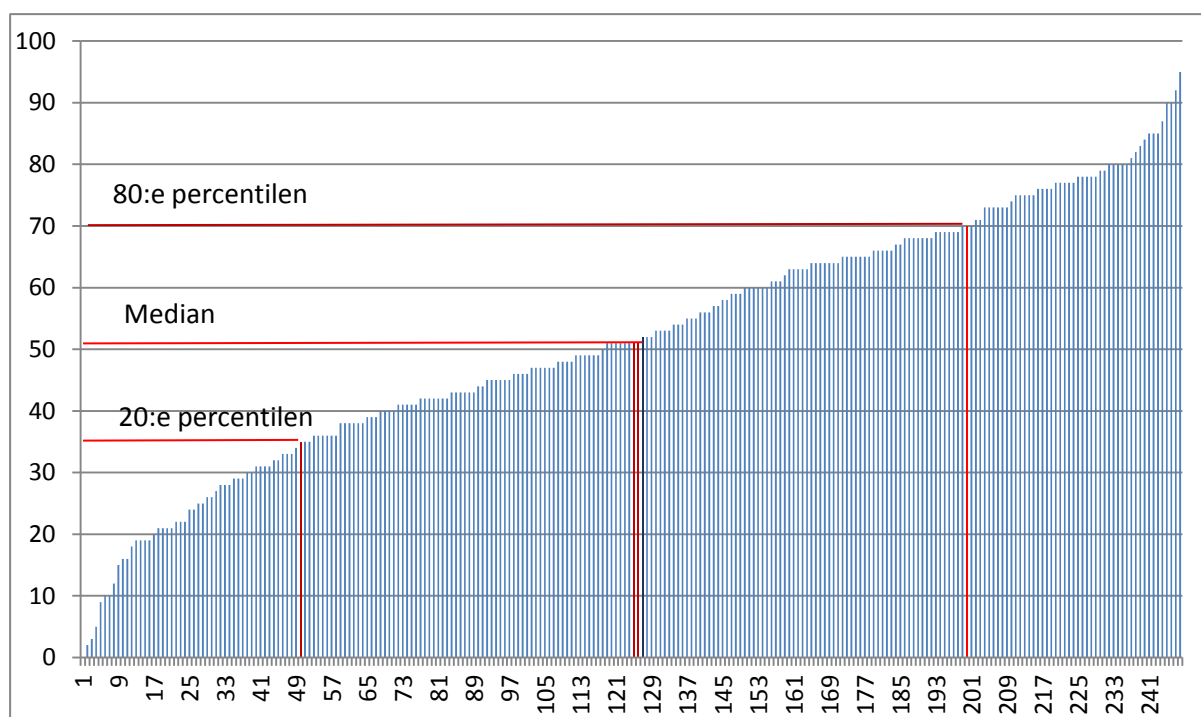

Diagram 9. Andel kontroller med avvikelse per myndighet 2017, livsmedelsanläggningar. Varje stapel motsvarar en myndighet, d.v.s. det är 248 staplar. En myndighet utförde inte några kontroller 2017.

Högst andel avvikelser återfanns inom områdena information, rengöring, infrastruktur lokaler och HACCP.

Inrapporterade livsmedelsburna utbrott

Sammanställningen av de inrapporterade livsmedelsburna utbrott som rapporterats in till kommuner och Samverkan för utredning och bevakning av utbrott för 2017 visar att Norovirus (samtliga fall av campylobacter ej inräknade) var det smittämne som orsakade flest antal insjuknade personer i matförgiftning. Antalet inrapporterade fall var ungefär detsamma som 2016.

Tabell 39. Antal inrapporterade fall av matförgiftning

År	2017	2016	2015	2014	2013
Antal fall av misstänkt matförgiftning	386	423	446	504	366
Antal fall av misstänkta matförgiftning med minst 2 sjuka (utbrott)	340	326	334	350	287
Antal insjuknade personer	2 551*	2 601	3 213	2 656	1 767

*Samtliga registrerade fall av personer som insjuknat p.g.a. campylobacter finns inte med i sammanställningen

Campylobacterutbrottet under 2016-2017 var det hittills största kända utbrottet av campylobacterinfektion hos människa som noterats i Sverige⁹. Utbrottet kunde spåras till en felkoppling i en tvättanläggning på landets största kycklingslakteri vilket ledde till förorenade transportburar som i sin tur spred infektionen till flera kycklingproducenter. Det resulterade i 4000 insjuknade personer spridda över landet.

Under 2017 förekom också utbrott av

- Salmonella Typhimurium i spansk fuet-salami såld i Sverige med 72 sjuka,
- Salmonella Enteritidis i ägg som fördes in i Sverige från Polen och såldes till butiker, 10 sjuka.
- EIEC på konferensanläggning troligen kopplat till salladsbuffén, 85 sjuka.

Allergener – utredning av oväntade allergiska reaktioner

År 2017 analyserade Livsmedelsverkets laboratorium 28 prover där misstänkt allergisk reaktion skett och prover inkom via sjukvård eller kommunens inspektör (totalt 16 ärenden). Dessutom analyserades 17 prover (9 ärenden) som uppdrag. Uppdrag kan i vissa fall handla om misstänkt allergisk reaktion med odeklarerat allergen. De vanligast förekommande analyserna har varit mjölkprotein, ägg och gluten.

Vid sju tillfällen har odeklarerat allergen påvisats. Vid ett tillfälle fick en 17-årig flicka åka ambulans till akuten där hon behandlades med adrenalin efter en misstänkt allergisk reaktion vid en skolmåltid. Efter analys av måltiden samt två bäst-före datum av köttbullar visade sig den ena batchen köttbullar innehålla äggviteprotein och gluten.

Vid ett annat tillfälle analyserade laboratoriet två förpackningar av glass efter att en äggallergisk flicka fått en reaktion som krävde behandling med adrenalin, antihistamin samt observation på sjukhus. I den ena förpackningen påvisades äggviteprotein.

⁹ Från rapporten: *Campylobacter från butik och klinik – jämförelser under och efter utbrottet 2016–2017* www.livsmedelsverket.se/publicerat-material/.

6.8 Dricksvatten

Tabell 40. Antal kontroller, antal och andel kontroller med avvikelse vid dricksvattenanläggningar

	2017	2016	2015	2014
Totalt antal kontroller*	2 915	2 953	2 775	2 544
Kontroller med avvikelse	1 507	1 472	1 223	1 197
Andel kontroller med avvikelse	51,7	49,8	44,1	47,1

*planerade, uppföljande (2014 extra offentlig kontroll) och händelsestyrda kontroller

Andel kontroller med avvikelse har ökat vid dricksvattenanläggningar.

6.9 Särskilda provtagningsprogram

Restsubstanser

Under 2017 påträffades endast ett fall av bristande efterlevnad, som gällde fynd av ett antiinflammatoriskt ämne (diklofenak) i ett muskelprov från kyckling.

Resultaten med få eller inga fynd inom kontrollprogrammet visar att lagstiftningen angående läkemedel och bekämpningsmedel inom animalieproduktionen följs av företagen och att efterlevnaden är god.

Dioxiner och PCB

Av de 98 proverna som togs under 2017 har 60 prover hunnit analyseras fram till mars 2018. Samtliga fyra prov av strömming från ICES 30 som provtagits överskred gränsvärdena för dioxiner samt för dioxiner plus dioxinlika PCB. Frilistningen av fet Östersjöfisk gör att inga åtgärder genomförs trots överskridanden av gränsvärden.

Livsmedelsverket har tidigare konstaterat att halterna av dioxiner och dioxinlika PCB i ekologiska ägg årligen har ökat sedan 2005. Åtgärder har vidtagits av äggbranschen i form av förändringar i fodersammansättningen och under 2017 följdes dessa upp med ökad provtagning. Utvärdering av resultaten pågår, men halterna av dioxiner i ekologiska ägg provtagna efter mars 2017 var signifikant reducerade i förhållande till halterna under åren 2010-2016.

Bekämpningsmedelsrester

Av 1 718 slumpmässiga prov av vegetabiliska- och animaliska produkter överskred 49 (2,9 procent) gränsvärdena. Största bidraget till överskridanden kommer av produkter från tredje land som har innehållit bekämpningsmedel som är otillåtna att använda inom EU.

I diagrammet nedan redovisas en tidstrend över andelen överskridanden av gränsvärden i produktgrupperna frukt och grönsaker mellan åren 2008-2017.

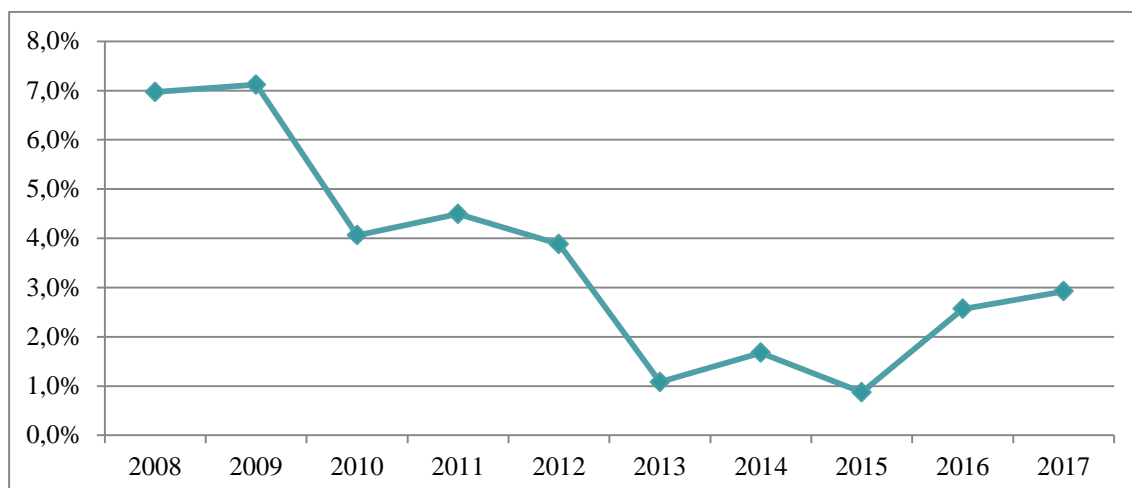

Diagram 10. Andelen överskridanden av gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i frukt och grönsaker 2008-2017

Efter att haft en nedåtgående trend under flera år så har det de sista två åren skett en viss ökning. En bidragande orsak är att ris och granatäpplen från tredje land haft hög andel överskridanden.

Av 41 prov på modersmjölkersättning och tillskottsnäring samt fruktbaserad barnmat innehöll inga av produkterna otillåtna halter.

Fyra fall av misstänkt otillåten användning av bekämpningsmedel har påträffats. I tre fall har otillåtna bekämpningsmedel påträffats i ekologiska produkter.

Oönskade ämnen i vegetabilier

Under 2017 hade fyra prov på ris halter på eller över gällande gränsvärde för oorganisk arsenik. I ett av dessa prov var även halten mykotoxiner för hög.

Salmonella i animalier

Nedan återges en sammanställning av resultat från kontroll av salmonella 2017 vid slakterier och styckningsanläggningar.

Tabell 41. Sammanfattning av all salmonellakontroll vid slakterier och styckanläggningar 2017.

	Antal prov	Positiva prov
Summa nöt och svin (slakterier och styckningsanläggningar)	23 603	6
Summa fjäderfä (slakterier och styckningsanläggningar)	5 059	0
Totalt (slakterier och styckningsanläggningar)	28 662	6

Sex positiva prov på Salmonella påvisades. I samband med slakt påvisades 3 positiva prov från slaktsvin, 2 positiva prov från nöt och inga positiva prov från vuxna svin. Vid styckning av nöt och svin påvisades ett positivt fynd. Provtagningen på slakterier och styckningsanläggningar bekräftar att de insatser som görs i tidigare led resulterar i mycket låg förekomst av salmonella hos levande djur och på svenskt nöt-, gris- och fjäderfäkött. Det innebär att risken för att salmonella ska spridas från svenskt kött till konsumenter är mycket liten.

Algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur

EU-gränsvärden finns för 5 toxiner eller grupper av toxiner samt för bakterien *E. coli*. Begreppet bristande efterlevnad är i det här fallet inte relevant. Det som presenteras i tabell 42 är överskridande av gränsvärde.

Tabell 42. Antal analyserade prov för algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur 2017.

	Analyserade prov	Överskridanden
Lipofila toxiner	581	1
AST	0	-
PST	490	4
<i>E. coli</i>	364	17
Plankton	105	-
Totalt	1 540	29

6.10 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.

Livsmedelsverkets gränskontroll avvisade under 2017, 80 sändningar, vilket motsvarar 1,7 procent av alla kontroller. Av de avvisade sändningarna var 34 animaliesändningar och 46 vegetabiliesändningar. Genom ett närmare samarbete med Tullverket har fler sändningar hittas och avvisats. Vanliga ursprungsländer är till exempel Thailand, Syrien och Förenade Arabemiraten. Exempel på avvisade vegetabiliska livsmedel är te från Kina, vinblad från Turkiet och spansk peppar från Thailand. Dessa produkter avvisas på grund av att för höga halter av pesticider påvisas i samband med provtagningar. Andra produkter som avvisats är chili från Etiopien, fikon från Turkiet och jordnötter från Kina, alla dessa på grund av för höga aflatoxinhalter (mögelgifter).

En stor andel av de avvisade sändningar är livsmedel som saknar korrekta dokument eller som kommer från länder som inte är godkända för export av det animaliska innehållet i livsmedlet. Varje år förekommer dessutom avvisningar på grund av att temperaturen i frysta och kyllda livsmedel inte varit rätt under transporten.

Jordbruksverket avvisade sju sändningar med levande djur under året. Samtliga avvisades på grund av brister i dokumentkontrollen. Stickprovskontroller med provtagning gjordes på 27 av sändningarna med hästar. Samtliga av dessa stickprov var utan anmärkning.

Under 2017 provtog Jordbruksverket 71 sändningar med animaliska produkter (ej livsmedel) för salmonella och enterobacteriaceae. För en av dessa sändningar gjordes även en artanalys för att avgöra vilket djurslag produkten kom ifrån. Av de 71 sändningarna provtogs 2 på grund av misstanke om felaktigheter i dokument- och identitetskontrollen (felaktig märkning), 8 på grund av initiering från EU av förstärkta kontroller på grund av tidigare upptäckta brister (s.k. REC enligt artikel 24 i direktiv 97/8) och de övriga provtogs som stickprovskontroller. Två sändningar underkändes på grund av för höga halter av enterobacteriaceae (en var stickprov och en provtogs på grund av misstanke).

Tullverket har som uppgift att se till att sändningar med livsmedel från tredje land som omfattas av krav på importkontroll inte släpps för fri omsättning förrän Livsmedelsverket lämnat sitt medgivande. Om en importör, speditör eller annan operatör missat /underlåtit att föränmäla en sändning till gränskontroll, ska sändningen stoppas i avvaktan på åtgärd.

Under 2017 upptäckte Tullverket 37 sändningar med livsmedel som inte genomgått föreskriven gränskontroll utförd av Livsmedelsverket. Jämfört med 2016 så är det 20 sändningar färre 2017. Sändningarnas innehåll har varit av varierande slag, mjölkprodukter, kosttillskott, fikon, kryddor, fisksås, buljonger, surimi, jordnötter, honung, tonfiskkonserver mm.

De flesta av dessa sändningar har dock stoppats utan att komma ut på marknaden. En del sändningar har inte blivit gränskontrollerade vid första EU-ort. Några av sändningarna har transiterats enligt ett förenklat förfarande och en del har lagts upp på tullager utan att de har varit i kontakt med Tullverket eller Livsmedelsverket. Många av sändningarna saknar hälsointyg och en del kommer från icke godkända anläggningar. Endast en sändning har gått igenom och anmälts till fri omsättning utan att gränskontroll utförts av veterinär och kommit ut på marknaden. Det stora flertalet av de 37 sändningarna har dock fångats upp i Tullverkets system.

Anmälan till Livsmedelsverket har gjorts i efterhand i de flesta fall men det har även förekommit att sändningar har föranmälts men inte presenterats. Dessa sändningar har i vissa fall godkänts vid en efterkontroll av Livsmedelsverket men i de flesta fall avvisats från Sverige. Det stora flertalet av sändningarna har dock destruerats under tullkontroll efter beslut från Livsmedelsverket. De företag som har hanterat sina sändningar fel följs upp av Tullverket för ett eventuellt ifrågasättande av tillstånd.

6.11 Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser

Tabell 43. Antal genomförda kontroller och antal kontroller där avvikelser upptäcks vid kontroll av läkemedel på gård

Djurslag	Antal genomförda kontroller				Antal kontroller med avvikelse			
	2017	2016	2015	2014	2017	2016	2015	2014
Nöt	157	151	195	106	39	42	43	49
Gris	37	101	66	75	19	54	20	33
Häst	37	37	50	13	1	22	28	5
Får	30	47	33	45	10	21	11	21
Get	4	3	6	0	0	1	3	0
Fjäderfä	5	3	3	3	2	0	0	0
Ren	1	1	1	0	1	1	1	0
Odlad fisk	9	5	4	0	2	2	1	0
Bi	8	1	1	-	1	0	1	-
Totalt	288	349	359	242	75	143	108	108

Under 2017 genomfördes färre kontroller av läkemedel på gård i jämförelse med 2016. Samtidigt har andelen kontroller med avvikelser minskat.

Antalet genomförda kontroller i grisbesättningar är betydligt färre jämfört med år 2016. Proportionen kontroller där avvikelse upptäcks är dock ungefär densamma som tidigare år. Det finns flera orsaker till det minskade kontrollantalet. Antalet företag med grisar har minskat och Länsstyrelserna gjorde under åren 2015-2016 en satsning på kontroll av grisgårdar. Grisgårdarna har dessutom ofta kontrollerats inom ramen för länsstyrelsernas kontroll inom primärproduktionen av livsmedel.

För djurslaget häst är antalet konstaterade avvikelser betydligt färre jämfört med tidigare år. En tidigare vanlig avvikelse var att hästar inte plockats ur livsmedelskedjan trots behandlingar med läkemedel som ger livstidskarens. Nu ser länsstyrelserna en positiv utveckling där allt fler kontrollerade hästpass visar att hästen har plockats ur livsmedelskedjan. En förklaring är att ridskolor i större omfattning plockar bort sina hästar.

De brister som noterats är i huvudsak kopplade till journalföring och dokumentation, både hos förskrivande veterinär och hos djurhållare. Även brister i förskrivning av läkemedel (mängd och icke tillåtna läkemedel) har noterats liksom att utgångna eller bristfälligt märkta läkemedel har hittats. Länsstyrelserna har även iakttagit alltför långa besöksintervall i besättningen av den veterinär som villkorar läkemedelsanvändning. Vidare noterar länsstyrelserna brister hos veterinärerna vad gäller

skyldigheten att rapportera villkorad läkemedelsanvändning till länsstyrelsen samt inrapportering av djursjukdata till Jordbruksverket. Avvikelserna som iakttagits är i stort sett desamma som under tidigare år.

En av orsakerna till avvikelserna som hittats antas vara bristande rutiner hos veterinär och djurhållare kring vad som ska dokumenteras i samband med läkemedelsbehandling av livsmedelsproducerande djur.

6.12 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan

Tabell 44. Översikt över kontrollorganens provtagning, funna avvikelser och vidtagna åtgärder i händelse av avvikelser fördelat på olika kategorier av aktörer år 2016 och 2017.*

Typ av aktör	Antal analyserade prov	Prover som visar på en överträdelse	Antal konstaterande oegentligheter eller överträdelser	Antal tillämpade åtgärder avseende partiet eller den bedrivna produktionen	Antal åtgärder som tillämpats på aktören
2017					
Jordbruksproducenter	201	6	39	39	2
Produktionsenheter för vattenbruksdjur	0	0	0	0	0
Förädlare	100	11	29	29	3
Importörer	13	1	1	0	0
Exportörer	0	0	0	0	0
Andra aktörer	1	0	1	1	0
2016					
Jordbruksproducenter	225	5	39	36	4
Produktionsenheter för vattenbruksdjur	0	0	0	0	0
Förädlare	67	2	54	19	1
Importörer	49	3	16	7	0
Exportörer	0	0	0	0	0
Andra aktörer	0	0	3	0	0

* Data som rör år 2016 skiljer sig från det vi rapporterade i fjol. Det beror på att uppgifterna då var preliminära, men nedan rapporterar vi de slutliga siffrorna för år 2016. Siffrorna avseende år 2017 i tabellen kan skilja sig från data i OFIS (Organic Farming Information System). Då OFIS har varit möjligt att uppdatera efter att denna rapport beslutades är det uppgifterna i OFIS som är de mest korrekta.

6.13 Förvarsinspektören för hälsa och miljö

Livsmedelskontroll

Under 2017 var andelen livsmedelskontroller (exklusive dricksvattenkontroller) med resultatet utan avvikelse 22 %. På dricksvattenanläggningarna var 33 % av kontrollerna utan avvikelse.

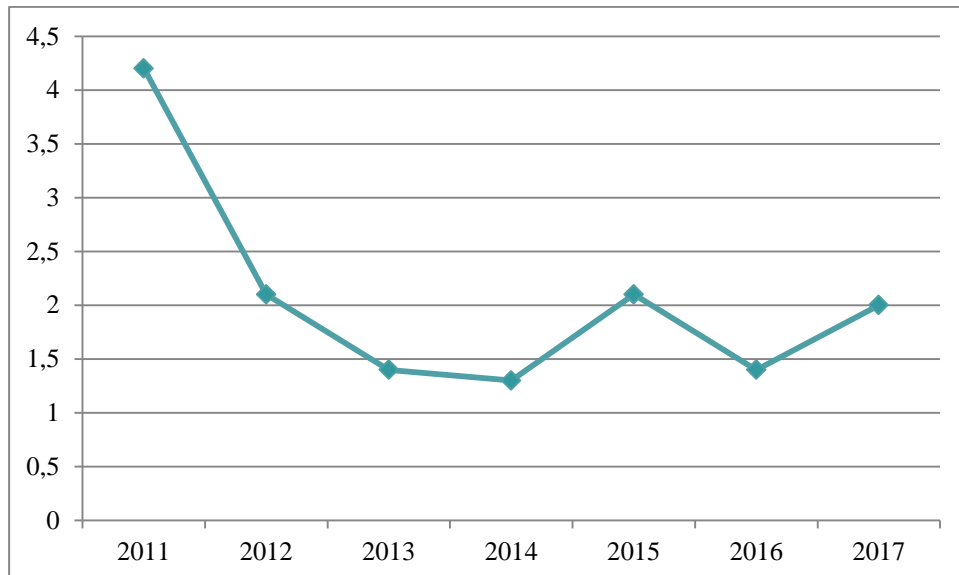

Diagram 11. Medelvärdet av antal avvikelser per livsmedelskontroll som Förvarsinspektören utfört under åren 2011-2017.

De senaste årens mestadels nedåtgående trend avseende antal avvikelser per kontroll bröts 2017 då andelen avvikelser ökade något. Orsaken bakom detta är att flertal kontroller utfördes av hemvärnets livsmedelsverksamhet där överlag fler avvikelser noterades jämfört med övriga anläggningstyper. Hemvärdet har inte tidigare kontrollerats regelmässigt eller riskbaserat vilket Förvarsinspektören bedömer är en anledning till den relativt höga andelen avvikelser hos den anläggningstypen under 2017.

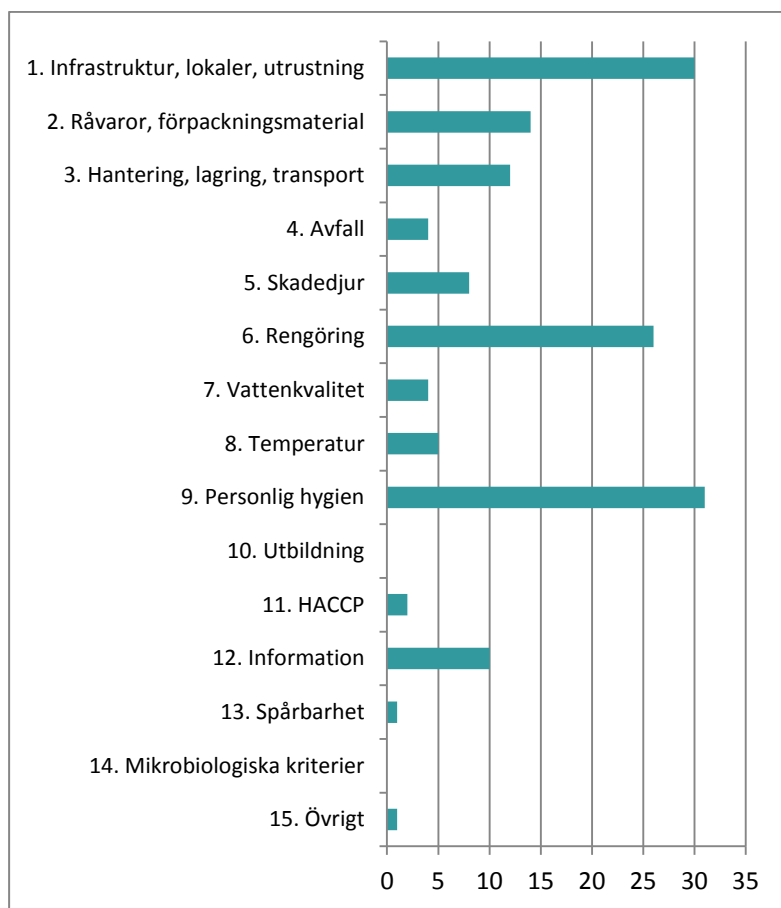

Diagram 12. Totalt antal noterade avvikelser vid Förvarsinspektörens livsmedelskontroller 2017 (förutom kontroller på dricksvattenanläggningar) fördelade per kontrollområde

Av diagrammet framgår att brister i lokalunderhåll, rengöring och personlig hygien har dominerat under 2017. Förvarsinspektören bedömer att en bakomliggande orsak till eftersatt lokalunderhåll är den rådande ansvarsfördelningen mellan upphandlad livsmedelsföretagare och fastighetsägare samt en bristande samverkan mellan parterna. Underhållsbristerna beror troligen även på ett åldrande fastighetsbestånd. Inom hemvärnet beror avvikelserna på brister i materialtilldelning till kokgrupperna. Förutom faktiska brister i rengöringsrutiner hos livsmedelsföretagaren själv, kan avvikelserna angående rengöringen till viss del även härledas till underhållsbrister vilket försvårar renhållningen på anläggningen.

Den höga andelen avvikelser angående personlig hygien beror till stor del på att Förvarsinspektörens särskilda regler avseende krav på läkarundersökning och årliga hälsodeklarationer inte följts. Bl.a. inom hemvärnet har sådana avvikelser noterats.

Djurskyddskontroll

13 av de 15 djurskyddskontroller som Förvarsinspektören genomförde under året var med resultatet utan avvikelse. Där avvikelser noterats har dessa avsett brister i transporter, såsom avsaknad av erforderlig mekanisk ventilation, brister i temperaturövervakning, bristande skyltning samt hållande av hund i transportmedlet. Brister har även noterats avseende för små utrymmen för hållande av tjänstehund vid en anläggning.

7. Trender för åtgärder vidtagna vid bristande efterlevnad

Här redovisas trender för de åtgärder kontrollmyndigheterna vidtar för att lagstiftningen ska efterlevas.

7.1 Växtskadegörare

Jordbruksverket har beslutat om avvisning och destruktion genom förbränning i de fall då vi har konstaterat förekomst av reglerade skadegörare eller brister i dokumentationen hos sändningar av växter och växtprodukter som ska importeras. Vid brister i dokumentation har företagen först getts möjlighet att komplettera med korrekt dokumentation.

Vid påvisade brister hos sågverk och tillverkare av träemballage får företaget möjlighet att åtgärda avvikelser redan i samband med kontrollen. Vid avvikelse som inte åtgärdas direkt har vi beslutat om föreläggande att åtgärda bristerna med efterföljande efterkontroll. Inför 2017 införde vi ett tredje val vid registrering av kontrollen så att vi även räknar de avvikelser som påtalats vid besöket men som åtgärdas innan beslut om kontrollen skrivs. Därför bör resultatet för 2017 ge en bättre bild av aktuella avvikelser än tidigare år.

Vid frånvaro av växtpass vid kontrolltillfället ges företaget möjlighet att i efterhand visa det efterfrågade växtpasset genom att skicka en kopia eller faxa in det till Jordbruksverket.

Vid påvisad förekomst av växtskadegörare beslutas att bekämpning ska utföras. Samtliga fall där verket har hittat reglerade skadegörare har dessutom följts upp genom fysiska efterkontroller.

7.2 Foder

Inga förelägganden eller förelägganden med vite eller åtalsanmälningar har gjorts i kontrollen av primärproduktionen som följd av offentlig kontroll vilket innebär färre sådana uppföljande åtgärder än tidigare år. I 56 fall vid avvikelser har Länsstyrelsen skickat skriftliga uppmaningar om rättelse efter offentlig kontroll.

Tabell 45. Förelägganden och åtalsanmälningar mot foderleverantörer, butik/lager, transportörer, blandartjänster samt primärproducenter

		Förelägganden gällande årets kontroll	Förelägganden gällande föregående års kontroll	Åtalsanmälningar gällande årets kontroll	Åtalsanmälningar gällande föregående års kontroll
Primärproduktion	2017	0	US	0	US
Primärproduktion	2016	6	US	US	US
Primärproduktion	2015	3	US	US	US
Primärproduktion	2014	1	US	US	US
Foderleverantörer	2017	5	8	0	0
Foderleverantörer	2016	1	6*	0	0
Foderleverantörer	2015	6	6	1	0
Foderleverantörer	2014	US	US	US	US
Butik/lager	2017	0	1	0	0
Butik/lager	2016	0	0	0	0
Butik/lager	2015	US	US	US	US
Butik/lager	2014	US	US	US	US
Transportörer	2017	0	1	0	0
Transportörer	2016	0	0	0	0
Transportörer	2015	US	US	US	US
Transportörer	2014	US	US	US	US

*Varav två förenade med vite

US= uppgift saknas då det inte begärdes in för kontroll utförd under aktuellt år.

Under 2017 gjordes fler förelägganden av foderleverantörer än 2016, och flera av dessa gäller föregående års kontroll. Arbetssättet har förändrats så att förelägganden med vite skickas i ett tidigare skede än föregående år istället för påminnelser och uppmaningar.

7.3 ABP

Tabell 46. Antal förelägganden för de kontrollerande myndigheterna under åren 2013- 2017, ABP

År	Länsstyrelsen	Livsmedelsverket	Jordbruksverket	Kommunerna
2017	2	12	3	33
2016	0	6	1	24
2015	2	1	2	71
2014	2	2	1	37
2013	0	1	0	19

Länsstyrelsen

Länsstyrelsernas kontroller 2017 resulterade i två förelägganden och ett uppföljande besök. Utfallet visar inte på någon trend. Föreläggandena beror på att företag inte kommit in med kompletterande uppgifter till länsstyrelsen.

Livsmedelsverket

Föreläggande med vite var den vanligaste åtgärden. Utfallet visar inte på någon trend jämfört med föregående år, eftersom antalet genomförda kontroller var ungefär dubbelt så många jämfört med föregående år.

Jordbruksverket

Jordbruksverkets kontroller 2017 resulterade i tre förelägganden. Utfallet visar inte på någon trend. Föreläggandena beror på att företag inte kommit in med kompletterande uppgifter till Jordbruksverket rörande HACCP och skriftliga rutiner.

Kommunerna

Kommunernas kontroller 2017 resulterade i 33 förelägganden. Utfallet visar inte på någon trend. Föreläggandena beror bland annat på att företag inte kommit in med kompletterande uppgifter.

Kommunerna nämner i rapporteringen att vissa fysiska brister på lantbruk kommer att följas upp t.ex. vid nästa ordinarie tillsyn samt att en del verksamhetsutövare får skicka in kompletterande dokumentation.

7.4 Djurhälsa – smittskydd

Kontroll av smittskydd (kontroll av efterlevnad av smittskyddslagstiftningen)

Inte relevant för detta kontrollområde. Se svaret i kap 6

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

Vid noterade brister har länsstyrelsen, i de flesta fall, tagit kontakt med berörda producenter för att uppmana till rättelse. Detta resulterade i att bristerna åtgärdades och att bättre resultat noterades. I två län har brister resulterat i öreläggande. I två länsstyrelser kunde man inte utföra uppföljande kontroll p.g.a. nedprioriteringar och sjukskrivningar.

Obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä (hönshälsa)

Se punkt 6 Efterlevnaden hos företag. De officiella veterinärerna har lämnat anmärkningar till företagen. Ingen av bristerna har bedömts som så allvarlig att den rapporterats till länsstyrelserna eller Jordbruksverket.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

Antalet uppföljande kontroller har ökat och det har inte gjorts några förelägganden 2017.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Nio länsstyrelser har under året vidtagit åtgärder i form av uppmaningar. Den tionde länsstyrelsen gjorde motsvarande informationsinsatser i slutet av 2016. Djurhållare har då fått information om kravet på provtagning för BVD och möjligheten att ansluta sig till det frivilliga programmet. Behovet

av att gå ut med informationsinsatser har minskat från föregående år och detta beror på att fler besättningar redan är med i det frivilliga programmet.

Offentlig kontroll av vattenbruk

Inga åtgärder genomförda 2017. Under 2018 kommer avvikelser att följas upp i större utsträckning. Detta kommer främst att genomföras vid nästkommande kontrolltillfälle, men viss uppföljning kommer även ske genom dokumentkontroller.

Seminverksamhet för häst, gris, får och get samt nötkreatur samt verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, häst, gris, får och get

Åtgärder har begränsat sig till muntlig eller skriftlig tillsägelse om att korrigera de noterade avvikelserna. En minskning i antalet brister motsvaras av en minskning i antalet utförda kontroller.

Kontroll av hästpass och avelsorganisationer

Hästpass

20 länsstyrelser har uppgett att de utfört hästpasskontroller under 2017. De flesta länsstyrelser har angett antal kontroller på individnivå, medan andra har angett antal kontroller och brister på besättningsnivå. Det blir därför svårt att se hur många brister per individ som finns.

Avelsorganisationer

Det har gjorts sex administrativa kontroller av avelsorganisationer för häst under 2017 av trelänsstyrelser.

Antalet uppmaningar och uppföljande kontroller har ökat 2017 medans antalet föreläggande har minskat jämfört med 2016. De vanligaste åtgärderna har varit att informera om bestämmelser, tillsägelser och uppmaningar att skaffa hästpass samt ibland föreläggande med och utan vite.

Tabell 47. Typ av vidtagna åtgärder vid bristande efterlevnad (antal länsstyrelser som vidtagit typ av åtgärd, ej antal åtgärder)

Kontrollområde	Uppmaning 2017 (2016)	Uppföljande kontroll 2017 (2016)	Föreläggande (med och utan vite) 2017 (2016)
Semin	9 (15)	2 (1)	0 (0)
Embryoverksamhet	1 (1)	0 (0)	0 (0)
Smittskydd hägnad hjort	10(8)	2 (0)	0 (1)
Obligatorisk salmonellakontroll	5 (0)	- 0)	- (0)
Hästpass	13 (0)	4 (0)	8 (25)
Obligatoriska BVD-programmet	9 (12)	-(3)	0 (0)

7.5 Djurskydd

Tabell 48. Olika åtgärder och antal 2013-2017, djurskydd

	2017	2016	2015	2014	2013
Förelägganden §26 DL	1 239	1 151	1 312	1 215	1 302
Djurförbud	204	244	279	210	207
Anmälan till Polis/åklagare	274	296	498	356	336
Omhändertaganden varav	873	827	941	1 085	1 057
- lantbrukets djur	52	41	39	54	
- hästdjur	29	18	26	52	
- hund	235	215	267	273	
- katt	495	494	543	644	
- övriga djur	62	60	75	66	
Underrättelse om djurskydd (OVS)	1 163	919	1 498	1 254	269
Beslut enligt 32 a § (OVS)	8	4	9	9	4
Anmälan till Polis/åklagare (OVS)	27*	17*		3	1

*I Jordbruksverkets vägledning som kom ut våren 2016 framkom, för vissa ärenden, att SLV kunde anmäla direkt istället för att skicka en information till länsstyrelsen.

7.6 Livsmedel i primärproduktion

Vid konstaterade avvikelser åtar sig företagaren vanligtvis att rätta till bristerna frivilligt. Under 2017 fattade kontrollmyndigheterna två beslut om föreläggande med anledning av kontrollresultatet. Tidigare år (2012-2016) har antal åtgärder varierat mellan 7 (2016 och 2012) och 3 (2014). Föreläggande var den vanligaste åtgärden.

Orsaken till föreläggandena 2017 var ”Hygienteknisk produktion – ändamålsenliga rutiner för mjölkningshygien (förmjölkningrutiner)” och ”Övrigt”. Vid föreläggandet på grund av ”Övrigt” ålades verksamhetsutövaren även att betala ett engångsvite.

7.7 Livsmedel efter primärproduktion

För 2017 ledde avvikelser vid 2 442 kontroller till åtgärd från kontrollmyndighet, vilket motsvarar 5,9 procent av kontroller med avvikelser. Andelen kontroller med avvikelser som lett till en åtgärd har varit stabil sedan 2014.

Tabell 49. Antal och typ av beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad funna vid livsmedelskontroll

Åtgärd	Antal åtgärder 2017	Antal åtgärder 2016	Antal åtgärder 2015	Antal åtgärder 2014
Föreläggande	1 971	2 231	2 044	2 067
Förbjuda utsläppande på marknaden	421	355	380	289
Stänga delar av företaget under lämplig tidsperiod	50	74	59	30
Anmälan för åtal	59	51	58	80
Begränsa utsläppande på marknaden	21	31	29	39
Stänga företaget under lämplig tidsperiod	40	51	26	29
Tillfälligt avbryta driften under lämplig tidsperiod	5	22	11	14
Beordra att livsmedel dras tillbaka från marknaden	1	5	7	3
Beordra att livsmedel destrueras	7	10	6	11
Förbjuda eller begränsa import/export	2	0	1	0
Beordra att livsmedel återkallas	1	4	1	6
Återkalla godkännandet permanent	0	1	0	0
Totalt	2 578	2 835	2 622	2 568

Den vanligast förekommande åtgärden är förelägganden även om antalet minskat jämfört med tidigare år. Däremot har åtgärden ”Förbjuda utsläppande på marknaden” ökat och ligger nu betydligt högre än tidigare år. Hur myndigheterna använder åtgärder skiljer sig dock stort och 35,6 procent av myndigheterna (88 st) har inte beslutat om någon åtgärd för 2017.

7.8 Dricksvatten

Tabell 50. Antal och andel kontroll med avvikelse som lett till tvingande åtgärder, dricksvattenanläggningar

	2017	2016	2015	2014
Antal kontroller som lett till åtgärd från myndigheten	180	96	132	124
Andel kontroller som lett till åtgärd från myndigheten, procent	12,0	6,5	10,8	10,4

Under 2017 ledde avvikelser vid 180 kontroller till en åtgärd, det är en klar ökning jämfört med 2016. Andelen åtgärder vid kontroll med avvikelse låg på 12 procent, vilket nästan är en fördubbling jämfört med 2016. I jämförelse med 2015 och 2014 är det dock 2016 som är ett avbrott i en trend av ökad andel kontroller med avvikelser som lett till åtgärder.

7.9 Särskilda provtagningsprogramprogram

Restsubstanser

Under 2017 påträffades endast ett fall av bristande efterlevnad. Fallet har överlämnats till behörig länsstyrelse för vidare utredning och uppföljande provtagning är planerad.

Dioxiner och PCB

De överskridanden som upptäcktes 2017 rörde fisk från Östersjöområdet. Eftersom Sverige har ett undantag från gränsvärdena för viss Östersjöfisk och att rekommenderat begränsat intag finns i Livsmedelsverkets kostrekommendationer, görs inga övriga åtgärder trots överskridanden av gränsvärden.

Bekämpningsmedelsrester

Under 2017 fattades 25 beslut om förstärkt kontroll av efterkommande sändningar, så kallad riktad provtagning. Fyra partier om sammanlagt 11 346 kg stoppades. Partierna bestod av två partier ris från Vietnam respektive Indien samt ett parti russin från Iran.

I tre fall påträffades resthalter där en hälsorisk inte kunde uteslutas. I dessa fall gjordes en RASFF-notifiering till Kommissionen, se nedanstående tabell.

Tabell 51. Provresultat som har RASFF-notifierats till EU-kommissionen.

Produkt	Ursprung	Ämne
Apelsin	Israel	Imazalil
Bordsdruvor	Indien	Klorpyrifos
Äpplen	Polen	Klorpyrifos

I tre fall har otillåtna bekämpningsmedel påträffats i ekologiska produkter. Dessa fall har lämnats över till certifierande kontrollorgan för vidare hantering och uppföljning.

Oönskade ämnen i vegetabilier

Under 2017 överlämnades två ärenden till behöriga kontrollmyndigheter för vidare hantering och uppföljning, då halter över gällande gränsvärden påträffats även efter beaktande av mätosäkerheten.

Algtoxiner och bakterier i tvåskaliga blötdjur

Åtgärden vid överskridande av gränsvärden innebär att Livsmedelsverket stänger området för produktion, det vill säga upptag av tvåskaliga blötdjur, tills analysprover visar att halterna av toxinet återigen är under gränsvärdet. Under 2017 togs 12 beslut om stängning på grund av toxinhalt eller bakteriehalter över gränsvärdet i musslor.

En toxisk period med PST inträffade under våren. Det startade i april i norra Bohuslän och spred sig under de 5 kommande veckorna söderut innan det försvann i maj.

De flesta av 17 överskridanden av E.coli drabbade olika områden vid vardera ett enstaka tillfälle. Områdena stängdes tills värdena minskat igen och två provtagningar i följd visade på halter under gränsvärdet.

7.10 RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed)

Under 2017 meddelade Livsmedelsverket EU-kommissionen om upptäckta icke säkra livsmedel vid 94 tillfällen. Under året hanterades totalt 204 RASFF ärenden om olika typer av livsmedel, se tabell 52 nedan.

Tabell 52. Antalet meddelade icke säkra livsmedel i RASFF systemet där Sverige var involverade (inklusive material i kontakt med livsmedel).

	2017	2016	2015	2014
Notifierade livsmedel till EU-kommissionen	90	74	Ca 64	Ca 40
Totalt hanterade ärenden	204	171	163	141

Tabell 53. Livsmedelskategorier inom RASFF som berördes flest gånger samt antalet meddelanden

Livsmedelskategorier som berörde Sverige flest gånger under 2017	Antalet meddelanden
Kosttillskott, bantningspreparat och berikade livsmedel	56
Frukt och grönsaker	39
Kött och köttprodukter (förutom fläskkött)	19
Fjäderfäkött och fjäderfäprodukter	10
Nötter, nötprodukter och frön	8
Övriga kategorier	72

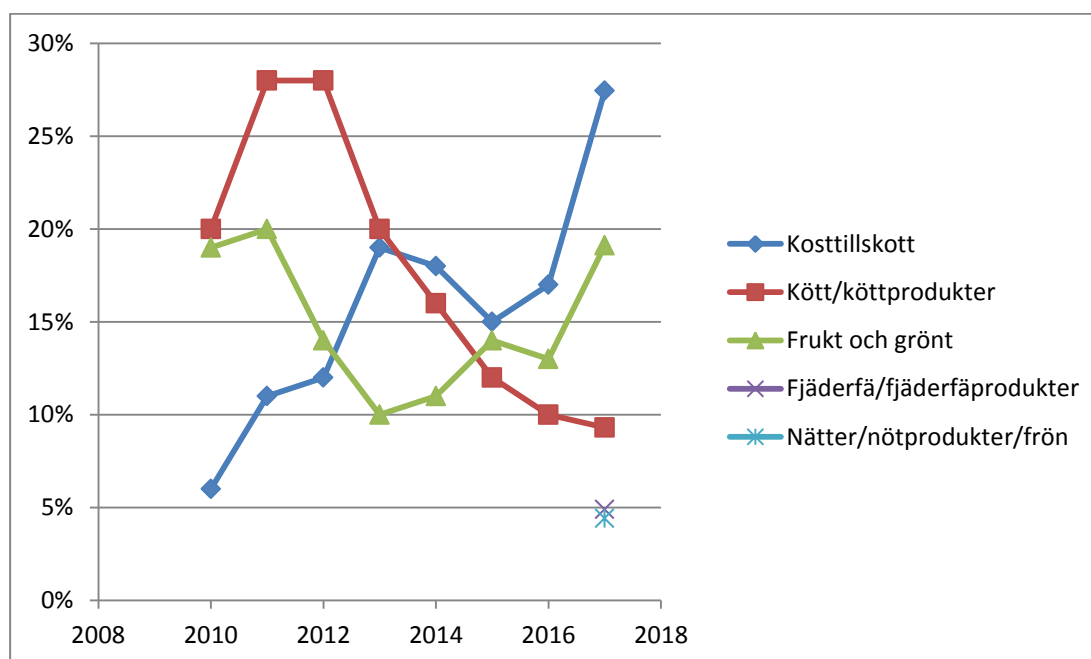

Diagram 13. Andel av meddelanden i RASFF per några livsmedelskategorier 2010-2018

Livsmedelskategorin kosttillskott, bantningspreparat och berikade livsmedel har sedan 2014 dominerat de RASFF-meddelanden om icke säkra livsmedel som Sverige hanterar. Under 2017 var det en uppgång med ca 20 procent vad gäller denna kategori. Anledningen var att Sveriges kontroll av försäljningen av livsmedel över internet kom igång ordentligt och vi deltog bland annat i EU:s E-Sweep kontrollprojekt.

Vid två tillfällen har RASFF utfärdats på grund av odeklarerat allergen som orsakat akuta sjukvårdsinsatser för dem som konsumerat livsmedlet.

7.11 Gränskontroll av levande djur, livsmedel och andra animaliska produkter mm.

Samtliga 80 sändningar där Livsmedelsverkets gränskontroll påvisade brister avvisades vid gränsen. I enlighet med gällande lagstiftning fick lastansvarig/importör möjlighet att välja om sändningen skulle återsändas alternativt destrueras.

De två sändningarna med produkter som underkändes på grund av för höga halter av enterobacteriaceae RASFF-notifierades och Jordbruksverket beslutade om destruktion av sändningarna.

De sju sändningarna med levande djur där avvikelser konstaterades vid kontrollen godkändes inte för införsel till EU.

7.12 Veterinärmedicinska preparat och rests substanser

Tabell 54. Beslut om åtgärder vid brist av hantering av veterinärmedicinska preparat och rests substanser

Åtgärd	2017	2016	2015	2014
Förnyad kontroll	6	17	13	9
Föreläggande	1	4	5	4
Föreläggande med vite	0	2	1	0
Anmälan till ansvarsnämnden	0	0	1	0
Åtalsanmälan	0	0	0	0

Länsstyrelserna har rapporterat att de beslutat om färre åtgärder mot djurhållare och veterinärer än tidigare år. Detta förklaras både av det mindre antalet konstaterade brister men också på länsstyrelsernas ökade fokus på dialog med och information till den det berör.

Den vanligaste åtgärden vid mindre allvarliga brister är information (muntlig och/eller skriftlig), påminnelser och diskussion med djurhållare samt med berörd veterinär. Verksamheten åtar sig sedan att rätta till bristen och detta följs upp av länsstyrelserna vid nästa kontrolltillfälle. Länsstyrelserna upplever att i de flesta fall räcker detta för att komma till rätta med bristerna på gårdsnivå. Beslut om ytterligare åtgärder vid konstaterade brister riktas som regel mot förskrivande veterinär.

7.13 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan

I tabell 44 redovisas enbart bristande efterlevnad hos företag anslutna till kontroll hos ett kontrollorgan. Den bristande efterlevnaden som redovisas leder till att certifikat helt eller delvis återkallas, att produkter måste märkas om från ekologiska till icke ekologiska, samt beslut från Jordbruksverket eller Livsmedelsverket som innebär att ett företag blir avstängt från ekologisk certifiering under en bestämd tid. Efter att kontrollorganen inför fjolårets rapportering övergick till att enbart redovisa sådan bristande efterlevnad som beskrivs ovan har det inte skett någon större förändring. Utöver dessa åtgärder har Livsmedelsverket under 2017 beslutat om sanktionsavgift mot tio företag som salufört produkter som ekologiska utan att företaget stått under kontroll av kontrollorgan.

7.14 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Försvarsinspektören har under 2017 inte fattat något sanktionsbeslut mot verksamhetsutövare i livsmedelskedjan. Försvarsinspektören bedömer att myndighetens arbete med uppföljning av kontrollerna och samverkansinsatser har gett rättelse vid bristande efterlevnad.

8. Nationellt revisionssystem

I detta avsnitt presenteras tillämpning av revisionsplanen, huvudsaklig sammanfattning av revisionsresultat samt huvudsakliga åtgärder som vidtagits för att förbättra systemet.

Systemet för intern och extern revision finns beskrivet i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP 2017-2020, del 4, avsnitt 4.3.1).

8.1 Genomförande av revision

Revision av livsmedel

Vid länsstyrelserna arbetade minst en person per länsstyrelse med revision av kommunala myndigheter, antal årsarbetskrafter är emellertid oklart. Vid Livsmedelsverket arbetade tre personer med revision av myndigheter.

Revisioner utförs av kontrollverksamheter vid kommunala kontrollmyndigheter, länsstyrelser, Livsmedelsverket och Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Under den senaste femårsperioden har 96 procent av alla kontrollmyndigheter reviderats

År 2017 fanns det 24 stycken kommunsamarbeten med gemensamma nämnder, vilket innebär att det fanns 248 kommunala myndigheter.

Tillsammans utförde Livsmedelsverket och länsstyrelserna under 2017 totalt 47 ordinarie revisioner och 16 uppföljningar av åtgärdsplaner, totalt 63 revisioner. Inkluderat i dessa är Livsmedelsverkets fem ordinarie revisioner och två uppföljningar av åtgärdsplaner i primärproduktionen. Livsmedelsverket utförde också internrevision av Livsmedelsverkets egen kontrollverksamhet.

Ett flertal av revisionerna fokuserade på olika sakområden eller anläggningstyper vid en så kallad skuggkontroll där revisorerna granskar utförandet av en kontroll på plats vid en livsmedelsanläggning. Fler än hälften, 54 procent av alla revisioner 2017, inkluderade skuggkontroll, vilket är en minskning jämfört med tidigare år (2016, 76 procent; 2015, 75 procent) som i huvudsak förklaras av att skuggkontroll sällan behövs vid uppföljning av åtgärdsplan. Inom följande områden gjordes skuggkontroller; ekologiska livsmedel, dricksvatten, butik, storhushåll, animalieanläggningar, gränskontroll, fiske, honungsproduktion och hägnat vilt.

Åtgärder vid avvikelser

Under 2017 har uppföljningsmomentet fortsatt varit i fokus. Åtgärdsplaner har begärts in efter i princip alla de ordinarie revisioner där avvikelser noterats, och åtgärdsplaner har följts upp. Åtgärdsplan har begärts in vid ungefär hälften av de uppföljningarna.

Till följd av att Utvärderingsavdelningen överlämnat en kommun till Område livsmedelskontroll har denna kommun förelagts. Ytterligare en kommun har förelagts på Område livsmedelskontrollens eget initiativ. Till följd av en mer systematisk uppföljning har många lokala kontrollmyndigheter utvecklats positivt. Revisorerna har fått utbildning, genom till exempel BTSF.

Att noterade brister följs upp framgår av att andelen åtgärdsplaner som begärs in efter revision har ökat under senare år.

Revision inom djurskydd

Jordbruksverket genomför revisioner på uppdrag av länsstyrelserna. Syftet med revisionerna är att granska och utvärdera om kontrollmyndigheterna har en planerad verksamhet, att planerna följs, hur det praktiska arbetet utförs och i vilken utsträckning som de planerade resultaten uppnås. Syftet med revisionerna är även att ständigt förbättra kontrollen. Revisionsprogrammet omfattar samtliga

kontrollområden som ligger inom länsstyrelsens verksamhetsområde och som har koppling till förordning (EG) nr 882/2004. Jordbruksverket har under 2016 och 2017 genomfört revisioner enligt revisionsplanen med en tydlig revisionsinriktning på djurskyddskontroller.

Under 2017 genomfördes sju revisioner enligt beslutad revisionsplan. Valet av vilka kontrollmyndigheter som ska revideras sker utifrån en årlig riskanalys där hänsyn tas till bland annat omvärldsfaktorer, tillgänglig kontrollstatistik och geografiska förutsättningar.

Jordbruksverkets internrevision

Revisionsprogrammet för Jordbruksverkets internrevision bestod för 2017 av två revisioner. De aktuella revisionerna var:

Säkerställande av kompetens.

Revisionen granskade hur väl processen för att säkerställa att de som genomför offentliga kontroller har tillräcklig kompetens utifrån kraven i förordning (EG) 882/2004. Berörda sektorer är foder, animaliska biprodukter och djurhälsa.

Offentlig kontroll djurhälsa/vattenbruk

Revisionen granskade att det fanns en ändamålsenlig process för offentlig kontroll inom djurhälsa/vattenbruk.

Revisionen säkerställande av kompetens genomfördes i sin helhet. Revisionen av offentlig kontroll djurhälsa/vattenbruk avslutades i ett tidigt skede då internrevisionen konstaterade att ett arbete med att se över och justera kontrollprocessen för offentliga kontroller där Jordbruksverket är behörig myndighet kommer att påbörjas. Det bedömdes därmed inte som meningsfullt att fortsätta revisionen.

8.2 Resultat av revisionerna

Revision inom livsmedel

Revisionerna som utfördes var olika omfattande beroende på om det var en ordinarie revision eller uppföljning av åtgärdsplan. Det första diagrammet nedan visar den totala andelen avvikelser vid ordinarie revisioner inom de olika revisionsområdena (till vänster). Eftersom alla ordinarie revisioner inte omfattade alla revisionsområden redovisas även andelen revisioner där respektive revisionsområde inte granskades (till höger). Här visas också den andel av revisionsområden som bedömdes inte vara relevanta. Detta beror till stor del på att en ny handbok publicerades i juli 2017, där antalet revisionsområden och exempelvis placeringen för avvikelser kopplade till provtagning ändrades.

Resultaten visar, liksom föregående år, att avvikelser noterades inom samtliga revisionsområden, förutom ”öppenhet”.

Revisionsområdet ”ledning och samordning” var diskussionspunkt och har därför utelämnats från resultatsammanställningen i diagrammen nedan.

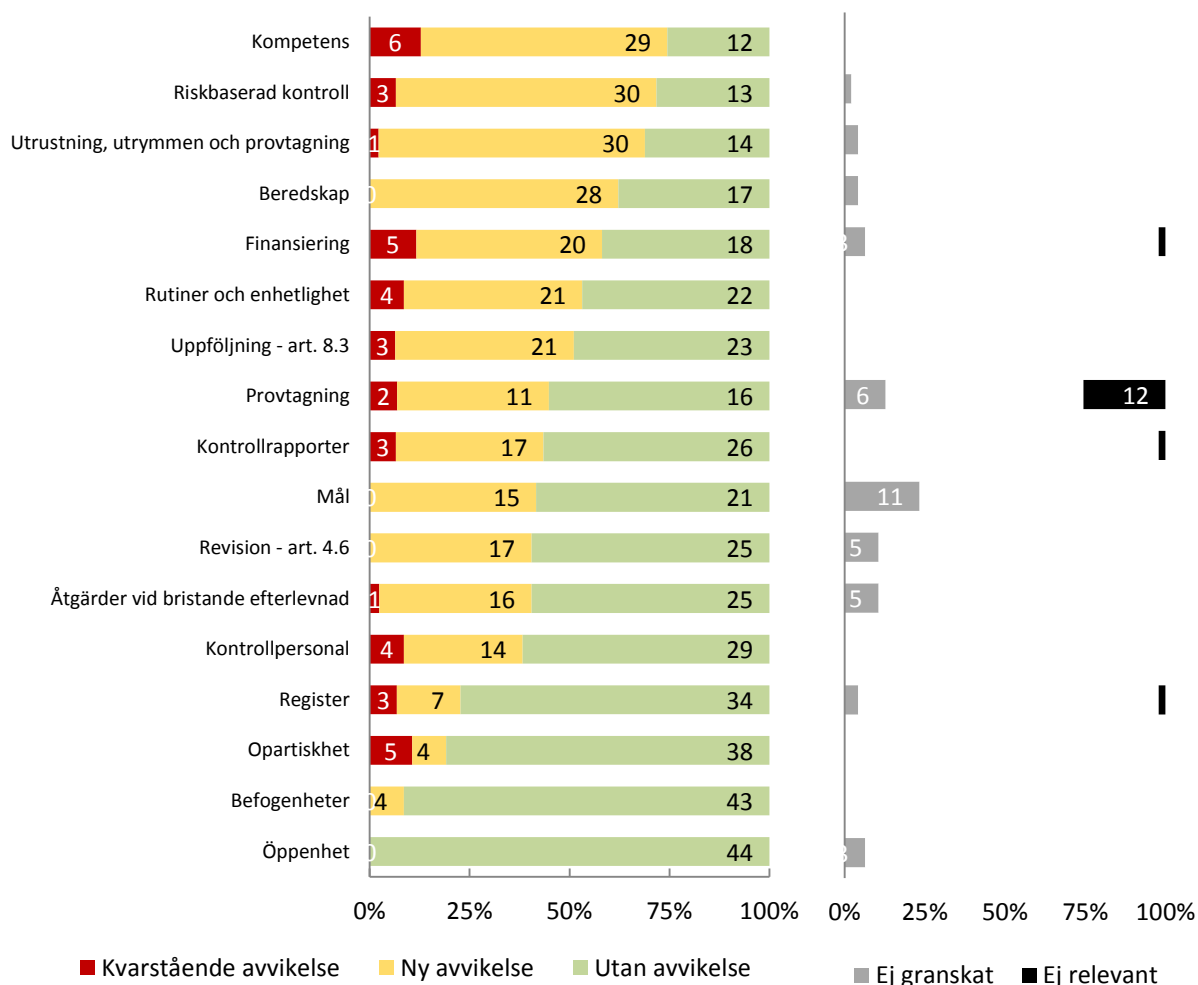

Diagram 14. Avvikelser vid ordinarie revisioner inom livsmedelskontroll år 2017, totalt 47 revisioner.*

*Andel avvikelser inom de olika granskade revisionsområdena (till vänster). Andel revisioner där de olika revisionsområdena inte granskats eller bedömdes vara relevanta (till höger). Antalet revisioner anges som en siffra inuti staplarna.

De revisionsområden där andel avvikelser har ökat till över hälften av revisionerna var ”Kompetens”, ”Riskbaserad kontroll”, ”Utrustning, utrymmen och provtagning”, ”Beredskap”, ”Finansiering” och ”Rutiner och enhetlighet”. Orsaken bedöms till stor del höra samman med de nationella föreskrifter som började tillämpas 2017. Revisioner genomfördes också på för vissa kontrollmyndigheter okända områden, exempelvis vad gäller ovanliga produktionsinriktningar, lagstiftning och operativa mål. Kompetensbrist inom relativt ovanliga områden och avsaknad av kompetensförsörjningsplan är två viktiga förklaringar till varför avvikelser för ”Kompetens” noterades vid hela 74 procent av de ordinarie revisionerna, se diagram ovan.

Revisionsfunktionen vid Livsmedelsverkets samlade intryck från 2017 års revisioner är att variationen mellan kontrollmyndigheterna fortfarande är mycket stor. Det fanns myndigheter som i allt väsentligt uppfyllde kraven, samtidigt som det fanns myndigheter som hade allvarliga brister.

Många myndigheter följde inte upp att livsmedelsföretagaren vidtog åtgärder mot brister, vilket medför att en viktig del av kontrollens effekt uteblir. Myndigheterna behöver bli medvetna om sitt kompetensbehov och kompetensen för mer ovanliga produktionsanläggningar.

Det krävs fortsatta insatser på alla nivåer för att de nationella målen för livsmedelskontrollen som beskrivs i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan ska uppnås inom uppsatta tidsramar.

Revision inom djurskydd

Det har under revisionerna framkommit att djurskyddshandläggarna på kontrollmyndigheterna har hög kompetens och att samtliga kontrollmyndigheter har ett antal rutiner och vägledningar som strukturerar och syftar till att göra kontrollen enhetlig. Det har dock framkommit att tillvägagångssättet för hur de granskade kontrollmyndigheterna bedriver sin kontrollverksamhet skiljer sig åt och att det på flera kontrollmyndigheter saknas en kontrollplan som uppdateras årligen med en tydlig koppling till målen i den nationella kontrollplanen. Det har även framkommit att debiteringen för extra offentlig kontroll skiljer sig markant åt mellan olika kontrollmyndigheter och att arbetet med anmälningsärenden varierar mellan kontrollmyndigheterna.

Jordbruksverkets internrevision

I revisionen ”säkerställande av kompetens” konstaterade internrevisionen att processen för att säkerställa att personer som utför offentliga kontroller har tillräcklig kompetens. Revisionen gäller kontrollområden där Jordbruksverket ansvarar för genomförandet av de offentliga kontrollerna och det område där kontrollen har delegerats till kontrollorgan.

8.3 Vidtagna åtgärder

Revision inom livsmedel

I diagrammet nedan redovisas resultatet från 16 uppföljningar av åtgärdsplaner år 2017.

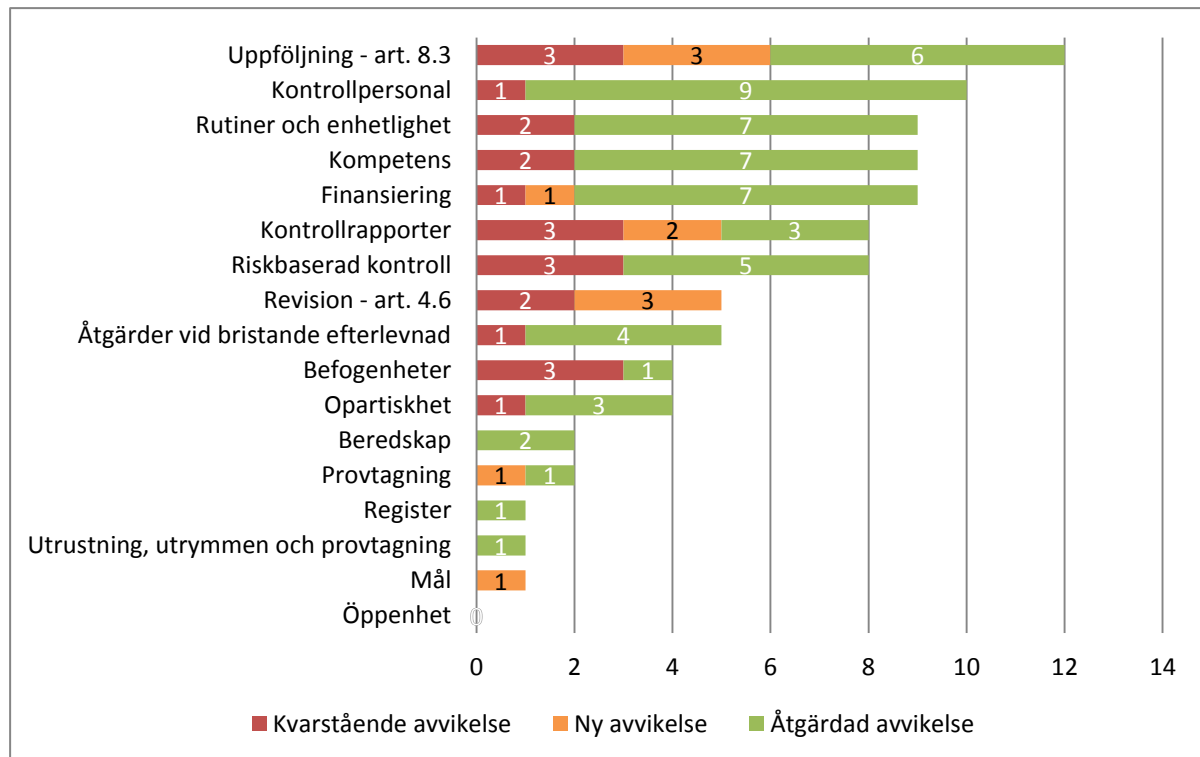

Diagram 15. Resultatet från 16 uppföljningar av åtgärdsplaner, revision av livsmedelskontroll 2017. Antalet uppföljningar där respektive revisionsområde ingått anges som en siffra inuti staplarna.

Revision inom djurskydd

Resultatet från revisionerna har återkopplats till de kontrollmyndigheter som reviderats. De åtgärdsplaner som har inkommit visar på att de rekommendationer som har getts har omhändertagits och att det finns ett pågående arbete med att förbättra kontrollen i enlighet med de rekommendationer som har getts. Alla kontrollmyndigheter får ta del av samtliga revisionsrapporter.

Jordbruksverkets internrevision

För revisionerna från revisionsplanen 2017 ska inga åtgärdsplaner tas fram. Detta på grund av att den ena revisionen avslutades i ett tidigt (offentlig kontroll djurhälsa/vattenbruk) och i den andra revisionen (säkerställande av kompetens) hade internrevisionen inga iakttagelser.

Under perioden 2015-2017 har 9 revisioner genomförts och internrevisionen har haft rekommendationer i 6 revisioner. Vi kan konstatera att tiden från det att revisionen är avslutad till dess att verksamheten har tagit fram en åtgärdsplan och vidtagit åtgärder generellt sett är lång. Eftersom uppföljning inte sker förrän efter åtgärder är vidtagna innebär detta att vi endast kunnat genomföra uppföljning för två av de revisionerna där vi lämnade rekommendationer. I dessa två uppföljningar konstaterade internrevisionen att verksamheten inte fullt ut genomfört planerade åtgärder och att bristerna, helt eller delvis, kvarstår.

Med anledning av att det är så få åtgärder som är genomförda utifrån de åtgärdsplanerna som tagits fram kan internrevisionen inte dra några slutsatser kring vilka effekter planerade åtgärder har haft på verksamheten.

8.4 Åtgärder för att förbättra revisionssystemet

Nationell samrådsgrupp för revision i livsmedelskedjan

Gruppen ger stöd och råd till de kontrollmyndigheter som utför eller låter utföra revisioner av offentlig kontroll. Under 2017 har gruppens arbete främst omfattat förberedelser inför Sante F:s revision av det svenska revisionssystemet i livsmedelskedjan. Vidare har ett arbete påbörjats med att ta fram gemensamma mål för revisionssystemet.

Revisionsdagar

Livsmedelsverket bjöd in Länsstyrelsernas och Jordbruksverkets revisorer och sakkunniga till revisionsdagar om Sveriges gemensamma revisionssystem. En dag hade hela livsmedelskedjan som målgrupp. Den andra dagen fokuserade på livsmedelsområdet. Tidigare års revisionsresultat, diskussion om Normerande granskningar och enkätsvar från sakkunniga togs upp. Responsen i utvärderingsenkäten efteråt var mycket positiv.

Oberoende granskning av revision inom livsmedelskontrollen

Ett nordiskt projekt om oberoende granskning av revisionssystem pågår. Granskare från två nordiska länder granskar ett tredje land. 2017 granskades revisionssystemet i Island. Erfarenheterna har använts i utvecklingen av det svenska revisionssystemet

Gemensam handbok för revision av livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket har uppdaterat handboken *Revision av lokala kontrollmyndigheters livsmedelskontroll*. Den nya handboken publicerades i juli 2017 och heter *Revision av kontrollmyndigheters livsmedelskontroll*. Den omfattar revision av samtliga kontrollmyndigheters livsmedelskontroll, inte bara de lokala, och riktar sig till alla revisorer som utför revision enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004.

I den nya handboken är vissa revisionsområden borttagna eller hopslagna. De förtydligande kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter 2005:21 ingår nu, exempelvis krav på flerårig kontrollplan, mål för livsmedelskontrollen med koppling till NKP, utvärdering av utförd kontroll, plan för kompetensförsörjning och beredskapsplan för livsmedelsområdet. Det finns en ny riskurvals-modell för framtagande av revisionsprogram och en ny rapportmall vid uppföljning av en kontrollmyndighets åtgärdsplan.

Normerande granskning av länsstyrelsernas revisionssystem

Livsmedelsverket beslutade 2016 att inte längre utföra kommunrevisioner, utöver de uppföljande revisioner som lämnas över till Livsmedelsverket från en länsstyrelse av särskilda skäl, och de som överlämnas för ett eventuellt föreläggande. Istället ska Livsmedelsverket utföra Normerande granskningar av länsstyrelsernas revisionssystem. Vid de Normerande granskningarna granskas om länsstyrelsernas revisionsverksamhet följer de riktlinjer som anges i EU-kommissionens beslut 2006/677/EG, de referensdokument som tagits fram av revisionsnätverket vid Sante F och Livsmedelsverkets handbok om revision. Syftet är främst att förbättra systemet och främja enhetliga arbetssätt och skapa samsyn vid bedömningar. Goda exempel ska lyftas och spridas inom revisionssystemet vid de årliga revisionsdagarna.

Sex länsstyrelser blev granskade under 2017. Resultatet från dessa sammanställdes i slutet av året. Vissa förändringar gjordes även i Livsmedelsverkets handbok om revision till följd av de Normerande granskningarna.

De huvudsakliga rekommendationerna som gavs vid de Normerande granskningarna var:

- Vidareutveckla arbetet med revision av kontrollens effekt
- Vidareutveckla arbetet med att följa upp revisionernas effekt
- Verifiera olika informationskällor mot varandra
- Vidareutveckla metoden skuggkontroll till att bedöma kontrollens effekt.

Instruktion och kompetensutveckling, revision inom djurskydd

Jordbruksverket har under 2017 tagit fram vägledning, revisionsinstruktion, rutiner och mallar för de olika momenten under revisionen samt kvalitetssäkring. Det finns även ett antal checklistor vid exempelvis verifiering av kontrollen. Dessa riktar sig till revisorerna som utför revision enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004 och de tekniska experterna som bistår vid exempelvis skuggkontroller.

Jordbruksverkets revisorer som utför revision enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004 har under 2017 blivit certifierade revisionsledare.

9. Resurser

I detta avsnitt beskrivs trenderna för tilldelning av resurser för kontroller/ kontrollprogram och kontrollpersonal samt större signifikanta förändringar vad gäller Nationella laboratorienätverk (NRL).

9.1 Växtskadegörare

Tabell 55. Antal årsarbetskrafter för olika typer av kontroll av växtskadegörare 2016 och 2017

Område	Årsarbetskrafter 2017	Årsarbetskrafter 2016
Växtskyddskontroll vid import	4,0	4,5
Växtskyddskontroll vid export	4,5	4,0
Växtskyddskontroll av träemballage	1,2	1,2
Resurser för kontroll av företag som utfärdar växtpass eller som saluför växter med krav på växtpass ¹⁰	0,6	1,0
Resurser för kontroll av företag som producerar värmebehandlat trä eller träemballage enligt ISPM 15	2,8	3,0

9.2 Foder

Årsarbetskrafter (åa) som använts för foderkontrollen i primärproduktionen var 1,84 årsarbetskrafter vilket är ungefär samma som föregående år, men lägre än åren innan dess.

Tabell 56. Årsarbetskrafter för foderkontrollen 2014 -2017

	2017	2016	2015	2014	2013
Antal använda åa i primärproduktionen	1,84	1,85	3,03	2,58	2,28
Antalet åa foderanläggningar andra än i primärproduktionen för kontroll inklusive samordning	3,5	2,5	3,0	2,8	2,3

Under 2017 lades ökade resurser för foderkontroll, i leden andra än primärproduktionen.

9.3 ABP

Länsstyrelsen

Rapportering visar att länsstyrelserna använt sig av 0,001 till 0,5 årsarbetskrafter på respektive länsstyrelse under 2017. Motsvarande siffror för 2016 är 0,001 till 0,1 årsarbetskrafter, 2015 0,01-0,25, och 2014 0,0001-0,2. Utfallet visar inte på att det finns en trend.

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket resurser beräknas till 0,6 årsarbetskrafter och det är samma som tidigare år. Utfallet visar inte på någon trend.

¹⁰ Avser både kontroll av efterlevnaden av växtpasskrav och kontroll av frihet från växtskadegörare enligt (SJVFS 2004:79).

Jordbruksverket

Totalt uppgår de personella resurserna även i år till ungefär 1 årsarbetskraft, fördelat på ca fyra inspektörer som även arbetar med kontroll av foderanläggningar, samt två inhyrda distriktsveterinärer och en veterinär från Livsmedelsverket. Utfallet visar inte på någon trend.

Kommunerna

Kommunerna har uppgett 0,1 till 3,5 årsarbetskrafter som arbetade på respektive kommun med kontrollen av animaliska biprodukter. Motsvarande siffror för 2016 är 0,1-5,37, och för 2015 0,1-7,3. Utfallet visar inte på någon trend.

9.4 Djurhälsa – smittskydd

Kontroll av smittskydd (kontroll av efterlevnad av smittskyddslagstiftningen)

Kontrollområdet är händelsestyrt och då vi endast har haft ett fåtal påvisade fall av smittsamma sjukdomar har det inte krävts så stora arbetsinsatser från länsstyrelserna men under 2016 såg vi en ökning av antalet årsarbetskrafter då vi bl.a. hade ett stort utbrott av mjältbrand på både tamboskap och vilda djur. Denna uppgång har minskat något under 2017 men inte gått ner till den nivå som varit tidigare. För kontrollen av smittskydd använder länsstyrelserna i snitt 0,24 årsarbetskrafter 2017, jämfört med 2016 då använde länsstyrelserna i snitt 0,33 årsarbetskrafter, tidigare år har majoriteten av länsstyrelserna lagt 0,2 årsarbetskrafter här. Variationen är mellan 0,01 till 0,79 årsarbetskraft för 2017.

Förklaringen till denna förändring torde ligga i att trots sju utbrott av epizootiska sjukdomar under 2017, som krävde länsstyrelsernas medverkan, hade vid redan i slutet av 2016 utbrott av samma epizootier. De länsstyrelser där utbrotten inträffade har alla rapporterat att de använt mer än en halvtids tjänst inom det aktuella kontrollområdet.

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

De flesta länsstyrelser har prioriterat efterlevnad av krav på den obligatoriska salmonellakontrollen. Förutom fokus på själva dokumentationskontrollen har vissa länsstyrelser genomfört informationsinsatser, och uppdatering av register över kontrollobjekt. I ett län har insatser i samråd med branschen utförts i form av ett gemensamt projekt. Förstärkning i resurser som ledde till en omprioritering av kontrollområdet skedde under året i ett län.

Obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä (hönshälsa)

Den obligatoriska hälsoövervakningen utförs av officiella veterinärer på uppdrag av Jordbruksverket. Kontrollen omfattar samtliga anläggningar för avelsfjäderfä som handlar inom EU. Under både 2016 och 2017 har hönshälsoprogrammet omfattat ett 90-tal flockar. Under 2016 genomfördes cirka 260 kontroller av dessa flockar. Motsvarande siffra för 2017 är 224 kontroller.

En anläggning, som ska omfattas av hönshälsoprogrammet, har inte lämnat någon rapportering för 2017.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

Under 2017 har 16 länsstyrelser angett att de utfört kontroller. Av dessa har tre länsstyrelser gjort besök i hägn, sju har gjort enbart dokumentkontroll och sex länsstyrelser har gjort både dokumentkontroll och besök på olika objekt.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Nio länsstyrelser har under året vidtagit åtgärder i form av uppmaningar. Den tionde länsstyrelsen gjorde motsvarande informationsinsatser i slutet av 2016. Djurhållare har då fått information om kravet på provtagning för BVD och möjligheten att ansluta sig till det frivilliga programmet. Behovet av att gå ut med informationsinsatser har minskat från föregående år och detta beror på att fler besättningar redan är med i det frivilliga programmet.

Offentlig kontroll av vattenbruk

I Sverige finns cirka 190 fiskodlingar, 60 blötdjursodlingar och 25 kräftdjursodlingar registrerade i det centrala vattenbruksregistret (CVR).

Samtliga godkända vattenbruk ska omfattas av offentlig kontroll. Vissa mycket små produktioner eller produktioner som utgör minimal risk för spridning av smittor kan undantas från kravet på kontrollbesök. Under 2017 genomförde Jordbruksverket 187 offentliga kontroller av vattenbruk.

Kontrollerna i fält utförs av distriktsveterinärer med speciell kompetens inom området. Kontrollen är riskbaserad vilket betyder att kontrollfrekvens och kontrollens omfattning vid respektive anläggning beror på den riskklass (1-4) som anläggningen placerats i. De anläggningar som ligger i högsta riskklassen (1) får fler kontroller och provtas för EU-listade sjukdomar i större utsträckning än de anläggningar som är placerade i en lägre riskklass. Riskklass 4 omfattas inte av offentlig kontroll (14 anläggningar 2017).

Syftet med den offentliga kontrollen är att verifiera att vattenbrukaren lever upp till de krav som ställs i regelverken och för att upptäcka förekomsten av smittor i ett tidigt skede.

Seminverksamhet för häst, gris, får och get samt nötkreatur samt verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, hästdjur, gris, får och get

Omfattningen av de resurser som avsätts för kontroll av semin- och embryoverksamhet varierar mellan länen. Totalt i landet har 0,33 årsarbetskrafter avsatts till kontrollområdet. Jämfört med år 2016 innebär det en ökning.

9.5 Djurskydd

Tabell 57. Antal årsarbetskrafter (åa) för djurskyddskontroll (länsstyrelserna)

År	Antal åa för hela djurskyddsverksamheten	Nettotid kontroll (åa)
2017	200,4	80,7
2016	190,8	81,8
2015	197,5	89,0
2014	204,3	94,6
2013	208,4	100,3

Tabell 58. Antal timmar för djurskyddskontroll på slakterier (Livsmedelsverket)

År	Antal timmar
2017	4 240
2016	3 962
2015	4 202
2014	4 182
2013	4 018

9.6 Livsmedel i primärproduktion

Under 2017 arbetade 10,3 årsarbetskrafter (åa) med livsmedelskontroll i primärproduktion, vilket är en liten minskning jämfört med 2016 då motsvarande siffra var drygt 11 årsarbetskrafter.

9.7 Livsmedel efter primärproduktion

Tabell 59. Kontrollmyndigheternas personalresurser i antal årsarbetskrafter, och bedömning av resursbehovet, livsmedelsanläggningar

	2017 n =249	2016 n = 250	2015 n = 252	2014 n = 252
Kontrollpersonal innevarande år, antal åa	647	630	612	618
Behov inför nästa år, antal åa	692	677	635	655

åa =årsarbetskrafter, n=antal myndigheter

I genomsnitt blir det 2,6 årsarbetskrafter per myndighet, men det är stora variationer mellan myndigheterna. På 30 procent av myndigheterna arbetar sammanlagt mindre än en årsarbetskraft med livsmedelskontroll. I jämförelse var genomsnittet 2016 2,5 årsarbetskrafter per myndighet, 2015 2,4 och 2014 2,5. Behovet av ytterligare årsarbetskrafter 2017 är totalt 45, ungefär lika många som 2016.

9.8 Dricksvatten

Tabell 60. Kontrollmyndigheternas personalresurser i antal årsarbetskrafter, och bedömning av resursbehovet, kontroll av dricksvattenanläggningar

	2017	2016	2015	2014
Kontrollpersonal, antal åa	42	39	43	44
Behov inför nästa år, antal åa	49	45	46	45

åa =årsarbetskrafter, n=antal myndigheter

Utslaget på alla 249 kontrollmyndigheter arbetar i genomsnitt 0,17 årsarbetskrafter per myndighet med dricksvatten. Behovet av ytterligare årsarbetskrafter är totalt 7, en årsarbetskraft mer än 2016.

9.9 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.

Livsmedelsverket: Vid avdelning support/team handel och myndighetssamverkan fanns under 2017 två heltidstjänster som arbetade med gränskontrollfrågor och support till personalen vid gränskontrollstationerna.

På gränskontrollstationerna tjänstgjorde under 2017 cirka sju årsarbetskrafter. En teamchef ansvarar tillsammans med den centrala supporten för den operativa gränskontrollen.

Bemanningen på gränskontrollstationerna utgörs av två personer som arbetar på heltid, medan övriga gränskontrollveterinärer tjänstgör vid behov. Centralt på Jordbruksverket har ca 25 procents tjänst avsatts på Kontrollavdelningen för samordning av gränskontrollveterinärerna och ca 20 procents tjänst på Avdelningen för djurskydd och hälsa.

9.10 Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser

Tabell 61. Antal årsarbetskrafter på länsstyrelserna, kontroll av veterinärmedicinska preparat och restsubstanser

År	Veterinärmedicinska preparat		Djurhälsopersonal	
	Årsarbetskrafter i genomsnitt/län	Årsarbetskrafter totalt i landet	Årsarbetskrafter i genomsnitt/län ¹¹	Årsarbetskrafter totalt i landet
2017	0,08	1,6	0,12	2,57
2016	0,07	1,51	0,13	2,83
2015	0,06	1,25	0,14 ¹²	2,94
2014	0,04	0,89	0,13	2,73

Enligt länsstyrelserna så innefattar den redovisade tiden i tabell 61 endast arbetet med den operativa kontrollen. Andra delar av kontrollarbetet såsom tid för planering, kompetensutveckling och information till kontrollobjekten ingår däremot inte i den redovisade tiden. Tolv länsstyrelser uppger att de under år 2017 haft väsentliga förändringar i befintliga resurser. Det handlar i huvudsak om att länsveterinärer antingen börjat eller slutat, varit tjänstlediga eller fått andra arbetsuppgifter. I sammanhanget är det tydligt att varje länsveterinär som tillkommer eller försvinner ger en stor påverkan på kontrollverksamheten.

9.11 Ekologiska livsmedel och foder som utförs av kontrollorgan

Under 2017 har sju ackrediterade certifieringsorgan utfört kontroll och certifiering av ekologisk produktion enligt Rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91. Jordbruksverket delegerade kontrolluppgifter till ett kontrollorgan som tidigare enbart hade delegering från Livsmedelsverket. I samband med ackreditering och delegering granskar de behöriga myndigheterna att kontrollorganen har tillräckligt med för ändamålet kvalificerad personal. Under tillsynen av kontrollorganen följer vi stickprovsvis upp vilka resurser kontrollorganen har.

¹² Från och med år 2015 innebär en årsarbetskraft 1 710 timmar per år. Tidigare år innebar en årsarbetskraft 1 760 timmar per år.

9.12 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Under 2017 har 2,3 årsarbetskrafter funnits tillgängliga för Försvarsinspektörens ansvarsområde med kontroll i livsmedelskedjan. I början av året fanns fyra anställda avsedda för arbetet med kontrollen. Arbetskraften har dock under merparten av året utgjorts av två personer, en heltidsanställd stabsveterinär och en heltidsanställd livsmedelsinspektör. Under 2016 fanns 3,25 årsarbetskrafter avsatta för kontrollen i livsmedelskedjan.

Försvarsinspektören har under 2017 genomfört sju större inspektioner som omfattat myndighetens samlade ansvarsområden, d.v.s. tillsyn av miljö- och hälsoskydd, tillsyn över hälso- och sjukvård samt kontroll i livsmedelskedjan. Fem av inspektionerna utfördes på garnisoner, en inspektion utfördes under övning FMÖ Aurora 17 och en inspektion utfördes avseende Försvarsmaktens insats i Mali.

9.13 Nationella referenslaboratorier (NRL)

I detta kapitel beskrivs hur de nationella referenslaboratorierna (NRL) uppfyller förordningens krav. Livsmedelsverket (SLV), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Sveriges lantbruksuniversitet har NRL. Vissa funktioner är gemensamma och för andra är endast en myndighet ansvarigt NRL.

Tabell 62. Livsmedelsverkets NRL-områden

Område	Antal EURL-möten där SLV deltog 2017	Antal PT där SLV deltog 2017*	Antal EURL-möten där SLV deltog 2016	Antal PT där SLV deltog* 2016
Läkemedelsrester-betaagonister m.fl.	1	1	1	1
Läkemedelsrester-hormoner	1	0	1	0
Läkemedelsrester-antibakteriella subst.	1	2	1	2
Metaller i livsmedel av animaliskt ursprung	1	2	1	2
Bakteriell och viral kontamination av tvåskaliga blötdjur	1	5	2	4
Marina biotoxiner	1	3	1	2
Pesticider i cerealier	1	1	1	1
Pesticider i animaliska livsmedel	1	1	1	1
Pesticider i frukt och grönt	1	3	1	4
Pesticider "singelmetoder"	1	1	1	1
Dioxiner och PCB i livsmedel och foder	2	2	2	2
Tungmetaller i livsmedel; SLV (livsmedel); SVA (foder)	1	2	1	2
PAH**	1	2	1	1
Mykotoxiner i livsmedel (SLV) och foder (SVA)	1	2	1	2
Genetiskt modifierade organismer Validering av metoder (Reg. 1981/2006)	1	***	1	1
Listeria monocytogenes i livsmedel (SLV) och foder (SVA)	1	1	1	2
Koagulaspositiva stafylokocker i livsmedel (SLV) och foder (SVA)	1	2	1	1
Escherichia coli i livsmedel (SLV) och foder (SVA)	1	3	1	2
Campylobacter i livsmedel (SLV) och foder (SVA)	1	2	1	2
Material i kontakt med livsmedel FCM	2	1	Inga möten utlysta	1
Genetiskt modifierade organismer Kontrollaboratorier (Reg.882/2004)	1	2	1	2
Vattenhalt i fjäderfä SLV Rasmus Grönholm Förordning (EG) nr 543/2008 tillämpningsföreskrifter för rådets förordning nr 1234/2007 handelsnormer för fjäderfäkött.	2	0	2	0

*) Livsmedelsverket deltog även i PT anordnade av andra arrangörer. De redovisas inte i ovanstående tabell.

***) EURL för PAH har utökat sitt arbetsområde och kommer att byta namn till processkontaminanter.

***) NRL är utsett som valideringslaboratorium när nya analysmetoder ska avprövas kollaborativt i enlighet med (EG) nr 1829/2003. Det anordnas inga PT.

Livsmedelsverket är NRL för de områden som listas i tabell 62.

Vissa NRL delas med SVA. Årligen anordnas EURL-möten där Livsmedelsverket deltar som representant för Sverige. På mötena diskuteras till exempel metodutveckling, lagstiftning och vägledning, instrumentering och fynd inom kontrollen. Mötena är kompetenshöjande då teoretiska och praktiska moment avhandlas. Det är också värdefullt att representanter för de olika medlemsstaterna kan mötas för att diskutera aktuella frågor och utbyta erfarenheter inom respektive område. Livsmedelsverket har deltagit i de EURL-möten som anordnats. EURL för mjölk och mjölkprodukter har upphört under 2017 och NRL-funktionen i Sverige kommer därför också att upphöra. Inom vissa NRL-områden anordnas flera möten varje år.

Under 2017 har Livsmedelsverket deltagit i 38 olika provningsjämförelser och kompetensprovningar som anordnats av EURL. Livsmedelsverket deltog även i PT anordnade av andra arrangörer. I en provningsjämförelse testas att den metod som laboratoriet använder ger resultat som överensstämmer med övriga laboratoriers resultat.

Livsmedelsverkets Kemi- och Biologiavdelningar har under 2017 validerat eller utökat scoopet för sju metoder inom läkemedelsområdet, marina biotoxiner, listeria, koagulaspositiva stafylokocker, campylobacter och genetiskt modifierade organismer. Detta får effekten att fler substanser eller substansgrupper kan kontrolleras alternativt att fler djurslag eller matriser kan kontrolleras.

NRL för bihälsa vid SLU var representerat vid det årliga mötet arrangerat av EU-RL för bihälsa. NRL för bihälsa har under året anordnat en kompetensprovning av laboratoriets ackrediterade metod för diagnos av amerikansk yngelröta (*Paenibacillus larvae*).

Tabell 63. NRL-funktioner vid SVA:s områden

ÅR	NRL för livsmedel och foder Namn på NRL	Delad med SLV	Deltagan de i EURL möten (antal)	Deltagande i kompetens- provningar från EURL (antal)	Kompetens-provningar sända till andra laboratorier (antal)	Nya analys-metoder	Övriga kommentarer
2017	Campylobacter	Ja	1	2	-	RT-PCR för artbestämning	-
2016	Campylobacter	Ja	1	2			
2017	E.coli	Ja	1	3	0	nej	
2016	E.coli	Ja	1	3	0	nej	
2017	Staphylokokker	Ja	0	0	Ja (Ingår årligen i provningjämförelse från APHA 12ggr/år)	0	-
2016	Staphylokokker	Ja	0	0	0	Nej	
2017	Listeria	Ja	0	0	Ingår i provningjämförelse från APHA 12ggr/år	0	Vår metod är en in-house metod för sjuka djur, ej för livsmedel.
2016	Listeria	Ja	0	0	0	0	
2017	Mykotoxiner	Ja	1	2	4	-	-
2016	Mykotoxiner	Ja	1	1	0		
2017	Afrikansk hästpest	Nej	1	1	-	-	-
2016	Afrikansk hästpest	Nej	1	1	-	-	-
2017	Afrikansk svinpest	Nej	-	-	-	-	-
2016	Afrikansk svinpest	Nej	1	1	0	0	
2017	Andra hästsjukdomar än afrikansk hästpest	Nej	-	-	-	-	-
2016	Andra hästsjukdomar än afrikansk hästpest	Nej	1	1			West Nile, Ekvin virusarterit
2017	Animaliska proteiner i foder	Nej	1	1	0	-	-
2016	Animaliska proteiner i foder	Nej	1	1	0		

2017	Antimikrobiell resistens	Nej	1	3	0	0	-
2016	Antimikrobiell resistens	Nej	2	3	1		
2017	Aviär influensa	Nej	1	2	1	0	Inplementering av NGS metodik för hel genom karaktärisering av influensa virus.
2016	Aviär influensa	Nej	2	2	0	3 (qPCR för typning av neuraminidasgenen N8, N5 & N6)	
2017	Bluetongue	Nej	1	1	-	En ny PCR implementerad	-
2016	Bluetongue	Nej	1	1	0	0	Kompetensprovning för serologi och detektion
2017	Bovin tuberkulos	Nej	1	1	0	0	-
2016	Bovin tuberkulos	Nej	0	1 (histologi)	0	1 (PCR fram-tagen för typning av mykobakterier)	
2017	Brucellos	Nej	1	ej anordnats	8	-	8 kompetensprovningar (4CFT/SAT och 4 slides) från annat laboratorium (APHA)
2016	Brucellos	Nej	Nej, ej anordnats	1	0		En kompetensprovning från EURL, 4 från ett annat laboratorium
2017	Fodertillsatser (godkännande och kontroll)	Nej	2	1	0	-	-
2016	Fodertillsatser (godkännande och kontroll)	Nej	2		0		Tre dossierer för fodertillsatser granskade
2017	Klassisk svinpest	Nej	1	1	0	0	-
2016	Klassisk svinpest	Nej	1	1	0	0	-
2017	Mul- och klövsjuka	Nej	1	1	0		
2016	Mul- och klövsjuka	Nej	1	1	0		
2017	Newcastle-sjuka	Nej	1	2	1	1 (Ny generisk qPCR för beredare påvisande av aviär avulavirus 1)	Inplementering av NGS metodik för hel genom karaktärisering av aviärt avulavirus
2016	Newcastle-sjuka	Nej	2	2	0	Nej	

2017	Parasiter	Nej	1	3	1	Nej	
2016	Parasiter	Nej	1	2	1	Nej	
2017	Pest des petit Ruminants	Nej	1	1	0	Ny qPCR för påvisande och två PCR (delar av N och Fgenen) för sekvensering /Ny serologiskt metod (C-ELISA) har implementerats	Under 2017 har EU utnämnd CIRAD som EUs referens laboratorium för PPRV.
2017	Rabies	Nej	1	1			3 olika tekniker, PCR, FAT, virusisolering. Dessutom FAVN för serologi
2016	Rabies	Nej	1	4			4 olika tekniker, PCR, FAT, virusisolering, serologi (FAVN)
2017	Rabiesvaccineringens effektivitet	Nej					Då Sverige är fritt från rabies utförs ingen vaccinering.
2016	Rabiesvaccineringens effektivitet	Nej					P.g.a. att Sverige är fritt från rabies sedan 1886 utförs ingen oral vaccinering.
2017	Salmonella	Nej	1	3	1	-	
2016	Salmonella	Nej	1	3	1	PCR	
2017	Sjukdomar hos fisk	Nej	1	3	1	-	
2016	Sjukdomar hos fisk	Nej	1	1	-	-	
2017	Sjukdomar hos kräfdjur	Nej	1	1	-	-	
2016	Sjukdomar hos kräfdjur	Nej	1	1	-	-	
2017	Sjukdomar hos mollusker	Nej	1	1	-	-	
2016	Sjukdomar hos mollusker	Nej	1	1	-	-	
2017	TSE	Nej	1	3	0	Uppdatering CWD Elisa	
2016	TSE	Nej	1	4	0	En an-passning för CWD	
2017	Vesiculär svinsjuka	Nej	1	1	0	-	
2016	Vesiculär svinsjuka	Nej	1	1	0	Nej	

10. Åtgärder vidtagna för att förbättra behöriga myndigheters kontrollarbete

I detta avsnitt beskrivs åtgärder som vidtagits för att förbättra behöriga myndigheters kontrollarbete och beredskapsarbete. Exempel på åtgärder kan vara förändringar inom lagstiftning, organisation, arbetssätt, informationssystem, utbildningar, den nationella kontrollplanen samt hantering av rekommendationer från Sante F revisioner.

Tabell 64. Översiktstabell över åtgärder vidtagna för att förbättra myndigheternas kontrollarbete

Kontrollområde	lagstiftning	organisation	Arbets-sätt	Infor-mations-system	Ut-bildning	Sante F-revisioner	Före- slagna för-ändringar vad gäller NKP	Inga särskilda åtgärder
Växtskadegörare								X
Foder			X					
ABP			X					
Djurhälsa - smittskydd	X		X		X			
Djurskydd			X		X			
Livsmedel i primärproduktion, i leden efter primärproduktion, dricksvatten och de särskilda provtagningsprogrammen	X		X	X	X			
Gränskontroll					X			
Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser								X
Ekologiska livsmedel	X		X					
Försvarsinspektören för hälsa och miljö	X		X					
Beredskap		X	X		X			

10.1 Växtskadegörare

Inom området har det inte genomförts några särskilda åtgärder under 2017

10.2 Foder

Arbets-sätt

Företag som inte kommer in med kompletteringar efter en påminnelse får förelägganden med vite, vilket har ökat såväl antalet inkomna kompletteringar som förelägganden. Detta har till viss del krävt ett förändrat arbetssätt.

10.3 ABP

Arbetsätt

Under 2017 återfinns en rad vidtagna åtgärder som har syftat till ett förbättrat kontrollarbete. Länsstyrelserna har bedrivit två gemensamma projekt under perioden 2015 - 2018 som har syftat till ökad samsyn inom kontrollen. Projekten har alltså bidragit till att kontrollen har blivit mer enhetlig. Länsstyrelsens arbetsätt genom samordning och samverkan med kommunerna har också gett effekt på verksamhetsutövarna.

Jordbruksverket har, avseende kontrollen av företag, noterat såväl ökat antal inkomna kompletteringar som föreläggande med vite.

Under 2017 initierade Jordbruksverket ett projekt beträffande animaliska biprodukter, som påbörjades med en dialogkonferens. Konferensen riktade sig till kommunerna men även Sveriges Kommuner och Landsting. Dessutom var samtliga operativa kontrollmyndigheter inbjudna att delta.

Kommunerna deltog i dialogkonferensen som Jordbruksverket anordnade under året.

10.4 Djurhälsa – smittskydd

Smittskydd (kontroll av efterlevnad smittskyddslagstiftningen)

Utbildning

Jordbruksverket har infört nya regler och krav för de officiella veterinärer som verket förordnar. Ett av de nya kraven är krav på att genomgå den grundutbildning som Jordbruksverket tillhandahåller. Under 2015 hölls de två första utbildningstillfällena i Jönköping. Utbildningen har fortsatt under 2016 och under 2017 genomfördes arbete med att skapa en webbaserad utbildning för den årligt återkommande utbildningen för officiella veterinärer. Länsstyrelserna i samverkan med SVA och Gård och djurhälsan arrangerade 2017 en utbildning om hjortar och deras sjukdomar samt en utbildning om hästsjukdomar. Ett flertal Länsstyrelser, praktiserande veterinärer, hästägare, tb-kontrollanter och hjorthängsägare deltog. Länsveterinärerna arrangerade två fortbildningsdagar (länsveterinärdagarna) som bl.a. behandlade anmälningsplikt vid sjukdomsutbrott, beredskapsplaner och djursjukdomen kvarka.

Svenska Ägg anordnade tillsammans med Jordbruksverket och SVA en utbildning om biosäkerhet till värphönsproducenter.

Länsstyrelserna anordnade två övningar med kopplingar till djursjukdomar 2017. Dels en som handlade om Afrikansk svinpest och dels en som handlade om rabies. Vid övningstillfällena deltog bl.a. flera länsstyrelser, SVA, Smittskyddsläkaren, Räddningstjänsten och kommuner.

Länsstyrelsen har i samarbete med SVA tagit fram ett nationellt dokument med smittskyddsrutiner vid utbrott av hästsjukdomen Kvarka. Det genomfördes också ett projekt om EHEC, finansierat av MSB, där flera länsstyrelser, Smittskyddsmyndigheten i respektive län, SVA, Gård & Djurhälsan, Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten deltog.

I ett län utfördes ett hönsprojekt gällande salmonellaprovtagning under 2017. Det var ett samarbete med näringen som inkluderade både utbildning och informationsmöten. Detta initierades efter den nya lagen och de framtagna checklistorna gällande handelsnormer för ägg.

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

I ett län utfördes ett hönsprojekt gällande salmonellaprovtagning under 2017. Det var ett samarbete med näringen som inkluderade både utbildning och informationsmöten. Detta initierades efter de nya lagen och framtagna checklistor gällande handelsnormer för ägg-

Obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä (hönshälsa)

Arbetsätt

Arbetsättet har förbättrats. Det har tillkommit en ny möjlighet för de officiella veterinärerna att fylla i checklistor digitalt. Förändringen berör Jordbruksverket samt de officiella veterinärerna.

Utbildning

Jordbruksverket och SVA genomför en utbildning med ett treårs-intervall för officiella veterinärer som arbetar inom hönshälsoprogrammet. Senaste tillfället var 2015 varför det är aktuellt igen först 2018.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

Arbetsätt

Under året har länsstyrelserna fortsatt att utveckla sitt arbetsätt. Under 2016 – 2017 genomfördes ett nationellt projekt där de har tagit fram ett gemensamt arbetsmaterial såsom vägledning och checklistor för kontrollen.

SVA genomförde en kurs om hjort för intressenter. Många länsstyrelser deltog också på kursen inför det nationella projektet. Vissa Länsstyrelser har även haft egna utbildningar, t.ex. anordnade länsstyrelsen i Halland en kurs om hägnad hjort där alla länsstyrelser var inbjudna.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Arbetsätt

Under 2017 har arbetet med att identifiera vilka besättningar som är anslutna till det frivilliga programmet och därmed undantagna från den obligatoriska hälsoövervakningen fortsatt. Samordning och information mellan länsstyrelser har även varit till hjälp för kontrollarbetet. Arbetet med riktad information till icke-anslutna besättningar har genomförts i de flesta aktuella län, vilket har resulterat i en markant minskning av antalet kontrollobjekt i behov av fortsatt hantering.

Offentlig kontroll av vattenbruk

Arbetsätt

En av de veterinärer som utför kontrollen har en tydligare samordnande roll och fungerar som första kontaktpunkt vid exempelvis sjukdom eller annan oväntad frånvaro.

Detta har resulterat i en större flexibilitet och att kontroller har omfördelats i ett tidigare skede vid oväntad frånvaro. Detta har i sin tur lett till att kontrollplanen varit lättare att följa. Jordbruksverket och SVA arrangerar en utbildning med ett treårs-intervall för officiella veterinärer som arbetar med den offentliga kontrollen av vattenbruk.

Seminverksamhet för häst, gris, får och get samt nötkreatur samt verksamhet med ägg och embryon från nötkreatur, hästdjur, gris, får och get

Lagstiftning

Lagstiftningen avseende embryoverksamhet med får har ändrats under 2017, vilket har inneburit en ökning av antalet aktörer/kontrollobjekt inom området.

Kontroll av hästpass och avelsorganisationer

Arbetsätt

Länsstyrelserna har för avsikt att arbeta mer med individuella hästpasskontroller. Deras avsikt är att registrera antalet kontrollerade hästpass istället för besättningar.

Länsstyrelserna har utökat kontrollen av hästpass. Passet kontrolleras mer omfattande, inte bara om det finns pass eller inte.

10.5 Djurskydd

Arbetsätt

Under 2017 implementerades en rutin för handläggning av anmälningsärenden. Rutinen syftar till likriktning i hantering av anmälningsärenden samt frigör tid för normalkontroller. Rutinen berör länsstyrelserna och Jordbruksverket.

Utbildning

Vidare har för första gången utbildningsinsatser, i form av kontroll dagar, samarrangerats av Jordbruksverket och länsstyrelsen. Till kontroll dagarna bjöds samtliga djurskyddshandläggare, länsveterinärer och förprovare på länsstyrelserna samt på Jordbruksverket. Syftet med dagarna var att uppnå likriktning, utveckling, kunskapsbyggande i kontrollarbetet.

På Livsmedelsverket kom sakområdesgruppen djurskydd igång ordentligt under 2017. Gruppen har representanter från den centrala supporten samt en från varje regional avdelning. Exempelvis har arbetet inom gruppen underlättat beslut i bedömningsfrågor som kan fattas på tjänstemannanivå samt framtagandet av checklistor. Arbetet med checklista för kontroll av bedövning –avblodning innefattade även standardrutiner, vilket medförde att vissa systembrister åtgärdades. Sammantaget konstateras att arbetet bör ha bidragit till en mer likvärdig kontroll.

10.6 Livsmedel i primärproduktion livsmedel efter primärproduktion, dricksvatten och särskilda provtagningsprogram

Livsmedelsverkets uppföljning av kontrollmyndigheter

Under 2017 har två kommunala myndigheter förelagts att vidta åtgärder för att förbättra sin livsmedelskontroll.

Efter rapporteringen av 2016 års kontroll fick 27 kommunala myndigheter uppföljande frågor från Livsmedelsverket om anledningen till att myndigheterna rapporterat anmärkningsvärt lite utförd kontroll. Av de tillfrågade myndigheterna angav 80 procent att bemanningsproblem var orsaken till att kontroll inte hade blivit utförd i planerad omfattning.

Lagstiftning

Under året har Livsmedelsverket beslutat och publicerat 3 och uppdaterat 1 föreskrift:

LIVSFS 2017:1 införde ett antal rättelser så att honungsföreskrifterna stämmer med honungsdirektivet (2001/110/EG).

LIVSFS 2017:2 reviderades för att stämma överens med det nya dricksvattendirektivet (EU) 2015/1787. Därutöver gjordes ett antal mindre ändringar, bland annat rörande vilka processkemikalier som får användas.

LIVSFS 2017:3 ändrade bestämmelserna om avgifter för provtagning och undersökning i fråga om restsubstanser, salmonella och kontaminanter. Dessutom infördes att importörer ska betala avgift till Livsmedelsverket för kontroll av vissa varor inom ekologisk produktion.

Livsmedelsverkets föreskrifter om offentlig kontroll av livsmedel, LIVSFS 2005:21, har under 2017 fått tillägg som rör kontrollmyndigheters skyldigheter vad gäller bl. a krav på kontrollplan, krav på

uppföljning av sin verksamhet samt krav på kompetensförsörjningsplan för myndighetens livsmedelskontroll.

Tabell 65. Antal beslutade föreskrifter per år

Antal/år	2017	2016	2015	2014
Beslutade nationella föreskrifter	3	13	4	25

Vägledning

Under 2017 påbörjades ett arbete med revidering av vägledningen till Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten med anledning av att dessa har reviderats.

Arbetsätt

Samarbete mellan länsstyrelser

Länsstyrelserna har haft ett gemensamt Skype-möte för kompetensutveckling inom området livsmedelshygien i primärproduktionen, landlevande djur. På mötet förmedlade handläggare som deltagit i BTSF-utbildning kunskapen till övriga län. Redovisningar från deltagare på BTSF-kurser sker även på den årliga länsveterinärträffen.

Länsstyrelserna har under året inventerat spannmålsanläggningar inom ramen för Mål 12 i den Nationella kontrollplanen. Länen har även påbörjat ett nationellt projekt där man kontrollerat transporter av ABP till biogasanläggningar. Projektet ska slutföras under 2018.

Länsstyrelserna samarbetar inom kontrollen genom utbyte av personal vid behov, exempelvis vid situationer där det kan antas förekomma risk för jäv och intressekonflikter. De tre storstadslänen Skåne, Västra Götaland och Stockholm har haft ett utbyte inom kontrollen av primärproduktion i form av Skypemöten och gemensam fältövning. Liknande samarbeten mellan län finns även på andra håll i landet.

Regional samverkan

Livsmedelsverkets funktion Regional samverkan träffar beslutsfattare, det vill säga chefer och politiker (chefs möten) och kontrollpersonalen (läns möten) inom den regionala och kommunala kontrollen. Vid mötena 2017 diskuterades bland annat hur samverkan mellan kontrollmyndigheterna kan öka, för att skapa en mindre sårbar och mer likvärdig livsmedelskontroll.

Tabell 66. Antal möten för inspektörer och beslutsfattare inom livsmedelskontrollen

Typ av möte	Antal
Chefsmöten	23 (59%)*
Länsmöten	37 (97%)*

*andel av de lokala kontrollmyndigheterna som deltagit

Samordnade kontrollprojekt

Sedan år 2015 samordnar Livsmedelsverket årligen ett antal kontrollprojekt. De samordnade kontrollprojekten syftar till att bygga upp kontrollmyndigheternas kompetens, ge information om efterlevnaden av viss lagstiftning, att hämta in haltdata inom prioriterade områden och att göra kontrollen likvärdig. Projekten bygger på frivilligt deltagande av kontrollmyndigheterna. Projektledarna för de enskilda projekten sammanställer och redovisar resultaten av kontrollprojekten. Under 2017 genomfördes dessa två samordnade kontrollprojekt:

- Analys av glykoalkaloider i olika sorter av svenskodlad potatis.

- Kontroll av tillsatser i korv, sillinläggningar och tillsatsblandningar (premixer) hos producerande företag

Livsmedelsinformation och märkning

Under 2017 inleddes ett samarbete mellan Livsmedelsverket och ett antal kommunala kontrollmyndigheter som bedriver huvudkontorskontroll. Syftet med samarbetet är bland annat att skapa samsyn inom märkningskontrollen, t.ex. genom gemensamma kontrollprojekt. Ett mindre projekt med fokus på kontroll av E-handelssidor genomfördes under hösten 2017. Kontroll av livsmedelsinformation på E-handelssidor, med efterföljande verifiering i hos tillverkare eller butik, är ett effektivt sätt att utnyttja kontrolltid och resurser.

Nationell dricksvattensamordning

Det nationella nätverket för dricksvatten har under 2017 arbetat utifrån prioriterade områden och med fyra arbetsgrupper.

- krisberedskap
- forskning och utveckling
- planering
- offentlig kontroll av dricksvatten

Under 2016 startades ett omfattande arbete med en handbok för klimatanpassning av dricksvattenproduktionen. Arbetet sker i samverkan med nationella myndigheter, länsstyrelser, branschföreträdare och andra viktiga aktörer. Projektet kommer att pågå till och med 2019 med utbildning på länsnivå från 2017. Den kommer att fortsätta till och med 2019 för alla län.

Arbetsgruppen för forskning och utveckling genomförde ett seminarium om mikrobiologiska dricksvattenrisker som riktade sig till dricksvattenproducenter, inspektörer och andra aktörer. De deltagande myndigheterna var Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten och SVA.

Informationssystem

Nationellt RASFF

Ett arbete med att ta fram ett nationellt system för snabb varning gällande icke säkra livsmedel initierades 2016. Under 2017 har förberedelser genomförts, såsom att uppdatera LIVSFS 2009:13 med regler som styr hur kontrollen ska använda och bevaka systemet. Vidare har en e-utbildning tagits fram. Utbildningen sjuksattes i början av november samtidigt som kontroll-wiki uppdaterades med information gällande hanteringen av systemet. Skyldigheten för kontrollmyndigheterna att ansluta sig till systemet och använda det träder i kraft 1 mars 2018. Redan under 2017 började kontrollmyndigheter anslutas sig till den regionala delen som finns i iRASFF.

Webbplatsen Livstecknet

Webbplatsen Livstecknet är Livsmedelsverkets mötesplats för kontrollmyndigheterna på central, regional och lokal nivå inom livsmedelskontrollen. Under 2017 besvarades 731 frågor via Forum på Livstecknet jämfört med 831 frågor år 2016. Flest frågor, ca 25 procent, rör märkning och information. Andra ämnen som många ställer frågor om är registrering och godkännande, kött och dricksvatten. Ytterligare frågor har besvarats i Livstecknets arbetsrum och via e-post direkt till Livsmedelsverkets handläggare.

Kontrollwiki – webbplatsen med fördjupad information

Under 2016 lanserade Livsmedelsverket Kontrollwiki, myndighetens nya webbaserade verktyg för stödande och styrande information riktad till livsmedelskontrollen och även till livsmedelsföretagen.

Under 2017 har arbetet fortsatt med att teknisk vidareutveckla Kontrollwiki och föra över mer information från vägledningar, kontrollhandböcker och instruktioner. De texter som från olika tidigare dokument under året först bearbetats i struktur och språk och sedan publicerats i Kontrollwiki behandlar utredning av utbrott, kontroll av tillsatser, riskklassning av livsmedelsanläggningar, kontroll av genetiskt modifierade organismer (GMO), mikrobiologiska faror och indikatororganismer, anvisningar för myndighetsrapportering, minneslistor som stöd vid godkännandeprövningar och instruktion om revision av rutiner för trikinprovtagning. Det har också skrivits och publicerats nya texter direkt för Kontrollwiki om import av livsmedel och köksredskap till EU, kontroll av ekologiska livsmedel och om Livsmedelsverkets nya lagstiftningsområden.

Projektet Kontrollen i mobilen

I projektet Kontrollen i mobilen delprojekt Kontrollappen har Livsmedelsverket under 2017 utvecklat funktioner för slaktkontroll i det nya verktyget Kontrollappen. Verktöget togs i drift vid årsskiftet 2017/2018 och är tänkt att bidra till att förbättra Livsmedelsverkets interna processer och främja en likvärdig, rättssäker och kostnadseffektiv kontroll på slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Utbildning

Kurser, utbildningar och konferenser 2017

Livsmedelsverket genomför, eller medverkar i att arrangera, i kurser, utbildningar och konferenser för att leda och samordna kontrollen i Sverige.

Tabell 67. Kurser och utbildningar (fysiska och e-utbildningar) för livsmedelskontrollen

Kurs/utbildning	Antal deltagare*
Grundläggande kurs i HACCP	37 (21)
Export	47 (29)
Kontrollappen – slakt	131 (50)
Inspektionsmetod	107 (33)
Nationellt RASFF	121 (50)
Förvaltningskunskap	129 (92)
Revisionsteknik	14 (12)
Klarspråk	37 (21)
Kontroll av livsmedelsfusk	12 (6)
Listeria	277 (166)
Näringsdeklaration	437 (310)
Internkalibrering köttbedömning gris	51 (36)
Praktisk förvaltningskunskap	38 (20)
BTSF	461

* Antal deltagare anges som totala antalet som påbörjat kursen/utbildningen under året respektive antalet som examinerats med godkänt resultat eller på annat sätt fullgjort kursen/utbildningen inom parentes.

Våren 2017 blev också en E-utbildning om näringsdeklaration tillgänglig för landets kontrollmyndigheter och för livsmedelsföretagare.

Utbildningar via en portal

Livsmedelsverket har en utbildningsportal som under 2017 har börjat fyllas av flera utbildningar, främst e-utbildningar. Utbildningarna ska rikta sig mot såväl Livsmedelsverkets egen personal som kontrollpersonal runtom i landet.

Effekten av 2017 års kurser har visat att behovet i kontrollen är stort och flera kurser kommer att göras tillgängliga för kommunerna och framöver även för företag. Några av kurserna har avgiftsbelagts.

Med rätt kompetens finns möjlighet för kontrollpersonalen att upptäcka avvikelser och bedöma dess risker. Effekten av utbildningar via en portal är att kompetensen inom livsmedelskontrollen ökar och att Sverige får en likriktad kontroll.

De utbildningar som gavs 2017 har mottagits positivt och intresset för detta sätt att stärka kontrollen är mycket stort, från såväl Livsmedelsverket som kommuner och länsstyrelser.

Nationell kontrollkonferens

Årets nationella kontrollkonferens på temat Tillsammans blir vi bättre samlade ca 430 personer från den offentliga livsmedelskontrollen i Sverige. Inspektörer och chefer från framför allt kommuner, länsstyrelser och Livsmedelsverket. En röd tråd var hela livsmedelskedjan, från jord till bord. Programmet innehöll därför punkter som ”Aktörer och drivkrafter i livsmedelskedjan”, ”Smittspårning”, ”Utreda fusk” och ”Strategisk planering”. Nyheter såsom kontrollförordning 2017/625 och lagstiftningsområden togs upp. Cirka 90 procent av de som svarade i utvärderingen angav att de upplevde konferensen som meningsfull och att de fått kunskaper och erfarenheter av nytta för yrkesrollen.

Kunskapsdelning mellan länsstyrelserna

Länsstyrelserna har haft ett gemensamt Skype-möte för kompetensutveckling inom området livsmedelshygien i primärproduktionen, landlevande djur. På mötet förmedlade handläggare som deltagit i BTSF-utbildning kunskapen till övriga län. Redovisningar från deltagare på BTSF-kurser sker även på den årliga länsveterinärträffen.

Material avsedda att komma i kontakt med livsmedel

I väntan på att Livsmedelsverkets begäran till regeringen för att få till stånd ett lagstöd för kontroll genom ändring i livsmedelsförordningen har projektgruppen för material i kontakt med livsmedel främst fokuserat på förberedande arbete som kompetensutveckling, information samt samarbete med övriga nordiska länder. Under 2017 ha en nordisk kurs om kontroll av material i kontakt med livsmedel genomförts. Kursen anordnades av Sverige och Danmark och hade deltagare från alla nordiska länder utom Färöarna.

Dricksvatten

Under 2017 föreläste Livsmedelsverket på Strålsäkerhetsmyndighetens kurs om radioaktiva ämnen i dricksvatten. Kursen genomfördes med anledningen av införlivandet av radiakdirektivet (2013/51/EURATOM) i dricksvattenföreskrifterna.

10.7 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter m.m.

Utbildning

Under året har två gränskontrollveterinärer från Jordbruksverket fått handled utbildning på gränskontrollstationen av annan gränskontrollveterinär. Vidare anordnades en gränskontrollkonferens, där hela kontrollprocessen kartlades för att säkerställa en effektiv och säker kontroll.

10.8 Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser

Inga särskilda åtgärder har vidtagits inom veterinärmedicinska preparat och restsubstanser för att förbättra kontrollarbetet under 2017.

10.9 Ekologiska livsmedel och foder som utförts av kontrollorgan

Lagstiftning

Tullverket upphörde den 31 december 2017 med importkontroll (enligt 4 § i Förordning (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion). Dessa arbetsuppgifter ska istället utföras av Livsmedelsverket och Jordbruksverket.

Förändringen i lagstiftning påverkade arbetssätt. Från 20 oktober fram till årsskiftet påverkades Tullverket av övergången till Traces New Technology. Den extra importkontrollen på varor från ett antal länder i det forna Sovjetunionen omfattade under år 2017 enbart Ryssland, Kazakstan och Ukraina. Det är en skillnad mot tidigare då flera länder omfattades.

Sverige utnyttjar möjligheterna att skicka både personal från myndigheter och från kontrollorgan på Better Training for Safer Food. Utbildningsinsatserna har dock pågått under flera år.

10.10 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Lagstiftning

I enlighet med *Utredningen om kontrollfunktionen m.m. inom försvaret, SOU 2015:79* fick Försvarsinspektören den 1 oktober 2017 ett förändrat ansvarsområde. Myndigheten fick ett tydligare och utökat författningsstöd för livsmedels- och djurskyddskontrollen, samt ett utpekat ansvar för kontrollen av foder och animaliska biprodukter. Samtidigt upphörde Försvarsinspektörens tidigare ansvar för kontroll av djurhälsovård och djursjukvård. Det ändrade lagstödet innebar att ansvar för viss kontroll har flyttats mellan Försvarsinspektören och berörda kommuner och länsstyrelser.

Arbetsätt

Försvarsinspektören har under 2017 arbetat med inventering, registrering och riskklassning av hemvärnets livsmedelsverksamheter vilket har gett en effektivare och mer ändamålsenlig kontroll.

Genom samverkansinsatser med Försvarsmakten och Fortifikationsverket har Försvarsinspektören fått en ökad kunskap om verksamhetsutövarna vilket har gett en positiv effekt på kontrollverksamheten. Genom samverkan har även Försvarsinspektören kunnat informera verksamhetsutövaren om gällande lagstiftning inom området.

Försvarsinspektören deltog vid öppningsmöte för Sante F:s revision av Sveriges revisionssystem. Myndigheten har dock inte varit utsatt för revision i sammanhanget.

10.11 Beredskap

Enligt förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap föreligger ett uppdrag att anpassa sina krisorganisationer och sin beredskap till totalförsvarets krav, exempelvis genom att upprätta en krigsorganisation.

Inom ramen för totalförsvarsplaneringen har myndigheterna därför arbetat med att stärka sin förmåga till säkra samband, det vill säga stärkt möjligheten att samverka även under störda förhållanden. Myndigheterna har också bedrivit andra typer av övningar, ett saneringsprojekt Epizootisk smittämne i djurstallar och markområden med djurhållning och arbetat med en uppbyggnation av förmåga att hantera biologiska hot mot pollinatörer (biprojektet).

Det har genomförts flera övningar och utbildningar inom området. Exempelvis genomfördes en nordisk/baltisk övning med fokus på afrikansk hästpest. Vidare genomfördes seminarieövning med fokus mot biskadegörare samt en övning kring ett scenario gällande kärnteknisk olycka. Några länsstyrelser har genomfört övning med fokus på rabies, afrikansk svinpest och CWD (avmagringssjuka hos hjortar) och har deltagit i BTSF (Better training for safer food) utbildningar.

Ett antal länsstyrelser har prioriterat ner övningar under 2017 då dessa genomfördes under 2016 eller på grund av resursbrist. Inga övningar kring otjänligt livsmedel har genomförts under 2017.

11. Åtgärder vidtagna för att förbättra företagens efterlevnad

I detta avsnitt presenteras vidtagna åtgärder för att förbättra prestationen hos företagen i livsmedelskedjan

11.1 Växtskadegörare

Inom området har det inte genomförts några särskilda åtgärder under 2017.

11.2 Foder

Miljöhusesyner som vänder sig till företagare inom primärproduktionen uppdateras årligen för att hjälpa företagen att göra rätt. En del Länsstyrelser uppger att de tar med information om registrering som foderföretagare vid andra kontroller.

De snabbare föreläggandena som görs för foderföretagare andra än primärproducenter som beskrivits tidigare i rapporten är en åtgärd som förbättrar företagens efterlevnad.

11.3 ABP

Länsstyrelsen

Flertalet länsstyrelser uppger att de har samverkan med centrala och lokala myndigheter som leder till bättre information till verksamhetsutövare i olika sammanhang samt till bättre kontroller, som i sin tur ger effekt i form av att brister upptäcks vid kontroll och krav från kontrollmyndigheterna att åtgärder vidtas.

Jordbruksverket

Jordbruksverket samverkar med centrala och lokala myndigheter som leder till mer enhetlig och tydligare information till samt till bättre kontroller, vilket i sin tur leder till effekter i form av att brister upptäcks vid kontroll och krav från kontrollmyndigheterna åtgärdas. De snabbare föreläggandena som görs för företagare som beskrivits tidigare i denna rapport är en åtgärd som förbättrar företagens efterlevnad.

Kommuner

En del kommuner uppger att de har samverkan med centrala myndigheter som leder till bättre information till verksamhetsutövare i olika sammanhang.

11.4 Djurhälsa – smittskydd

Obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

I ett län utfördes ett hönsprojekt gällande salmonellaprovtagning under 2017. Det var ett samarbete med näringen som inkluderade både utbildning och informationsmöten. Detta initierades efter de nya lagen och framtagna checklistor gällande handelsnormer för ägg.

Kontroll av smittskydd hägnad hjort

Flera länsstyrelser har genomfört olika typer av informationsinsatser för att höja kunskapen om regler kring hägnad hjort.

Obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen Bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar

Åtgärder som vidtagits under arbetet 2017 har fokuserat på riktade informationsinsatser till oanslutna besättningar med målet att de ska ansluta sig till det frivilliga programmet. Sex länsstyrelser har, förutom skriftliga utskick, även följt upp med till exempel telefonsamtal eller annan form av påminnelser till djurhållaren, eller information till besättningsveterinären. Åtgärderna har haft mycket god effekt tack vare länsstyrelsernas engagerade arbete i frågan.

11.5 Djurskydd

Länsstyrelserna genomför olika insatser såsom informationsblad och temamöten om djurhållning för djurhållare samt informationsutbyte med bl. a. LRF. Detta har visat sig ha en god effekt, både utifrån att djurhållare tycker att det är positivt med information och kunskap och att de länsstyrelser som använder sig av detta tycker sig se en positiv effekt med färre brister vid kontroll.

Information och liknande åtgärder är en mycket viktig del av myndigheternas övriga djurskyddsarbete och kompletterar kontrollen. Att genom information höja kunskapen hos djurhållare kan i en förlängning göra att färre brister konstateras. Detta arbetssätt är förebyggande åtgärder med mycket positiv effekt som visar att det finns olika sätt att uppnå djurskyddsnytta och ett förbättrat djurskydd.

Även Rådet för djurskyddskontroll anser att detta är ett så viktigt område att det under 2017 och även 2018 har identifierats som ett fokusområde och benämnt det ”Underlätta för djurägare att göra rätt”. Exempel på aktiviteter är att i dialog med branscher m.fl. använda länsstyrelsernas och Jordbruksverkets analys av de brister som upptäcks vid djurskyddskontrollen. Syftet med dialogen är att medvetandegöra bristerna och tillsammans arbeta med att förebygga och minska dessa. Ett annat konkret exempel är länsstyrelsernas pågående arbete med att ta fram informationsmaterial vid anmälningsärenden.

11.6 Livsmedel i primärproduktion, livsmedel i leden efter primärproduktion inklusive dricksvatten och särskilda provtagningsprogram

Livsmedelsverket informerar företag om regler och andra viktiga förhållanden inom livsmedelsområdet. Föreskrifter och vägledande dokument ska vara utformade så att de är kostnadseffektiva och enkla att följa och förstå.

Flera branschorganisationer har utarbetat eller utarbetar branschriktlinjer. Livsmedelsverket deltar i samråd kring dessa och bedömer om de kan fastställas som en nationell branschriktlinje. Nationella branschriktlinjer listas på Livsmedelsverkets webbplats.

Tabell 68. Rådgivning till företag inom livsmedelskontrollen

Antal/år	2017	2016	2014	2014
Prenumeranter på nyhetsbrev	4 800	4 395	3 970	3 400
Nya slutbedömda branschriktlinjer	-	1	1	9
Frågor i Upplysningen från företagare	7 121	6 600	7 600	9 000

11.7 Gränskontroll av levande djur, livsmedel, andra animaliska produkter mm.

Livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med att förbättra informationsflödet om importregler till företag som redan importerar livsmedel eller önskar starta en sådan verksamhet. Informationen på hemsidan uppdateras regelbundet, personal från Livsmedelsverket har deltagit vid en företagsmessa. Gränskontrollpersonalen samt Livsmedelsverkets upplysning svarar på importfrågor via mail och på telefon.

Jordbruksverket har gjort en processkartläggning av flödet från föransökan av en sändning till gränskontrollstationen till att kontrollerna har genomförts för att identifiera och åtgärda flaskhalsar i arbetet eller brister i rutinerna med syfte att effektivisera arbetet, men även för att förebygga bristande efterlevnad och därmed underlätta för företagen att göra rätt.

11.8 Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser

En av de vanligaste identifierade bristerna hos djurhållare och veterinärer kan bero på otillräckliga rutiner kring vad som ska dokumenteras. Därför arbetar kontrollmyndigheterna aktivt med information till djurhållare och förskrivande veterinärer. Femton länsstyrelser uppger att de vidtagit åtgärder för att förbättra företagets regelefterlevnad genom extra informationsinsatser till företagen. Dessa informationsinsatser har t.ex. skett genom nyhetsbrev och samverkansmöten. Det gäller då informationsinsatser utöver de som görs i samband med kontroller.

11.9 Ekologiska livsmedel och foder som utförts av kontrollorgan

Jordbruksverket och Livsmedelsverket har granskat uppdaterade versioner av nationella riktlinjer (branschriktlinjer för ekologiskt certifierade företag). Jordbruksverket och Livsmedelsverket ger löpande stöd till kommuner och kontrollorgan i syfte att förtydliga reglernas innebörd och skapa en likvärdig kontroll. Det resulterar i ett indirekt stöd för att förbättra företagets efterlevnad, genom att företagen kan få besked om vad reglerna innebär. Jordbruksverket har löpande fortbildningsinsatser gentemot rådgivare och uppdaterar informationsmaterial riktat direkt till företag. Detta leder till att företagen får ökade möjligheter att lyckas med sin ekologiska produktion.

11.10 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Samtliga kontroller där avvikelser noterats har följts upp av Försvarsinspektören. Detta har vanligtvis skett genom att verksamhetsutövaren getts möjlighet att inkomma med skriftlig redovisning av genomförda och/eller planerade åtgärder. I ett fåtal fall har Försvarsinspektören gjort uppföljande kontrollbesök. En uppföljning av tidigare brister sker regelmässigt vid nästkommande planlagda kontroll. Försvarsinspektören bedömer att detta arbetssätt leder till en bättre efterlevnad hos verksamhetsutövaren.

Under 2017 samverkade Försvarsinspektören i högre utsträckning än tidigare med Försvarsmakten och Fortifikationsverket i deras roller som verksamhetsutövare i livsmedelskedjan. Försvarsinspektören bedömer att samverkansinsatserna har lett till bättre efterlevnad hos verksamhetsutövaren.

Uppsala Hamnesplanaden 5, SE-751 26

www.livsmedelsverket.se